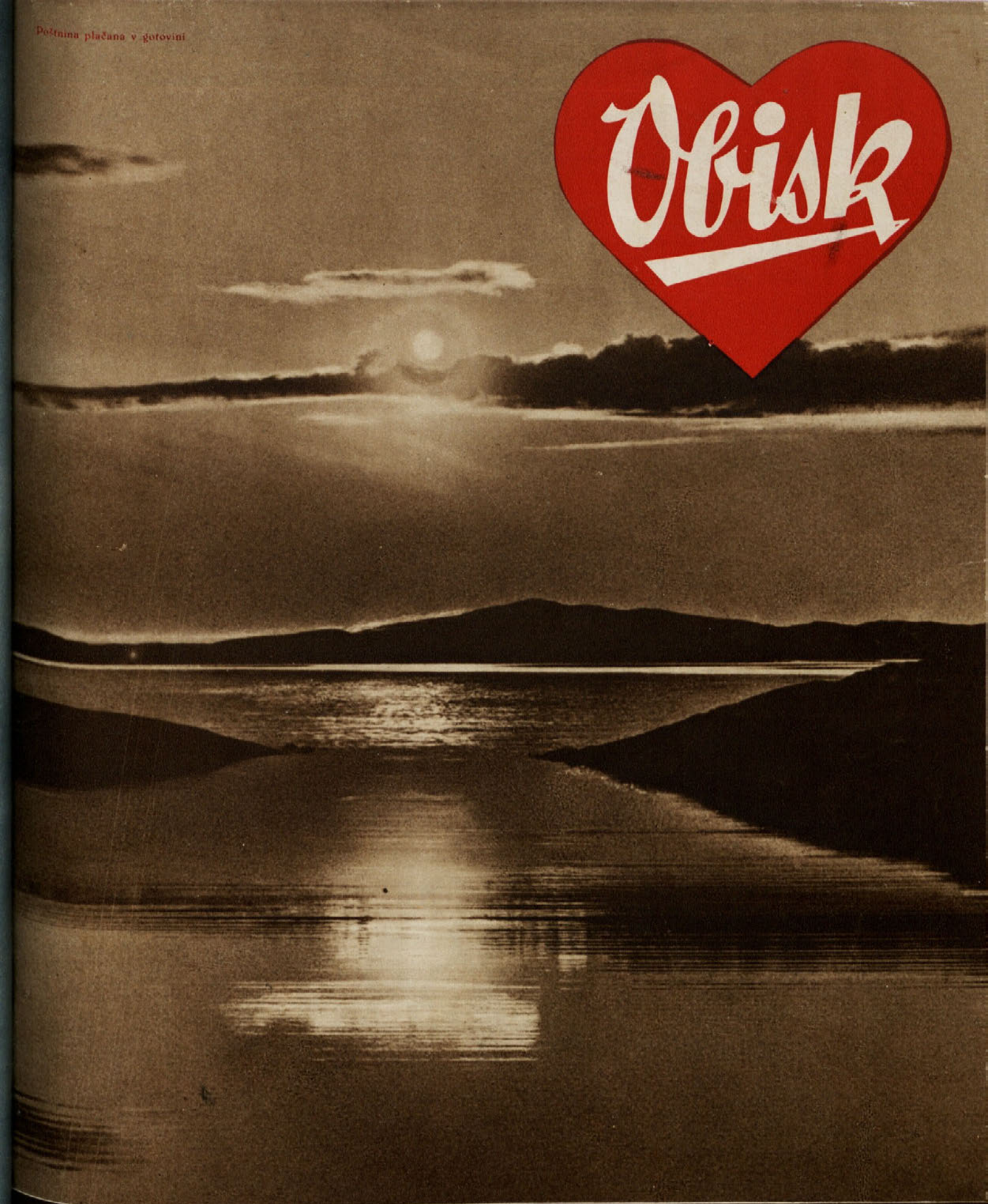


Poština plačana v gotovini



Polnočno sonce pri Hammerfestu ob severnem koncu Norveške

Ilustrirani družinski mesečnik

5



Slovenska pesem v Beogradu



Akademski pevski zbor iz Ljubljane, najboljši slovenski zbor, je v začetku aprila priredil pot po Jugoslaviji ter z velikim uspehom koncertiral v Sarajevu, Skoplju, Nišu ter Beogradu. Na slikah vidimo: zbor z dirigentom Fr. Maroltom ob prihodu v Beograd. — Začetek koncerta z državno himno. (Na sliki v prvi vrsti začel od zgoraj: prosvetni minister Maksimovič, pravosodni minister N. Marković, nadškof dr. Ujčić, nuncij mg. Felici, predsednik vlade Cvetkovič, zastopnik Nj. Vel. kraljice Marije, podpredsednik vlade dr. Maček, finančni minister dr. Šutej.) — Pogled na del velike Kolarčeve dvorane med koncertom slovenske roman-
tične pesmi.

Še nekaj slik o strahotnih poplavah v Banatu in v Podonavju. Od zgoraj navzdol: Sremski Karlovci pod vodo. — Novosadska predmestja v valovih. — Ogrožen nasip pri prezimovališču pred Novim Sadom. — Ljudstvo beži iz poplavljenih krajev.

Važna opozorila za naročnike »Obiska«!

Vse naročnike nujno prosimo, da ne prezro ponovnega razglasa o razpisu nagradnega žrebanja (nagrade: raznovrstni praktični in lepi predmeti), ki bo nepreklicno dne **10. majnika t. l.** — Preberite ponovno pogoje žrebanja v današnji številki!

Naročnike »Obiska«, ki so plačali naročnino samo za I. četrtletje 1940, nujno opozarjamo in prosimo, **da naročnino čim hitreje obnove**, da jo bodo imeli plačano najkasneje do dne 5. maja, ker sicer ne bodo mogli biti upoštevani pri velikem nagradnem žrebanju, razpisanem za 10. maj 1940.

Če rabim album za
fotografije, ga kupim
v trgovini

H. NIČMAN

LJUBLJANA, KOPITARJEVA 2

kjer mi nudijo res krasno
izbiro albumov s pri-
padajočimi ogličmi po
najnižji ceni

PIVO LEŽAK in BOK



iz

Pivovarne UNION V LJUBLJANI

se najbolj priporoča



100 DRAGOCENIH NAGRAD

**bomo razdelili med prijatelje »Obiska«,
ki bodo postali do 5. maja 1940 naročniki
in bodo do tega dne plačali naročnino!**

Žrebanje bo 10. maja 1940

Vsakega nagrajenca bomo takoj po žrebanju s posebnim pismom obvestili.
Imena nagrajencev pa bodo objavljena v naslednji številki »Obiska«

V 2. številki »Obiska« smo razpisali književne nagrade (raznovrstne knjige leposlovne, znanstvene in praktične vsebine) za tiste naročnike, ki so plačali list za vse leto.

Nekateri izmed naročnikov, ki so imeli pravico do nagrade, niso še javili, katero izmed knjig želijo prejeti brezplačno. — Te naročnike prosimo, da se odločijo čimprej, ker se na prijave po 1. juniju t.l. ne bomo mogli več ozirati, oziroma bomo smatrali po tem dnevu, da se nagradi odrekajo.



MARIJA Z BREZIJ, VARUHINGJA SLOVENCEV



ŠVICARSKE URE

VSEH VRST - PO KONKURENČNIH
CENAH - V VELIKI IZBIRI ~
ZLATNINA, SREBRNINA, DRAGULJI
(JUVELI), JEDILNI PRIBORI I. T. D.
~ NAKUP DRAGIH KAMNOV,
VSAKOVRSNEGA STAREGA
ZLATA IN SREBRA PO NAJVIŠJIH
DNEVNIH CENAH, OZIROMA SE
VZAME TUDI V PROTIRAČUNI!

Jos. Eberle

LJUBLJANA, Tyrševa cesta št. 2
Hotel Slon — Telefon št. 31-49



ILUSTRIRANI DRUŽINSKI MESEČNIK - LETO I. - 1940 - ŠTEV. 5

M A J

1	S R E D A Filip in Jakob
2	ČETRTEK Krist. vneb.
3	P E T E K † Najdba sv. kr.
4	S O B O T A Florijan, muč.
5	NEDELJA 6. pov. Pij V.
6	PONEDELJEK Janez p. Lat. v.
7	T O R E K Stanislav, muč.
8	S R E D A Prikazen sv. M.
9	ČETRTEK Gregor Nac., šk.
10	P E T E K † Antonin, škof
11	S O B O T A † Mamert, škof
12	NEDELJA Binkoštna
13	PONEDELJ. Binkoštni
14	T O R E K Bonifacij, muč.
15	S R E D A † Kv. Izidor, sp.



3. maja 1881. je umrl v Ljubljani Josip Jurčič, prvi slovenski pripovednik velikega sloga, začetnik slovenskega domačega realizma, pisec popularnih romanov »Deseti brat«, »Cvet in sad«, »Jurij Kozjak« itd., poleg tega eden najboljših slovenskih časnikarjev.

1. maja 1838. se je na Razdrtem pri Postojni rodil politik in pisatelj dr. Hinko Dolenc, ki je v svojih delih »Spomini ob Čerkniškem jezeru«, o »Gozdu in njegovih ljudeh« itd. popisoval notranjsko življenje ljudi.

3. maja 1937. je umrl v Ljubljani Matej Hubad, skladatelj in preporoditelj slovenske glasbe, s čigar delom so neločljivo zvezani uspehi Glasbene Matice in konservatorija v Ljubljani.

5. maja 1893. je umrl v Ljubljani pesnik Josip Cimperman.

6. maja 1740. se je rodil na Dunaju Gabrijel Gruber, jezuit in strokovnjak za vodna dela, ki je kot profesor ljubljanskega liceja izdelal načrte za izsuševanje ljubljanskega Barja in Gruberjev kanal.

7. maja 1792. se je rodil v Vodmatu Janez Cigler, pisec prve izvirne slovenske povesti »Sreča v nesreči«.

16. maja 1841. se je rodil v Dobju pri Poljanah Ivan Franke, slovenski slikar in pisec razprav o umetnosti.

19. maja 1869. se je v Kamniku rodil Anton Medved, pesnik in dramatik, pisec dram »Kacijanar«, »Za pravdo in sree«, »Viljem Ostrovrhar« itd.

23. maja 1874. je umrl v Ljubljani skladatelj Jurij Flajšman, ki je med številnimi drugimi deli uglasbil tudi Prešernovo »Luna sijaj«.

23. maja 1937. je umrl v Ljubljani dr. Ivan Prijatelj, pisatelj, kulturno-politični in slovstveni zgodovinar ter steber mladega slovenskega vseučilišča.

24. maja 1851. je v Zagrebu umrl Stanko Vraz, začetnik tako imenovanega »Ilirizma med Slovenci«. Bistvo njegovega prizadevanja je bilo, da bi se Slovenci pohrvatili, stališče mnogih malodušnih Slovencev. Kot hrvaški pesnik je Vraz izdal nekaj zbir, n. pr. »Djulabije«, »Glas iz dubrave Zeravinske« itd.

31. maja 1862. se je v Dolenčicah rodil slikar Anton Ažbe, umetnik evropske slave in oče modernega slovenskega slikarstva.

16	ČETRTEK Janez Nep., m.
17	P E T E K † Kv. Paskal, sp.
18	S O B O T A † Kv. Venancij
19	NEDELJA Sv. Trojica
20	PONEDELJEK Bernardin Sien.
21	T O R E K Andrej Bobola
22	S R E D A Julija, dev., m.
23	ČETRTEK Sv. Rešnje T.
24	P E T E K † Mar. P. kristj.
25	S O B O T A Gregor VII., p.
26	NEDELJA 2. pob. Filip N.
27	PONEDELJEK Magdalena Pac.
28	T O R E K Avgustin, škof
29	S R E D A Maksim, šk. m.
30	ČETRTEK Ferdinand, kr.
31	P E T E K † Srce Jezusovo

Spomladi leta tisoč devet sto štiri in tridesetega si je Ivan Herič postavil dom. Pred šestimi leti se je oženil in ker ni imel hiše, doma pa zaradi preštevilne družine ni mogel ostati, je vzel od bolne Vidovičke v najem staro razpadajočo kočico. Za silo jo je pokril in podprl s trnovimi sohami, da se ni sesedla nad njim. Pozimi je bila sicer mrzla, ker je pihalo skozi njo kljub temu, da je zamašil s cunjami, blatom in zagozdami vse režke in razpoke, ki jih je le našel; poleti pa je bila še dokaj prijeten domek.

Na južni strani, proti Muri se je naslanjala na gozd, ki je dajal suhih drv in dračja za peč, včasih tudi kako jerebico ali zajca, ki je preveč izzivalno priskakljal iz grmovja, proti severu pa so ležala neizmerna polja, dišeča po preorani zemlji in gnoju, ki so ga kmetje v celih vlakih vozili na njive. Ko je v aprilu pšenica pognala klasje, je Herič po cele popoldneve stal pred kočo in gledal zelene valove, prelivajoče se v soncu na srebrno. Ob takih trenutkih ga je z neznanosno silo prišla želja, da bi imel eno samo njivo valoveče pšenice, eno samo ozko njivico od tega neizmernega bogastva, ki je valovilo pred njim. Seveda, ribičije ne bi opustil; še naprej bi ob večerih in nočeh posedal na stāvavah in ribil, podnevi pa bi z Marto delala na njivi. Otroka bi nesla s seboj, mu napravila senco iz visoke trave in potem delala do poldne in dalje, dokler ne bi sonce zašlo za gozdove ob Muri. Potem bi pač ne bilo treba več hoditi na Štajer v dero, kjer sicer zaslužiš, pa komaj toliko, da se s težavo preriješ skozi leto. In večno tudi dero ne bo. Kaj bo potem, o tem Herič ni rad razmišljal.

Tako je bilo pred šestimi leti. Zdaj pa je imel Herič lasten dom, lepo, visoko, z opeko krito, zidano hišo. Stala je ob cesti, prav na ovinku, kjer se ozka, temna ulica razširi v gladko cesto in teče dalje proti Beltincem in še naprej, neznankam. Kdor je prišel iz te ozke ulice, ki se v njej blato zaradi visokega drevja tudi ob največji vročini ne posuši, je nehote obstal pred hišo, postavljeno sredi velikega vrta, na eni strani posajenega s sadnim drevjem, na drugi prekopanega v grede, polne rož in sočivja.

Visoka okna so gledala v svet veselo in brezskrbno, vsa živo pisana od nageljnov, pelagonij in zimzelena, ki je v širokih slapovih padal po belem zidu. Iz gostega, visokega drevja in vlažne ulice pod njim je dihal hlad in vzradostil se je človek, ki je nenadoma stopil iz mokrega mraka v sonce pred hišo, ki je nanjo sam Bog nasul milosti iz nebeških višav. Ponosno kot to more in zna le sam s seboj zadovoljen kmet, je stopal Ivan okoli nje, popravljal, kar ni bilo popolnoma po njegovem okusu in davno izdelanem načrtu, dodajal, kjer je opazil kako pomanjkljivost in bil srečen, da je imel dom, tako krasen dom. Mnogokrat je ob večerih, ko so odmolili in so sedaj že trije otroci zaspali, z ženo obujal spomine na minule čase, ko je moral biti zadovoljen s tujo, razpadajočo bajto, brez najmanjše krpe zemlje, odvisen samo od dero in dobrih ljudi. Da, takrat je bilo hudo! Če ne bi bilo stare Vidovičke, morda nikoli ne bi prišel na svoje. Tako pa se je tista smrdeča podrtija sprevrgla v pot do sreče, ki je tolikokrat sanjal o njej ob pogledu na valoveča pšenična polja. Seveda, bile so sitnosti s starko, ki nikdar ni bila zadovoljna, toda ženska kot je Marta, jo je znala pridobiti. Stara Vidovička je imela pet otrok in ko so prva leta po vojni delili zemljo beltinskega grofa Zichyja, je dobila šest plugov,*) za vsako osebo po enega. Tako je bila za tiste čase in razmere že bogata. Toda leta je v življenju vedno nesrečna, pač rojena pod nesrečno zvezdo.

*) oralov.

Herič je bil trdno prepričan, da ima vsak človek svojo zvezdo. — Najprej je najmlajši sin, star takrat nekako štirinajst let, pri kopanju prišel pod mlin in utonil, dva sta nekaj let pozneje umrla za grižo, ena hči se je omožila in odšla v Kanado, kjer ji je prêj dobro, druga ni bila za svet in je sedaj v samostanu. Na starost, ko bi najbolj rabila pomoči, je Vidovička ostala sama. Pa so se pogodili; stara je zapisala vse imetje Heričevim, ki sta jo zato morala do smrti hraniti, skrbeti za zdravila in razne druge stvari, ter jo končno na svoje stroške spraviti v zemljo in dati nekaj sto dinarjev za maše. Tako se je Heriču izpolnila njegova najbolj vroča želja; dobil je zemljo, celih šest plugov najboljše zemlje! In če je zemlja, je treba živine, da dela gnoj in da z njo obdeluje, treba je hlevov zanj, svinjakov, treba je shramb za pridelke in končno — treba je tudi hiše. Vse to pa ni smelo biti majhno, samo za prvo silo, moralo je biti veliko, saj zemlje je bilo na prodaj nič koliko in Herič je vedel, da bo nekje v daljni bodočnosti posestvo delil otrokom, ki jim je hotel dati čim več.

Zdaj je imel dom in bil ga je vesel. Težila ga je samo ena skrb: precej se je zadolžil; na zemljo pač vsak rad posodi, najraje pa posojilnica. Računal je, da bo zemlja sama plačala, kar je vložil v hišo. Nekaj časa je šlo po sreči. Letine so bile dobre, cene visoke. Ko pa je neko poletje pritisnila suša in uničila polja, da so bila eno samo veliko pogorišče, ga je začelo skrbeti. Kljub šestim plugom zemlje, je pridelal komaj toliko, da doma niso ravno stradali, za druge potrebe, za davke, dolgove in obresti ni ostalo skoraj nič. Z vso resnobo je pred njega stopilo vprašanje, kaj bo z njim, če se časi ne zboljšajo. Upniki bodo zahtevali svoje, davkarija svoje, prišle bodo rubeži in končno prodaje. Ob nedeljah, ko ni imel dela, je po ves popoldan poniglavil po poljih in nikjer si ni našel obstanka. Zdelo se je, kot da hoče izsiliti iz neba dež, kakor da hoče izsiliti boljšo rast svojih posevkov. Če je dobil od kod kak opomin, naj plača, je sedel za mizo in buljil v papir, kot da mu bo to prineslo rešitev. Marta ga je včasih skušala kaj pogovoriti, ga odvrniti od večnega tuhtanja, pa se je samo obregnil vanjo in odšel po vratnicah, ne da bi sam vedel, kam.

April. Nebo je na zahodni strani krvavordeče žarelo, kakor da gori ves gozd za Muro in čez vas so se vlekli vijoličasti oblaki. Herič je sedel v skoraj temni sobi in strmел nekam skozi okno za zarjo, ki je počasi ugašala. Na dvorišču so se igrali otroci, v hlevu so krave rožljale z verigami po jasliah, nekje po prašnih



B. Jakac: Solvaer na Lofotskih otokih.

cestah v vasi so pastirji pokali z biči, vmes je včasih zaropotal voz, ker je kolo zadelo ob kamen. Iz kuhinje je prihajalo suho pokašljevanje in vedno, ko je na ognjišču zaropotal lonec, je Herič skremžil obraz v grenke gube, kakor da bi ga kdo tolkel po glavi. Potem so se škripaje odprla vrata.

»Kaj naj skuham za večerjo?«

»Kar hočete!«

Herič se ni ozrl, ampak je brez zanimanja strmel skozi okno na nebo, kjer so se med redkimi meglami že komaj vidno svetlikale zvezde.

Otroci so prenehali z igro in posedli na travo ob vodnjaku.

»Zakaj pa zdaj babica kuhajo?« je glasno pomislil Francek, ki je skozi odprta vežna in kuhinjska vrata gledal v plamene na ognjišču.

»Hm! — Zakaj? — Ker mame ni!« je pojasnila Martica.

»Kje pa so mama?«

»Odšli so.«

Najmanjši, Vanček, je prestrašeno pogledal sestrico in položil prst v usta, ki so se mu skremžila na jok. Francek ga je prijel okrog vratu in ga obrisal po očeh.

»Saj pridejo nazaj, Vanček. Kaj se boš jokal! Veš, vsem nam prinesejo konje, motorje, vozove, veliko lepih stvari!« Potem se je obrnil k Martici.

»Zakaj so pa šli?«

»Po denar.«

»Po denar? — Kaj ga ata nimajo dovolj tam v tisti črni skrinjici v kotu?«

»Ne vem.«

Otroci so obmolknili in so s širokimi očmi strmeli v plamene na ognjišču. V mislih so vstajale doslej neznane slike od nekod, kjer mama delajo za denar, ki ga ata v tisti črni skrinjici nič več nimajo.

Herič je vsak mesec šel na pošto in dvignil skoraj vedno enako vsoto. Ni bilo ravno malo, kar je Marta pošiljala, pa vendar mu je zmanjkovalo, še preden je odrinil najnujnejše. Vedno jo je v pismih vpraševal, če nikakor ne more dobiti več. — Da pred letom ne more, ker je v pogodbi določena stalna plača, da pa ji gospodar sam obljublja pozneje zvišanje. Ivan naj gleda, da bo denar kar najbolj prav obrnil. —

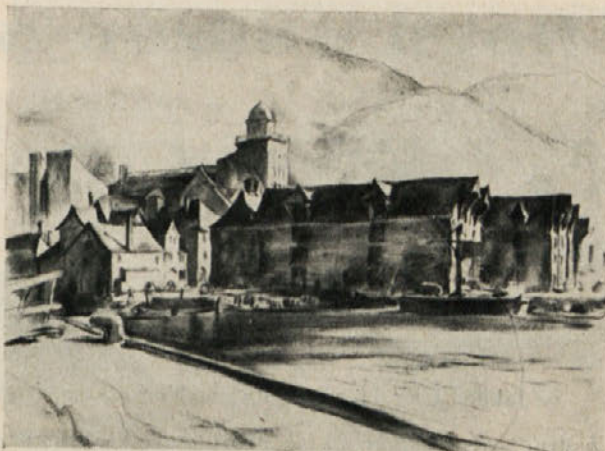
»Vraga! Saj me hoče še učiti kot šolarja! — Povsod je nujno, če ti noč in dan čepi na vratu posojilnica in davkarija.«

Cetudi vedno ni bil zadovoljen, si je vendar priznal, da mu je Marta zelo pomagala in bal se je, da bi ta pomoč prekmalu izostala. Med ljudmi so se namreč širile govorice, da bodo tuje delavce v Franciji odpustili, ker je domačih dovolj. Pa to so bile samo govorice.

Leto dni je minilo, kar je Marta bila v tujini. Za praznike je poslala nekaj več; pisala je, da so to prihranki, ki jih je zaslužila izven svojega dela. Na zimo so se mnogi z zaslužkom vračali v domovino, večina pa je ostala tam. Bila so itak skoraj samo dekleta in žene; moških niso sprejemali in so tudi doma imeli pri odhodu težave. Marta je podaljšala službeno pogodbo za



B. Jakac: Lofotski motiv.



B. Jakac: Bergenska luka.

eno leto in dobila povišano plačo. Herič je bil zadovoljen in je ni vabil domov. Za delo na polju je imel v vasi dovolj ljudi, ki so bili zadovoljni, če so se namesto plačila v denarju dvakrat na dan do siteda najedli, ker je spomladi živeža že primanjkovalo, kupovati ga pa je bilo predrago. Zopet je hodil ponosen po njivah, saj je kazalo, da se bo sčasoma rešil dolgov. Najnujnejše je že poplačal in Marta je vsak mesec poleg pisma poslala precej večjo vsoto kot prej. Kako nedeljo je stopil tudi v gostilno na četrtinko, da se je malo porazgovoril, saj je ves teden ril po zemlji in se mu je malo razvedrila presneto privilegio.

»Ej, Herič! — Sem sedel!« ga je prav na binkoštni ponedeljek že na pragu krčme povabil Tone Balažič, ki se je pred nekaj dnevi vrnil iz Francije.

»No, kaj boš povedal?«

»Eh, nič posebnega, Ivan!« mu je Tone natočil kozarec in ponudil stol. »Ti si menda bil v istem kraju kot Marta?«

»Bil.« je pritrdil Tone in se prisiljeno nasmehnil.

»Kako pa je z njo? — Ima lahko delo?«

»No, delo! — To se menja. — Težko, pa tudi lahko. Kakor pač nanese.« Tone je bil skoraj v zadregi in je gledal nekam skozi okno, v obraz mu je stopila rdečica. Herič je to opazil. Počakal je še trenutek, če bo oni še kaj povedal, potem je vprašal naravnost:

»Ti, povej mi odkrito: Je res, kar tu šušljajo o nekaterih naših dekletih in ženah?«

Tone se je delal nevednega.

»Kako to misliš?«

»No, tako. — Če imajo res tam druge?«

»Imajo, imajo. — Nekatera dekleta...« obrnil se je od okna in nalival.

»Pa Marta? — Je z njo v redu?«

Herič je postajal nestrpen in lica so rahlo pobledela. Toda Tone je njegovo vprašanje preslišal, pogledal na uro, poklical krčmarja in plačal.

»Moram spat. — Jutri gremo že pred zdravamarijo kosit.«

Herič je za trenutek obsedel sam, potem je vrgel drobiž na mizo, da je zacingljal po tleh in skočil na cesto. Dohitel je Toneta že blizu svoje hiše in ga zgabil za rame.

»Povej, kako je z Marto! — Je poštena tam? —«

Tone je obstal in mu gledal nekaj časa skoraj sočutno v pobledeli obraz.

»Če še ne veš, Ivan: Marta je dobila otroka — z gospodarjem.«

Obrnil se je sunkoma, zamrmral še »lahko noč« in utonil v temo. Heriču so roke mrtvo obvisle ob telesu, v glavo mu je udarila vročina, vse telo mu je začelo trepetati, da se je moral oprijeti lesene sohe pri dvoriščnih vratih. Nekje na zgornjem koncu vasi so fantje zapeli, nekdo je vriskal vmes. Heriča je nenadoma pograbila divja jeza. Pognal se je v blatno ulico proti Muri, kamor je odšel Tone in zakričal na vse grlo:

»Lažeš! — Lažeš! — Pes capinski!«



B. Jakac: Vardö na srednjem Norveškem.

Z druge strani reke se je skozi zamolklo šumenje vode iz gozda oglasil odgovor:

»Lažeš. — Lažeš!«

V visokih oknih bele hiše se je ogledoval zadnji krajec in v sobi so tesno objeti sanjali trije otroci o mami, ki je že dve leti ni.

»Ivan, kaj ne greš k maši? — In na pošti čaka denar že ves teden.«

Mati je stala sredi sobe in čakala, da Herič vstane in se obleče. Nekaj je zamomljal v odgovor in se obrnil v steno.

»Ivan, pojdi! Jaz ne morem. Je predaleč.«

»Pustite me! Bom že šel, ko se mi bo zdelo.«

Odšla je in trdo zaprla vrata za seboj. Herič se je oblekel in skoraj zdirjal proti Beltincem.

»Ti si pa precej težak danes!« ga je potrepal po rami stari Kovač, ki je prišel mimo, ko je Herič prešteval denar.

»Ni sile.«

Komaj se je zadržal, da ni starega udaril v obraz, tako se mu je zazdelo, da je s svojim rahlim nasmeškom in trepljanjem hotel nekaj grdega povedati.

Zastrmel se je v kovance, ki so mu zvonili v dlaneh. Iskrili so se v poletnem soncu, toda njega so žgali, da bi jih najraje vrgel od sebe, kolikor mogoče daleč, in z njimi spomin na ženo, ki jih je poslala. Spustil jih je v žep in stopil v cerkev.

Od tiste nedelje, ko mu je Tone povedal, kako je z Marto, se Herič ni več zmenil za dom. Moral bi okopati krompir in koruzo, preorati in pognojiti za proso, pokositi travo in rdečo deteljo, ki je gnila, poležana do zemlje. Govoril ni z nikomer, niti z otroki ne. Če je bil doma, je po cele dneve presedel v sobi in buljil v prazno, največkrat pa je do pozne noči bil v gostilni, dokler ni zapil skoraj vsega, kar mu je Marta poslala. Za dolgove se ni več zanimal, tudi ne za davke. Večkrat so mu na dražbi prodali stvari, ki jih je prej s trdom pridobil. Mati je jokala, Martica, ki je bila stara že enajst let in je dobro vedela, za kaj gre, pa se je ob takih prilikah skrila na vrt in od daleč gledala, kako so kupci praznili dom. Herič je takrat najraje odšel v gostilno, kot da ga vse skupaj nič ne briga. Zavedel se je šele, ko je dom ostal prazen, oropan skoraj vsega. Takrat mu je bilo žal, da je včasih s tako skrbnostjo in vnemo spravljal skupaj zemljo in imetje, da je zidal to hišo in ni si mogel dopustiti, da bi sedaj samo zaradi ženine nezvestobe vse skupaj poginjal v propast. Trdno se je odločil, da bo skušal rešiti, kar se bo le dalo, saj je imel za seboj še tri otroke, ki bi ga upravičeno kleli, če bi jim zapravljal dediščino. Nekaj dni je delal za štiri, da je v delu pozabil na bolečino, ki ga je trla, potem ga je znova tem silneje zgrabila in spet se je vdal pijači.

Ko je pismonoša nekoč spet prinesel sporočilo, da leži na pošti denar, je k Heriču stopila mati.

»Ivan, domov jo poklič, saj denar tako zapiješ in nimajo od tega otroci nič. — Pozabi, kar je bilo! — Odpusti ji, saj vidiš iz vseh pisem, da ji je žal, da bi rada domov.«

»Ne!«

Zvečer je prišel s pošte in položil denar na mizo.

»Tu ga imate! — Storite z njim, kar hočete, sicer ga zapijem! — In...«

Nekaj je mislil povedati, pa mu je beseda zastala v grlu. Stopil je proti vratom, se sredi sobe obrnil in s težavo izjecljal:

»In — pišite ji, naj se vrne!«

Potem je skoraj zbežal skozi vrata in mati je videla samo še, kako je po vrtu hitel proti Muri.

Noč. Ivan je blodil po travnikih in gozdičih ob Muri in se boril sam s seboj. Ne, ni se zaradi nje, zaradi žene odločil za njeno vrnitev, ampak samo zaradi otrok, ki morajo imeti mater in zaradi doma. Otroci se ne smejo zgubiti, dom ne sme propasti! In — navsezadnje, ali ni zmožen potreti, zatajiti svoj ponos in pozabiti, kar je bilo, odpustiti? Spomnil se je, da mu je pri velikonočni spovedi pater frančiškan svetoval, naj ženi odpusti. Takrat tega ni storil, zdaj pa je sam prišel do spoznanja, da tako ne bo moglo, ne bo smelo več naprej! Kaj bo z otroki? Trije so! Ali ni njih sreča več kot njegova užaljenost, pa četudi stokrat upravičena?

»Odpustiti!«

Od nekod iz nejasnih spominov je šepetal tih glas:

»Ali te ni nobeden obsodil, žena?«

»Nobeden, Gospod!«

»Tudi jaz te ne bom. Pojdi in odslej več ne greš!«

Ivan Herič se je spomnil, da je te besede nekoč v mladih letih bral v evangeliju. Kristus je odpustil javni grešnici Magdalenici.

Vrnil se je gologlav čez rosne travnike in gozdove domov in po prstih stopil v sobo. Trije otroci so spali in najmlajšemu se je na razgretem licu igral nasmešek. Morda je sanjal o mami. Herič je pokrižal vsakega posebej, jim popravil odejo in legel.

Skozi visoka okna je sijal mesec in predel svilene niti po blazini. Pod njim so beli oblaki hoteli čez nebo.

Sredi poletja se je Marta vrnila. Nekega večera je nenadoma stopila v sobo, kjer je Herič sedel za mizo in računal. Poljubila je najprej speče otroke in potem z očmi, polnimi solz stopila pred moža.

»Tu sem, Ivan! — Kaj boš storil z menoj?«

Herič je vstal od mize in jo prijel za roko. Ustnice so mu rahlo drhte, oči so bile vlažne.

»Ivan, udari me! — Pljuni mi v obraz! — Zaslužila sem!«

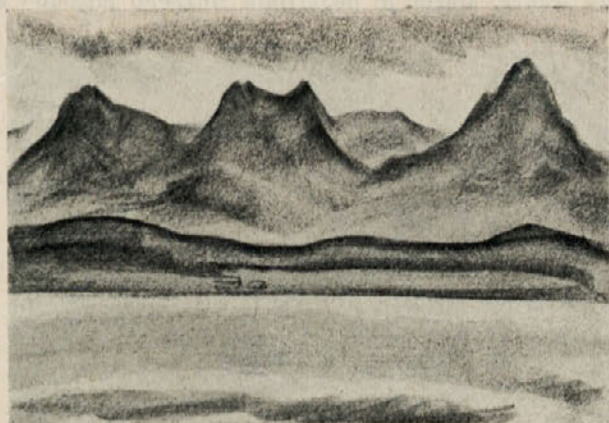
Ni je udaril. Samo z roko je pokazal na posteljo.

»Zaradi teh treh naj bo pozabljeno, Marta, in — zaradi doma!«

»O, Ivan! Ivan!«

Zdrknila je pred njim na kolena. Mehko jo je prijel pod pazduho in kot otroka položil v posteljo.

Zunaj je sanjala topla julijska noč. Mura je zamolklo šumela mimo spečih mlinov. Nekje daleč so peli fantje.

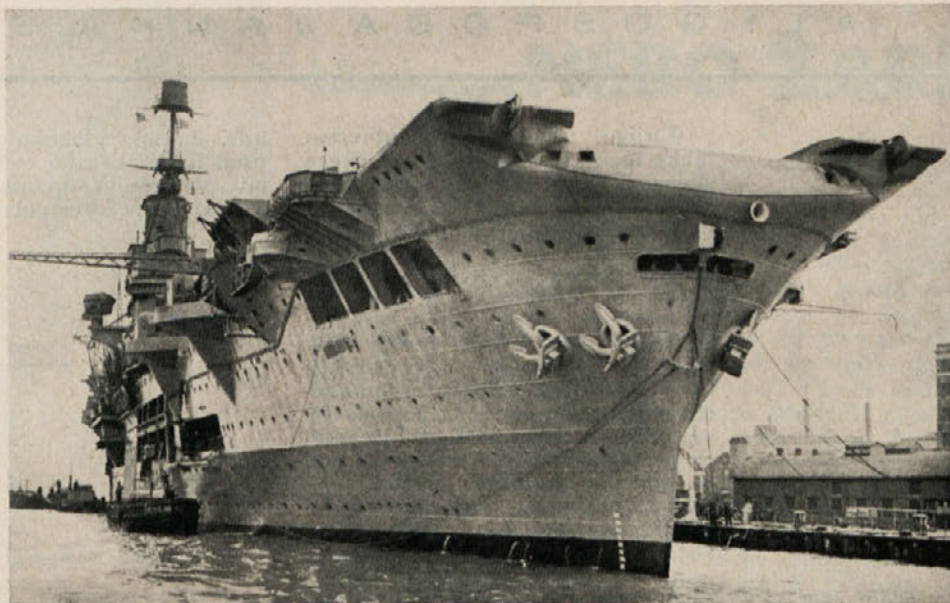


B. Jakac: »Sedem sestrá«, pravljíčne gore na srednjem Norveškem.

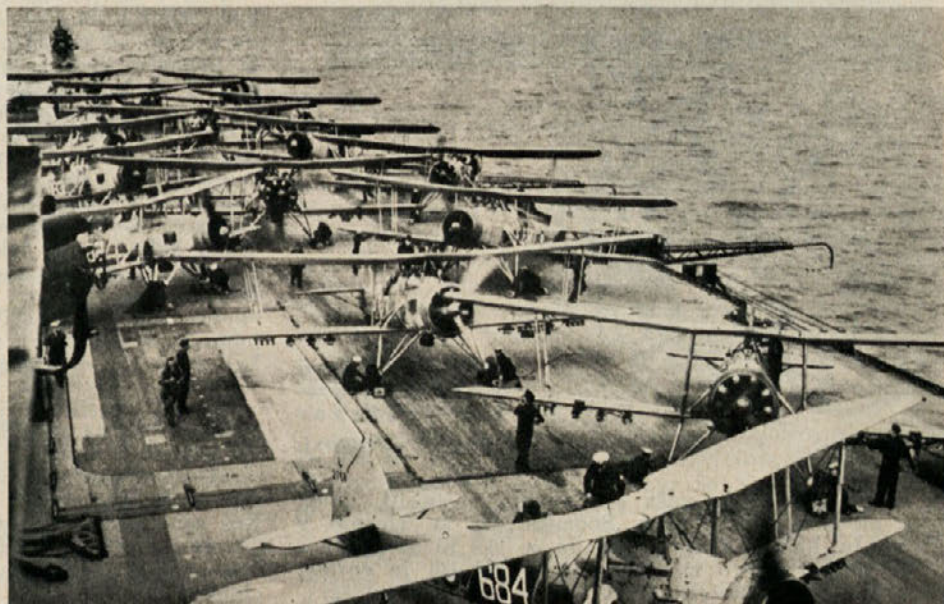
Taka je moderna nosilka letal!

»Ark Royal« (Kraljevska barka), mogočna britanska nosilka letal, se je vrnila v Portsmouth, da bi se po dolgih vožnjah okrepila z živim in gorivom. Brez rane, brez vsake praske je dospela v domovino, čeprav je nemški radio razglasil, da so jo nemške podmornice poslale Neptunu za darilo. Kmalu potem ko jo je nemški radio »potopil«, je veličastna nosilka krenila v južni Tihi ocean, kjer je s svojimi 61 letali nadzorovala 5.000.000 kvadratnih milj in iz tega vodnega kraljestva pregnala vse nemške ladje.

Med počitkom v Portsmouthu preizkušajo s premakljivim žerjavom in traktorjem napetost zaviralnih žic, ki prepletajo ogromni letalni krov Ark Royala. — Način vzleta in doleta na



nosilki letal je precej nov in zahteva prav posebno pilotsko spretnost. Sicer je res, da zadostuje pilotu ozek in razmeroma kratek zemeljski pas na letališču za vzlet in dolet; res je pa tudi, da mu je velik prostor na levi in desni vselej v »tolažilno uteho«. Tu moramo upoštevati, da je nosilka letal vedno obrnjena proti vetru, kadar letalo vzleti, tako da je pilot prisiljen izrabiti vso dolžino krova za vzlet. Dolet je še prav posebno muhasta zadeva. Pomisliti namreč moramo, da se ladja zaradi valov ziblje in se z njimi dviga pa pada. Častniki s posebnimi zastavicami dajejo bližajočemu letalcu znak, če je letalo previsoko, ali prenizko nad doletiščem. Izdelali so pripraven seznam znakov z zastavicami, s katerimi se ognejo



vsake nesreče. Ko je letalo dospelo na krov ga z zaviračem, ki ga vidimo na podobi, prav hitro ustavijo.

Letala so razvrščena po letalnem krovu nosilke Ark Royal. Veščaki v pomorskem letalstvu skrbno pregledujejo aparate in ogrodje letal. Pripravljajo se namreč na naporne letalske vaje. Ark Royal ima v dveh velikanskih hangarjih pod krovom 60 do 70 letal. Ta velikanka ima 27.000 ton, posadka pa šteje 1550 moških. Ark Royal je sploh največja nosilka letal britanske mornarice; stroški za zgraditev te pošasti so znesli 3.200.000 funtov (okrog 640 milijonov dinarjev). V morje so jo spustili aprila leta 1937.

Gaudeamus igitur

ALI G O S P O D A J A N K A S P O M I N I

Knjigo veselega študentovstva lahko imenujemo spomine odličnega slovenskega humorista Janka Mlakarja, ki izidejo v kratkem pri Jugoslovanski knjigarni. Obširna in z izvirnimi portreti opremljena knjiga pokazuje življenje dijaka, kakor so ga opisovali že Aleševci, Debevec in Zorec, pa je prav v Mlakarju našel svojevrstnega oblikovalca. Spremljamo njegovo »likanje« od samosrajčnika preko abecedarja, srednje šole in bogoslovja, vse do imenitnega naslova Licejskega gospoda profesorja, kar je tudi za spomine najvselejše del.

Na vprašanje, kako da je začel pisati spomine, nam pisec odgovarja sam takole:

Čemu sem pisal »Spomine«? Saj nisem ne umetnik, ne politik ne vojskovodja, ne predsednik republike, skratka, odkar sem v pokoju, nisem sploh nič, pa sem vendar spisal »Spomine«. Ali ni to skoraj megalomanija?

Pred letom dni me je na Sv. Petra cesti ustavil neki gospod, ko sem hitel v šolo.

»Počakajte malo, gospod profesor, saj niste štafeta, da bi dirkali po ulicah. Kaj sem vam že hotel reči? Aha, že vem. Zdi se mi, da vas bodo precej časa v vicah očiščevali, preden vas bodo pustili v nebesa.«

»Zakaj?« vprašam začuden.

»No, zato, ker se vam na svetu predobro godi. Za nas je zemlja solzna dolina, za vas pa »dežela smehljaja«. Mi garamo in hodimo zaskrbljeni skozi življenje, vi pa s smehom na ustnih. Zato je pravično, da se na onem svetu pošteno zvicate, ko imate že na tem nebesa.«

»Kako pa veste, da imam tu nebesa?«



Piščevi profesorji v karikaturi: profesor Trojanar (ris. Sl. Pengov).

»No, treba je le vaša predavanja poslušati. Poleg tega pa berem tudi vaše »Spomine«, ki se vlečejo v »Mentorju« kakor trakulja, menda že vse to desetletje.«

Te najbrž dobro mišljene besede, ki jih je gospod govoril iz gole ljubezni do bližnjega, so me tako zgra-

bile, da sem globoko zatopljen v premišljevanje zašel pred frančiškansko cerkvijo v ris ter sem se šele zdrnil, ko mi je stražnik pokazal na tiste svetle gumbе, ki kažejo pešcem pot čez Marijin trg.



Profesor Segar (ris. Sl. Pengov).

Torej nebesa imam na zemlji? Prav, naj jih pa imam. Bolje je zame, da me ljudje blagrujejo, kakor bi me pomilovali. Priznam: v knjigi mojega življenja je precej svetlih strani in iz teh sem nekaj napisal v »Spominih«. Kar je temnega, sem večinoma zase ohranil, ker nisem pesnik, ki čuti notranjo potrebo, da svoje gorje izlije v lepe umetne besede, katere potem v lični knjigi zbrane pošlje v svet.

»S smehom na ustnih« da hodim skozi življenje, mi je očital gospod, ki je bil kriv, da sem se na Marijinem trgu pregrešil zoper cestni red.

Niti v sanjah mi ni nikdar prišlo na misel, da me bodo ljudje imeli kdaj za šaljivca, kar nisem ne po naravi ne po nagnjenju. Res je, da si prizadevam, da bi primešal svojim spisom in predavanjem nekaj humorja, pa le zato, ker ljudje to od mene pričakujejo, da, dejal bi, kar zahtevajo.

Oba urednika »Planinskega Vestnika«, umrli in sedanj, sta mi vedno priporočala, naj dobro »zabelim« svoje članke. Če me kdo naprosi za predavanje, mi vselej naroči, naj povem kaj takega, »da se bodo ljudje smejali«. Ko sem se na neki novi maši pri mizi resno držal, kakor se za tako slovesnost spodobi, in pobožno poslušal, kako so napitničarji kadili novomašniku in njegovim sorodnikom do četrtega rodu, je bila moja okolica naravnost užaljena. Slednjič je prišla celo deputacija k meni ter me prosila, naj vendar »spustim kak govor in spravim goste v dobro voljo«.

Ko so »Spomini« še izhajali v »Mentorju«, me je nekega dne na poti iz šole srečal gospod, ki ga zelo spoštujem in cenim.

»Gospod profesor, vi s svojimi »Spomini« pohujšujete mladino!« Te besede je govoril pol resno pol v šali. Ker sem nekaj že o tem slišal, sem takoj vedel, kam je meril. Mladino sem najprej s tem »pohujšal«, ker sem opisal, kako smo ga pri nekaterih profesorjih »lomili«...



Profesorja Ragazzi in Hochstätter.

Zdi se mi, da je gospod malce prehudo sodil. Prepričan sem, da mladina, ki je brala »Spomine«, ni prav nič manj disciplinirana od one, ki jih ni. Ako je pa študent znal brati med vrsticami, je lahko spoznal, da se »lomljenje« v šoli maščuje nad tistim, ki ga »lomi«.

Z opisom svoje sedmošolske ljubezni sem se tudi po mnenju nekaterih pedagogov pregrešil. Moj Bog, saj je vendar nisem priporočal! Mislim pa, da bi za napredek in pravost dijaških zaljubljenecv vseh treh spolov ne bilo prav nič napak, če bi v ljubezni mene posnemali...

»Kako ste mogli po tem članku (Po Prešernovih stopinjah) stopiti pred svoje učenke?« je poizvedoval skrbno neki starejši vzgojitelj.

Prav lahko sem stopil, ker nismo ne moje učenke ne jaz med uro mislili na oni članek. Pozneje enkrat so me pač pri prostem razgovoru izven šolske ure nekatere radovednice vprašale, kako se je Vera pisala. Videl sem pa, da zaradi tiste »ljubezni« nisem pri svojih gimnazijkah prav nič trpel na ugledu.

Da sem popisal življenje v semenišču, mi tudi nekateri zamerijo, češ da si tega nihče pred menoj ni upal storiti. Vem, in tudi jaz sem se dolgo obotavljal, pa so me slednjič drugi pregovorili. Povedal sem mladini, pa tudi odraslim, da nismo bogoslovci držali v eni roki mrtvaške glave, v drugi pa biča, marveč da smo veliko nedolžnega veselja užili, pa tudi molili in se pridno učili. Upam, da z razkritjem semeniškega življenja nisem v nobeni mladi duši zatrl poklica za duhovski stan. Sicer pa, če sem res kaj zagrešil v svojih »Spominih«, parce mihi Domine, quia scripsi! Odpusti mi, Gospod, ker sem pisal!

(Besedilo in karikature so vzete iz nove knjige: Janko Mlakar: »Spomini«, založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani.)



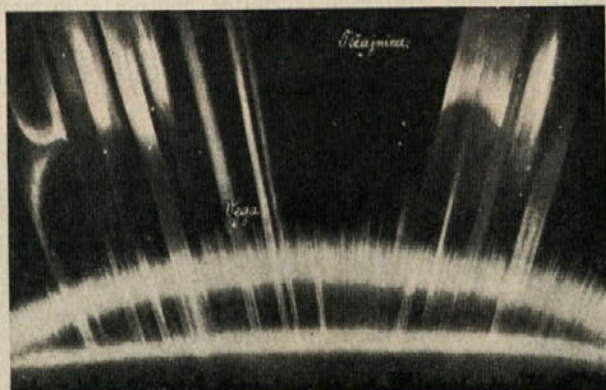
»Pripovedujejo, da si si postavil novo hišo.«
»Mar hočeš, da bi si postavil staro?«

Š. P.:

NEBO ŽARI

Na velikonočno nedeljo zvečer je bil zopet viden gotovo najveličastnejši, pri nas bolj redek, zato pa v obtečajnih krajih pogostejši nebesni pojav severni (polarni) sij. Pojavlja se v raznih oblikah; v najpreprostejšem primeru se kot nežna svetloba razliva čez del neba; mnogokrat je oblikovan kot krasnobarven (bel ali rumenkast) oblak, iz katerega se dvigajo rdečkasti ali vijoličasti, včasih zelenkasti prameni; najlepši, le v obtečajnih krajih vidni, sta oblika zavese (draperija) in polarna krona. Vse te oblike so nestalne; v naglem zapovrstju se prelivajo ena v drugo, pri čemer tudi menjavajo svojo barvo. Ko se pozno zvečer severni sij porazgubi, ostane še dolgo potem medla zelenkasta svetloba, tako imenovani mrč.

Kako nastane severni sij? Današnja razlaga mu išče vzrokov na — soncu. Sončna notranjost se zdaj pa zdaj silovito vznemiri. Odsev tega so razne izpremembe na sončni površini, med temi zlasti pege. S teh mest — pa tudi od drugod — se trgajo velike množice elektronov, najmanjših delcev elektrike, ki z nepojmljivo veliko hitrostjo beže skozi vsemir. Če je top sončne pege namerjen proti zemlji, se vsuje na njeno ozračje toča elektronov, ki jih zemeljski magnet usmeri proti obtečajnim krajem, kjer povzroče v velikih višinah (do 1000 km) žarenje ondodnih silno razredčenih plinov. (Pojav je podoben žarenju plinov v ceveh svetlobnih



Severni sij, kakor so ga 25. januarja 1938 videli v južno-angleškem Hastingsu.

reklamnih napisov.) Takrat zadivjajo po zemlji magnetni viharji, ki vznemirijo igle magnetnice in v zemeljski skorji se vzbude električni tokovi, ki mnogokrat onemogočijo vso telefonsko, telegrafsko in radijsko službo. Polarni sij, magnetni viharji in električne motnje so torej s sončnimi pegami vzročno sovisni pojavi. To izpričuje še eno dejstvo.

Iz še neznanih razlogov se kažejo sončne pege posebno številno vsakih 11 let in v istem ritmu se pojavljajo magnetne motnje in polarni siji.

Pa še drugih zvez s severnim sijem išče človek že od nekdaj. Po starih kronikah velja polarni sij »nebeška sulica« kot znanilec vojn in kuge. Pozneje je W. Herschel — seveda čisto neutemeljeno — menil, da je v bolj »pegavih« letih žetev boljša in so zato krušne cene nižje. Danes iščejo zveze med večjo ali manjšo sončno pegavostjo in množino padavin, povprečno toploto ozračja in vremenskimi motnjami.

POSLEDNJI RUSKI SAMOSTAN



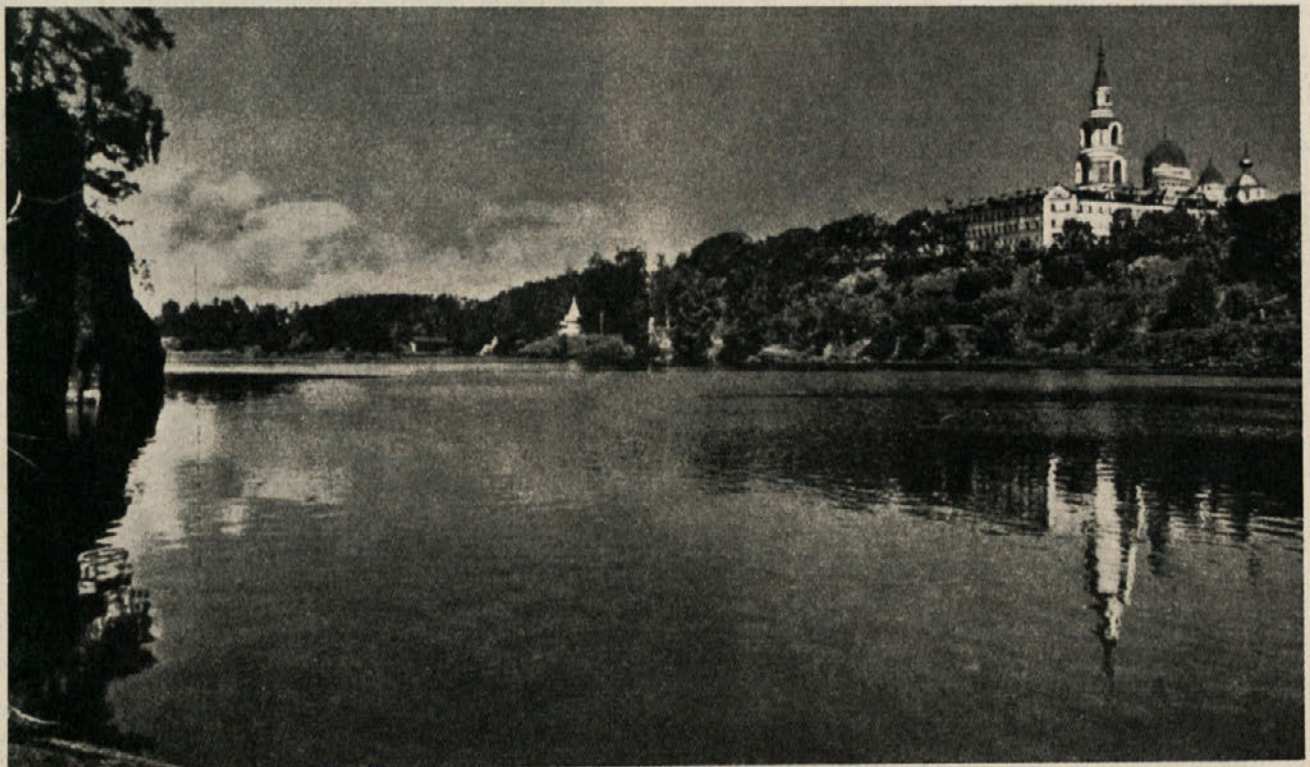
Oče Jefrem, spovednik
zadnjega ruskega carja.

javnih pravov in močne posvetljenosti ter mlačnosti neredovnega duhovništva na prvem mestu kot zatočišča prave in goreče pobožnosti. Predvsem so gojili lepoto vzhodnega bogoslužja, ki zavzema najvažnejše mesto v verskem življenju ruskega človeka, ki ga predstavlja njegova liturgija iz doline trpljenja in nepopravljivega nereda v rajski svet duhovnega miru in blaženosti, kjer bo Bog obrisal vse solze z naših oči. Ruski samostani so dali največ mučnikov in spozna-

Valamo, Solovecki, Kijevske Pečerske lavre, Optina pustinj, Vrhoturje, Russikón na sveti Atoški gori in nepregledna vrsta drugih — sami sloveči pravoslavni samostani v Rusiji. Kaj ta imena povedo verni ruski duši, kako so ji dragocena, tega zapadni človek komaj razume. Tudi pri nas samostani pomenijo veke in veke krščanske omike in dela, čustveno pa je naš človek neprimerno manj zvezan z njimi, kakor vzhodni kristjan. Posebno v srcu ruskega naroda so bili njegovi samostani tako v verskem pogledu kakor kot središča omike sredi divjih

valcev krščanske vere in kulture, iz njih so bili patriarhi in škofje, ki so se upali povedati carjem v obraz resnico in v njih so do današnjih dni bili veliki molivci, postivci in zdržniki, ki so ohranjali krščansko življenje prvih časov sredi obče razuzdanosti in npravstvenega propada. V njih so živele mnoge vladarske in druge odlične osebe, ki so bile tam od posvetnih oblasti zaprte, bodisi za resnične pregrehe ali pa po nedolžnem, k njim so se zatekali mogočneži po nasvet ali pa se do smrti pokorili v njih za svoje samovolje in zločine, vanje so se zatekla že od mlada čista srca, ki se niso marala omadeževati v javnem življenju neobsežno velike Rusije, v kateri je poleg svetlih zgledov brezkončne dobrote in duševne lepote toliko zla, krivice in nebrzdarnosti, kakor nikjer drugod na svetu. Skoraj vsak Rus je enkrat v življenju romal v enega izmed neštevilnih samostanov svoje domovine ali pa v ruska samostana v Jeruzalemu in na gori Atos, vanje so znašali sčasom ogromna bogastva v dar, v njih so nakopičene najdragocenejše umetnine ruskega slikarstva.

Že na zunaj predstavlja ruski samostan vso miselnost ruskega pravoslavja. Ruski samostan in njegova veličastna cerkev nista kakor naše gotško svetišče, ki v svoji nedograjenosti v drznih arhitektonskih konstrukcijah z neznansko silo bogoiskalske duše stremi navzgor; ruski samostan je velika snežnobela gmota na široki ploskvi, nad katero se dviga brez števila stolpičev in stolpov do ogromno širokega zvonika, ki ga obdajajo pestrobavne in pozlačene kupole: neka podoba rajske širine, zaključenosti in miru v zlatem blesku nadnaravnega blagra, in kako sijajna je šele notranjščina cerkve, čije temno zlato ozadje gori v živih barvah ikon, na katerih je vse življenje osvobojene telesnosti in preobraženo v veri velikonočnega vstajenja. Samostanski



Samostan Valamo ob Ladoškem jezeru.

družini načeluje predstojnik ali igumen ali pa arhimandrit, ki ima škofovsko posvečenje in čast. Menihov je več vrst, od navadnih poslušnikov, po naše novicov, do shimnikov, ki se posebno odlikujejo po zdržniškem načinu življenja, ter starcev, ki so posebnost ruskega pravoslavlja. To so člani samostanske družine, ki so dosegli že visoko stopnjo duhovne popolnosti in h katerim se posebno zatekajo osebe iz sveta onstran samostanskih zidov, ki se pri njih spovedujejo (v ruskem cerkvenem življenju onstran samostanskih zidov je spoved redka) in si jih izberejo sploh za duhovne vodnike v življenju. Po takih starih je bila najbolj znana Optina pustinja (samota) blizu Moskve, čije življenje opisuje Fjodor Mihailovič Dostojevski v svojih »Bratih Karamazovih«. Kot središče kulturnega življenja Rusije slovijo predvsem kijevski samostani ali pečerske, to je deloma v skalo vzdane meniške celice; v kijevskem samostanu je živel slaven Nestor, ki je napisal prvo zgodovino Rusije. Kakor drugod so menihi tudi v Kijevu imeli v rokah ves pouk v bogoslovskih vedah in so tam učili svojčas tudi Summo sv. Tomaža Akvinskega. Samostan na Soloveckih otokih v Belem morju je najsevernejši samostan Rusije, kamor so izganjali tudi zaradi prekratne miselnosti obsojene odlične ruske osebe, v Vrhoturje je romala vsa zapadna Sibirija, Russikón na Atoški gori pa je še danes razen pri romarjih priljubljen tudi pri evropskih turistih, ki morejo tam občudovati neizrekljivo lepoto in globino vzhodnega slovanskega obreda.

Med ruskimi samostani je od nekdanj slovel tudi Valamo, ki leži nekako v severnem delu kakor morje velikega Ladoškega jezera (Ladoško jezero je največje evropsko jezero, dolgo 208, in široko 126 kilometrov). Ta samostan je bil ustanovljen že v 10. stoletju, ko se je v Rusiji začela širiti krščanska vera, je torej že tisoč let star. Takrat so v tistih krajih kočevali mongolsko-finski narodi, med katerimi so valamski menihi oznanjali krščansko blagovest, potem ko so bili naselili enega izmed mnogih otokov Ladoškega jezera. Samostan je bil večkrat napaden, oropan in zažgan, menihi pa pobiti ali razpršeni. Največ je trpel v prvih stoletjih svojega obstanka, ko so finske pokrajine napadli Švedi in jih osvojili, Švedi pa niso bili šele od časov Gustava Adolfa, ko so pobijali in plenili po Srednji Evropi, znani po svoji brezobzirni krutosti. Druga huda doba za Valamo se je začela v 18. stoletju in je trajala do časov Aleksandra I., ko so namreč Švedi morali braniti

svoje vzhodne pokrajine pred mogočnim Petrom Velikim in njegovimi nasledniki, ki so Finsko od Švedske odtrgali. Takrat je Peter Veliki, ki je bil sicer svobodomislec — na brezobzirni ruski način namreč — dal zgraditi leta 1718 nov samostan s prekrasno peterokupolno cerkvijo z mogočnim križem iz čistega zlata na vrhu osrednjega zvonika. Do ruske boljševiške revolucije je Valamo videl neskončne trume romarjev z vsega ruskega pravoslavnega sveta in se je baval z obsežnim poljedelstvom, živinorejo in ribištvom. Revolucija samostana ni porušila, pač pa so se menihi zopet razpršili. Ko pa so Finci s pomočjo Nemcev pritiskali na boljševiško Rusijo in se osvobodili, je valamski otok s severnim delom Ladoškega jezera pripadel v miru v Revalu Finski. Pod Finsko, ki je sicer protestantska, se je začela za Valamo nova doba razcveta, ker so se vanj zatekli mnogi ruski duhovniki in menihi, ki so morali iz Rusije zbežati. Predstojnik samostana pa je postal arhimandrit Jefrem, nekoč spovednik nesrečnega ruskega carja Nikolaja II. in nekoč ena najbolj uglednih oseb na petrograjskem dvoru.

Na sosednjih otočkih so stražili finski vojaki in varovali menihe. Meniška družina je skrbela sama zase: imela je delavnice, kmetije, vrtove, predelovalnice za ribe, žage. Poleti je enkrat na dan samostanska barka s srebrnim križem na jamboru, z bradatim črnooblečnim menihom kot krmarjem plula na finski breg po pošto, romarje in obiskovalce.

Zdaj je teh 20 let mirnega življenja v delu in molitvi tudi minulo. V miru, ki je bil sklenjen marca meseca tega leta med Finsko in Sovjeti v Moskvi, je Rusiji zopet pripadlo vse Ladoško jezero in menihi so se morali — Bog ve kolikokrat že — naglo izseliti. Rano v jutro 14. marca je vsak pospravil, kolikor je mogel vzeti s seboj in v nekaj malih čolnih so se menihi prepeljali (jezero v tem času ni več zamrznjeno) na zapadno obal proti Finski, kjer se bodo sedaj nekje naselili. Z njimi se je peljal 80-letni sključeni starec arhimandrit Jefrem, ki je nesel s seboj kot edino dragocenost veliki zlati križ Petra Velikega.

Ce bi zdaj bil na Ladoškem jezeru, kjer začenja rahlo kliti pomlad, bi se ti nudil nepozaben prizor: nebeško lepa slika samostana sredi gozda, ki poganja svoje prvo nežno brstje, okoli in okoli biserno jasne vode, posejane z malimi otoki. Vse naokrog pa popolna tišina, ki je ne prekinja več čudovito zvonjenje zvonov valamskega samostana.



Zadnji napadi rdečega letalstva na finske vasi. Preplašeni otroci so se morali skrivati pred ognjem izpod neba tedaj, ko so se v Moskvi že pogajali za mir. Bila so to edina mirovna pogajanja v svetovni zgodovini, med katerimi se sovražnosti niso ustavile.

Bilo je v začetku zadnje jeseni, ko smo se na jakinski postaji drenjali v litorino. Romarji iz vseh pokrajin in vseh noš so se stiskali po oblazinjenih sedežih, obloženi ko nekdanji cekarji in ženske z otročiči na rokah. Prepevali smo ko nekdanji lavretanske litanijske in posebno močno vpletali zadnjo prošnjo »Kraljica miru«. Vse ko nekdanji, le da se danes vozimo, dedje so peš romali.

Prav za prav je bilo trojno vzrok, da sem sledil stopinjam naših starih. Prvo je bila neka obljuba, drugo tudi obljuba, a ta je bila bolj materialne barve: drug Pepi Papa (prav tako mu je ime!) me je povabil z drugom Stankom iz Opatije, naj ga v Loretu obiščeva; nacyrli da bodo najslastnejših rib iz Recanatija. Tretje



Loreto — bazilika in trg pred njo.

in ne najmanj poglavitno pa je bila radovednost, kaj se vse dogaja v tem Lurdu ob Adriji, kakor že pravijo Loretu.

Spomini v Marchah.

Kmalu onkraj jakinske postaje nas požre kratek predor pod mogočno jakinsko katedralo sv. Cirijaka. V rožnatem istrskem marmoru se blesti daleč čez zaliv. Železnica se vijuga skozi rodovitno pokrajino, posejano z grički ko na Vipavskem. V skoraj simetričnih nasadih se vrste trte in oljke ter breskve s sadovi ko melone. Mimo švigajo lična mesteca na parobkih gričev: Esino, kjer je baže vsaka druga palača last številnih markijev, žveplenorudnati Aspigo in Castelfidardo. Tu se dviga sredi četverokota vitkih cipres vrsta umetno nalomljenih stebrov z imeni padlih vojakov iz slovite bitke l. 1860. Takrat so se prav na tem pobočju spoprijeli italijanski in papeški vojaki. Po tej bitki so se vse Marche pridružile novi Italiji.

Malokdo se še spomni na te stare dogodke.

Se predorček in preko mosta čez reko Musone in drvim po prostrani in rodovitni ravnini. Vse oči se zdajci ozrejo na velikansko, mogočni trdnjavi slično stavbo, ki kraljuje vrh srednjeveškega griča nad ravanjo in tja do srede morja.

Ogromno veličastje! Velikanska bazilika in apostolska palača, slična papeški v Avinjonu. Okrog nje kot ovčke pohlevno stisnjene hišice ličnega

Loreta.

Na moderno urejeni postaji izstopimo. Pepi Papa se je zamudil. Ni ga na postaji. Vstopimo v avtobus z napisom »Casa santa« (sveta hiša) in že dirkamo po

lepi asfaltirani cesti navzgor. Vsa okolica je kar nekam preveč moderno nakodrana. Lične vile se belijo iznad vinogradov. Ciprese in oljke ter vedno zeleni lavor dajejo okolici mičen in miren obraz. Tu se da spokočno živeti... Ni čuda, da se marsikdo nastani v tem gaju. Pokazali so vilo slovitega tenorista Giglija, ki precej mesecev prebije v Loretu. Pravili so mi, da nekatero nedeljo, ko je na počitnicah, slišijo njegovo presladko »Ave Marijo« v loreški baziliki. Tudi dobršen del njegovega filma (menda tudi »Ave Marija«) so vrteli v teh krajih.

Tik pod obzidjem prehitimo gručo lično in nekam vojaško oblečenih mladenk. Te so sirote padlih letalcev in imajo lep zavod tu blizu lavretanske Matere božje — zavetnice letalcev. Onkraj griča pa ugledaš velikansko letališče. Baje ga bodo umaknili drugam, da ne bi božje poti izpostavljali sovražnim bombam...

Mestece leži kot elipsa okrog svetišča, je prav zares snažno. Papež Leon V. je sezidal okrog mesta močno zidovje iz suhe opeke, da bi ubranil sveto hišo pred neverniki. Na štirih mestnih koncih se odpirajo krasna vrata.

Prebivalci (okoli 3000 duš) so neverjetno uslužni in prijazni. V restavracijah in v prodajalnah vise veliki napis s pozdravom »Hvaljen Jezus in Marija!«

V mestu, ki je izredno tiho, razen ob Marijinih godovih in ko pridejo »beli vlaki«, takoj čutiš, da raste in živi od svetišča. Vse polno je redovnih hiš in hospicev.

Veliki zvon z bazilike, prav res velik — skoraj tri metre — je odzvonil poldan. S prijateljem sva se obrčala, kje bi bilo bolje in ceneje, pa me potreplje prijazen gospod, prav ko da bi vedel, kaj premišljujemo. V žep nama je vtaknil vizitko in se je s prijaznim pozdravom umaknil. Na vizitki pa je bilo natiskano, da lastnik restavracije »Alla Casa santa« prijazno vabi na kosilo. Seveda smo se odzvali, čeprav je bilo jasno, da ne vabi naju neznancev iz gole vljudnosti, ampak kot dober poznavalec tujskega prometa. Res, kosilo je bilo izborno in poceni.

Za nameček smo pa od zgovornega hotelirja zvedeli, kakšna je

legenda svete hiše.

Bilo je leta 1291., ko je polmesec vžsel nad Gospodovo deželo. Tedaj so pristopili angeli, ki so odnesli hišo, kjer je prebivala sveta družina iz Nazareta, preko daljnega morja med nas na Trsat pri Reki. Tri leta so se ob njej zbirali naši Primorjani, nekega dne pa sv. hišica zgine in se prikaže v lavorjevem gozdiču blizu Recanatija. Od tod tudi ime Loreto. Lavor je latinski laurum, lavorjev gaj lauretum. Tudi tu ni hišica obstala zavoljo roparjev in druge take drhali. Premaknila se je tisoč korakov vstran na zemljišče dveh bratov. Vsak je hotel imeti sveti zaklad zase. V prepiru sta se ubila. Sveta hišica se je spet premaknila, to pot na griček, kjer kraljuje še danes.

Že v začetku 14. stoletja se bere v buli papeža Julija II., da je to res nazareška hiša. Okrog hišice so postavili svetišče, k svetišču se je naslonila naselbina, ki se je prvotno nazivala »šmarje« (Villa Sammaria = Vas svete Marije). Pol stoletja kasneje je bilo zgrajeno obzidje in naselbina je postala mesto ter sedež škofa.

Z vseh strani Evrope so se začeli zgrinjati romarji v Loreto. Ni je bilo kronane glave, ki ne bi vstopila v začrnelo sveto hišico. Obilni darovi so se kopičili v zakladnicah in tako so lahko postavili

veličastno baziliko.

Kakor svoje dni v Rimu skozi tesni Borgo, tako se mi je zdelo, da smo prišli skozi prerivajočo se množico po ozkem korzu kar nenadoma na prostrani Marijin trg.



Notranjščina svete hišice v Loretu.

Oko kar obstane na čudovito lepem romanskem pročelju bazilike. Orjaška kupola, podobna šempetrski v Rimu, se kosa s 75 metrov visokim zvonikom. V štiri nadstropja je zidan in obložen z istrskim marmorom.

Ce sediš na trgu pred eno mnogih kavarn, je nepopisljiv pogled na pročelje, kupolo, zvonik in ogromno srednjeveško apostolsko palačo, ki zavzema s svodovi in hodniki dve plati trga. Ker je danes po lateranskih dogovorih bazilika eksteritorialna papeževa last, so v palači sedež uprave svete hiše in ogromni muzeji. V pritličju so pa sobice »belega hospic«.

Dolgo je obdajala sveto hišico preprosta pravokotna cerkev. Sedanjo baziliko je pričel graditi papež Pavel II., ki je tu čudežno ozdravel od kuge.

Ko sem prestopil prag bazilike, se je brž pridružil dobrodušen gospod. Šla sva vstric nekaj korakov, pa je za nekimi vrati posegel po suknjo in že je stal prelevljen v uniformo svetiškega čuvaja in voditelja. Oblastveno pooblaščenega, po toliko in toliko na uro, kakor je tarifa, prosim. No, pa sva se pobotala in mi ni bilo žal.

Nakrat se znajdeš v roju tisočeri romarjev. Na ušesa udarijo prošnje lavretanskih litanij.

Pri naših svetih bratih.

Vsi jeziki in narodi krasijo loretsko baziliko po svojih velikih umetnikih. Okrog mogočne apside, ki predstavlja večjo polovico svetišča, se nizajo kapele — prav za prav cerkve — raznih narodov (Francozov, Poljakov, Jugoslovanov, Nemcev, Špancev). Nasproti kapelam se vrstijo spovednice v jeziku tistega naroda.

V žepu sem nosil pismo in pozdrave za našega slovenskega čuvarja bazilike. Zato sem najprej poiskal »našo« kapelo sv. Cirila in Metoda. Res se lahko z njo postavljamo. Mističen somrak se preliva skozi barvana okna na lepe stenske slike: sv. Ciril in Metod pridigata Moravanom, sv. brata krščujeta kralja Rastislava, apostola se zagovarjata proti krivim obtožbam pri papežu Ivanu VIII. Umetniško izdelani svečniki in razpelo iz čistega zlata se blešči raz oltarja. Tako dragoceni in lepi so, da jih je hotela uprava bazilike uporabljati pri največjih obredih na glavnem oltarju in je moral slovanski penitenciar ugovarjati, ker so jih darovalci namenili za slovansko kapelo.

Na levo od nemške kapele je kapelica Vnebovzetja. Ta še ni dokončana. Zbirajo pa po vseh letališčih Italije

za njen okras, ker tu bodo častili — zavetnico letalcev.

Na desno od nemške je pa bogata kapela Poljakov. Še jo krasí umetnikova roka in baš dokončuje veliko platno: poraz boljševikov pred Varšavo... Na nasprotni steni je ovekovečena zmaga Sobjeskega pred Dunajem. Povprašal sem umetnikovega pomagača, ali ne bodo kaj prostora prahrinili še za tretji čudež na Visli...? Bridko se je nasmehnil. Še in še se vrstijo kapele raznih narodov, umetniško z ljubeznijo okrašene za prošnjo in zahvalo, a človeka vleče na sredo, kjer je

srce bazilike.

Tu se beli vsa v marmoru sveta nazareška hiša. Kot velikanska marmornata kocka, vsa izdolbena in izrezljana po načrtih slavnega Bramanteja. Velike figure prerokov in prizorov iz Nazareta jo krasijo na zunanjih stenah. Tudi po dvajset let so klesali eno figur. Povsod sam marmor in razkošje, razpenjeno v duhovite alegorije Marijinega življenja.

Okoli in okoli tega zunanjega zidu se vleče marmornata stopnica — s pravim čudežem. Ker romarji kleče drsajo okoli svete hiše, se je v stoletjih izdolbilo tri prste globoko korito — sledovi kolen. Potoki solz so izoblali te struge.

Stopinje te peljejo skozi pozlačeno omrežje na vratih v devet metrov dolgo in štiri široko hišico. Oko obstrmi nad borno preproščino začrnelih zidov iz nekake opeke, ki so uklenjeni v tisto zunanjo marmornato razkošje. Menda ni nevernika na svetu, ki mu ne bi srce hitreje utripalo, ko stopi med te surove, temne stene, kjer je po sveti legendi živela Ona, ki je dala svetu Odršenika. Na zadnji steni hišice je okno Oznanjenja, spredaj pa je dragocen oltar s črno Marijino podobo.

Ta ima posebno zgodovino, ki se danes marsikje ponavlja. Ko je Napoleon podjarmil Italijo, je tudi zaklade odnašal s seboj. Tako tudi dragoceni kip iz oltarja svete hišice. No, pa je zatonila slava meča in kip so vrnili leta 1801. Stoletje kasneje, leta 1921., pa je kip uničil ogenj. Ta, ki je zdaj v oltarju, je nov in natančen posnetek prejšnjega. Spod stropa brli polno zlatih svetilnic. Za oltarjem je mimo kamina izhod.

Tu v sveti hišici je vse tako preprosto, kakor je zunaj razkošno. Tu se upogne koleno pred sveto pokorščino, zunaj pred božjim veličanstvom. Tu nihče ne stoji pokonci, in videl sem kmečkega fanta poleg dvorne dame, ki je s prsti pobožno otipavala sveto steno; tam se je upognil brigadni general poleg kmečke matere, ki je dvigala na rokah svoje bolno dete. Vsem so nam polzele solze iz oči, vsak je zatopljen vase in razkriva bridkosti Materi v materini hiši. Koliko prošenj — koliko uslišanj! Neznanci so si pol ure pozneje priznavali, kot da so že stari znanci, raznotera uslišanja.

Kaj je to? Kot razbolel vzkrík je odjeknilo od močnih svodov.

»Zdravje bolnikov«.

Nenavaden sprevod prihaja v cerkev. Kordon karabinerjev brani množici, da ne plane med to prebridko procesijo. Počasi, skoraj teatralično se pomikajo: dva lepo oblečena mladeniča neseta pogrnjeno nosilnico, mrliča? Belo oblečena strežnica potiska na kolesih mlado dekle z mrliško barvo na licih; postaven gospod — kasneje so mi pravili, da je grof iz sosednjega mesta — bratsko podpira slepca; zdaj, zdaj, o Bog in Marija, kako izbičana vrsta: tri deklice, še deteca so, kakih pet

do sedem let, se drže za ročice, ob koncu pa dve strežnici. Lepi otročki imajo ugasle oči... Pa spet: v letalsko uniformo oblečen fantek desetih let, kodrolas ko Rafaelov angelček, sedi na stolcu s kolesi: strežnica ga pelje; deček ima noge hrome.

Osrednja ladja pod sv. hišico nasproti glavnemu oltarju se kmalu napolni z bolniki na nosilih in stolihi. Še in še jih prinašajo: sušične in neme, z odprtimi ranami in slepe, umirajočega grofa in preprostega očanca, ljubko dete poleg starke, vse lepo zvrstijo »ancelle« e servic, posebna bratovščina članov tudi iz najodličnejše družbe, ki se je posvetila strežbi bolnikov.

Vsak poklekne k svojemu varovancu in molijo skupne molitve.

Lurd! Tam pod masabejsko pečino, tu pred steno svete hišice. Prizor ko v filmu! Tisti fantek s suhimi nogami ima igračko — avtomobilček v rokah in se smehlja na vse strani. Kaj on ve, čemu vse to vpitje in skoraj blazni vzkliki. Navija avtomobilček in ko vse vpije, mu zdrdra iz rok. Jokal sem ko stari orožnik poleg, ki je že videl gorje strelskih jarkov, ko sem dečku pobral igračko. Tam na nosilnici zdihuje zala gospodična, sestra kleči poleg in ji otira že voščene roke s kisom, da laže diha. Doli po klopih sede jetični. Nekam v zadregi vlačijo iz žepov posebne majhne pljuvalnike.

Duhovniki hodijo med množico in dele modre knjižice s prošnjami molitvami. Vse prepeva lavretanske litanije, tudi mi zdravi, in nas je skoraj sram, da nismo tudi mi — bolni.

Najslovesnejši trenutek — frančiškani izpostavijo Najsvetejše na glavnem oltarju pod oknom Oznanjenja. Krik, ko da hoče vsa množica iztrgati milost zdravlja iz naročja »Zdravja bolnikov«. Ni za slabe živce prizor, ko se stotina ohromelih trupel zvija pod odejami na nosilnicah in kolescih in se hoče oprostiti verig bolezní. Vse upira oči v Najsvetejše, ko da se je pravkar utelesilo v sveti hiši, kjer je pred tisoč devet sto leti prebivalo. V cerkvi odmeva jok in hlipanje, blagoslavljajoči duhovnik trepeče in solze mu tečejo v brado. Ta in oni zbeži spričo mogočnosti in pretresljivosti trenutka ven na plano, a zopet pljuskejo množice noter v nadi, da

se je zgodil čudež.

In se jih je že več, čeprav je šele nekaj let tega, odkar vozijo kot v Lurd bolniški vlaki, »treni bianchi«. In ne zaman! Posebna zdravniška komisija preiskuje že več primerov čudežnih ozdravljenj.

Bila je prav nedelja popoldne. Pod mogočnimi »loggiami« apostolske palače zlagajo bolnike v vrsto. Vsak dobi številko, s sinjo odejo pregrnejo nosilnico ali stolicu na kolesih, kakor je kdo bolan, in svojega strežaja ali »ancello« v na pol redovniški uniformi. Redovnice hodijo od bolnika do bolnika in jim dajejo svetinje ter posebno molitveno knjižico. Čez noč spravijo bolnike v posebne bolniške sobice v pritličju »loggie«.

Zjutraj in opoldne se pa ureja tisti presunljivi sprevod. Bolniki prebijejo v Loretu po dva, tri dni. Vračajo se tudi vsako leto, dokler si ne izprosijo duševne ali telesne milosti. Med vrsto bolnikov se je skrbno sukala lepa mladenka v uniformi »ancelle«. Mlada plemkinja, imela je že gnilo drobovje. Zdravniki niso niti prenosa v sprevodu več dovolili. Ona pa je vztrajala in v veri prejela zdravje. Posebna komisija še preiskuje njen primer, ona pa ne čaka več učenega komisijskega odobranja, marveč navdušuje novodošle bolnike z globoko vero iz lastnega doživetja.

Tri dni poprej je bilo. Po Loretu, tudi v krčmah, je še vse govorilo o čudežnem ozdravljenju bivšega bojvika Baldinija. Pri hudi avtomobilski nesreči se je tako pobil, da je obnemel in tudi udov ni mogel več premikati. V Loretu mu je »Zdravje bolnikov« vrnila moči. Poplava zaupanja je objela ob tej novici vse bolnike.

Zavetnica letalcev.

Sedela sva s tovarišem pred kavarno na glavnem trgu v razgovoru s prijaznimi meščani. Menili smo se, da so bile za glavni praznik 8. septembra napovedane velike letalske svečanosti in tekme v čast loreški Mariji, zavetnici letalcev. Prvo nagrado naj bi prejel letalec, ki bi priplaval nizko med zvonikom in kupolo ter bi vrغل šopek rož na Marijin studenec sredi trga. Sam sv. oče in menda tudi kraljica, ki večkrat obišče Loreto, sta se nameravala ob tej priliki pokloniti »Kraljici miru«.

Toda preden je mogel veliki zvon naznaniti slovesni prihod, so zagrmeli topovi na severu in svečanosti so odložili — za letošnjo jesen?

Proglasili so novo »miracolato«, t. j. čudežno ozdravljenje Francesco Rao iz Rima. Že leta 1938. poleti je na čudežen način ozdravela od vseh mogočih turv in gnilob. Preko sto odprtih ran je že pokrivalo njeno gnijoče truplo. Tretjič je prišla v Loreto in trdno upala. Tretjič se je vračala — neuslišana. Ne, to pot ne! V vlaku že blizu doma je nenadoma začutila ozdravljenje. Zdaj je prišla pred komisijo sedmih zdravnikov in profesorjev, ki so slovesno dognali, da njena ozdravitev ni mogla priti po naravni poti.

Vse mesto in vsi tujci, ta dan jih je bilo preko tri tisoč v Loretu, so nekam razburjeno govorili in pričakovali »miracolato« pred izhodom palače.

Tedaj sem v mraku še enkrat doživel pretresujočo sliko, ko so se bolniki v svitu bakel in sveč vračali iz bazilike v bolniške sobice. Od tod doni še kasno v noč pesem lavretanskih litanij, zdaj močnejše, pa spet potihne kot valovi Adrije tam niže doli ob obali pod goro Conero. Ta prošnja pesem ti drhti v duši kot večni vzdih trpečega človeštva, ko si že davno utonil v noč pod loreškim hribom, poln neizbrisnih vtisov o presladki moči upanja v Loretu, Lurdu ob Adriji — in povsod.



Črna francoska armada izpolnjuje med vojno v Franciji trikrat na dan svojo versko dolžnost po Mohamedovi zapovedi.

Prerokba o sinu

Ko se je proti koncu prejšnjega stoletja rodil v stari Zlatarski ulici v Pragi Jožef Novak, ni nič kazalo na kak poseben dogodek. Kaj more že biti posebnega pri rojstvu siromašnega otroka in tudi ime Jožef Novak ni kazalo na nič posebnega. Kljub vsemu pa je gospa Cervinka, znana vedeževalka in razlagalka kart, trdno prepričana izjavila, da bo deček deležen pri pogrebu knežjih časti. Pokopan bo izpred častitljivega sedeža češke gosposke, pred posvetovalnico v starem mestu. To bo državni pogreb, spremila ga bo h grobu častna četa in vsi zvonovi Prage mu bodo zvonili.

Oče Novak se je samo smejal temu prerokovanju, toda obraz matere Novakove je žarel od ponosa, ko je slišala, kaka bodočnost čaka njenega sina. Vsi sorodniki in sosedje so jo morali poslušati, kaka obetajoča usoda je namenjena malemu Jožefu. Noben smehljalj, noben dvom ni pomagal, materine vere ni bilo moči omajati z nobeno rečjo.

Zdelo pa se je, da bodo imeli prav dvomljivci in norčevalci. Življenje Jožefa Novaka se je namreč začelo zelo navadno: štiri leta ljudske šole, dve leti meščanske in končno uk pri vrlem čevljarjem mojstru. Ko je šestnajstleten izgubil še očeta in moral kot čevljarji pomočnik živeti sebe in mater, niso verjeli več niti najbolj prepričani iz njegovega sorodstva v sijajno prerokovanje. Le mati Novakova je odločno govorila:

»Le čakajte, tudi največji močje so začeli s čisto malim. Čez noč se lahko vse obrne.«

In čez noč je prišla svetovna vojna. Jožef Novak je med prvimi odšel na gališko fronto. Kot navaden vojak seveda. Nekaj časa je dobivala stara mati običajne rdeče vojne dopisnice, nato pa nič več.

Tako sta minuli dve leti in več brez poročila. V uradnih seznamih izgub je bilo navedeno ime Jožefa Novaka v predelku »pogrešani«. Mati Novakova pa ni verjela, da je njen Jožef padel nekje na tujem in da je bil morda pokopan z mnogimi drugimi brez petja in godbe v skupnem grobu, saj je vendar prerokovala gospa Cervinka, da bo s kraljevskimi častmi pokopan pred posvetovalnico v stari Pragi, da bo to slovesen pogreb s častno četo, ob zvonjenju vseh praških zvonov. Tega trdnega prepričanja si ni dala stara mati vzeti od nikogar in nobene solze ni potočila za izgubljenim sinom. Trdno je verovala, da mora biti sin še živ, da bi mogel dočakati sijajno bodočnost...

Tako je prišlo leto 1918 in z njim konec velike vojne. Stare Avstrije ni bilo več. Praga je spet bila prestolnica češke države. Eno prvih del osvobojenega češkega naroda je bila počastitev vojakov, padlih v svetovni vojni. Sklenjeno je bilo, da bodo izkopali kosti enega neznanih, na gališkem bojišču padlih čeških vojakov, jih prepeljali v prestolnico in jih tu slovesno pokopali; nad grobom pa naj stoji spomenik neznanega vojaka.

Tako so na nekem skupnem pokopališču izkopali iz grobov nekega češkega polka kosti brezimnega vojaka in jih prepeljali v Prago.

Pred posvetovalnico v starem mestu so pripravili grob s spomenikom neznanemu vojaku. Ko je prispel v Prago posebni vlak z njegovimi kostmi, je bilo vse

mesto pripravljeno za njegov sprejem. Slovesni pokop je bil na državne stroške in tako je sprejela in spremljala krsto častna četa. Med sprevodom do groba pred mestno posvetovalnico, ki se ga je udeležila ogromna množica, so zvonili vsi zvonovi v Pragi.

Gospa Novakova ni vedela o vsem tem ničesar. Kakor vse druge dni je tudi ta dan čakala na sinovo vrnitev. Že zdavno ji je postal up na svidenje s sinom edina tolažba, ki je povzročila, da je stara gospa pozabila na ves svet. Samo ena misel je živela v njej: »Moj Jožef se mora vrniti, da bo doživel vse časti, ki so mu namenjene.« Sorodniki in znanci so že zdavno nehali poskušati, da bi jo spravili na druge misli.

Zvečer po slovesnem pogrebu neznanega vojaka je obiskala gospo Novakovo ena njenih sosed. Ne da bi si mislila kaj posebnega, je začela pripovedovati o slovesnosti, katere se je udeležilo vse mesto. »Ali veste, gospa Novakova,« je rekla, »lepo je bilo: državni pogreb, častna četa je nastopila in ko so dali krsto na pare pred mestno hišo, so zvonili vsi zvonovi v Pragi.«

Še preden je dobro nehala, so se stari ženici oči na široko odprle. Strmela je nekaj časa predse, kakor da se ji odpira dolgo pričakovana resnica, potem je zavpila:

»Moj Jožef! Moj Jožef!«

Planila je v jok in nerazumljivo jecljala predse. Ni bilo moči uganiti ali od žalosti ali od veselja.

Čez tri dni je umrla in njene zadnje besede so bile:

»Vidite — prerokba o Jožefu se je pa le izpolnila.«

In njenemu sinu je izmed vseh čeških sinov usojena najčastnejša bodočnost za vse veke.



Finski neznani junaki: takole so jih vozili ranjene z bojišč, pri čemer jih je nešteto našlo smrt ne zaradi ran, temveč ker so — zmrznili.

JUAREZ IN MAKSIMILIJAN

ZGODOVINSKI ROMAN S SLIKAMI • F. WERFEL • B. HARDING

Napoleon III. francoski hoče podjarmiti Mehiko ter z razširjenjem oblasti na vso Ameriko postati prvi vladar sveta. Nagovori sanjarskega Maksimilijana Habsburškega, da na prigovarjanje svoje žene Charlotte sprejme mehiškansko krono po nasilnem plebiscitu, ki ga zanj izvede Napoleon. Sele ob prihodu v Mehiko zve Maksimilijan po voditelju Mehikancev, Juarezu, da so mu z nasiljem pripravili prestol. Juarez prosi Maksimilijana, naj pusti Mehiko. Maksimilijan si pridobi v začetku zaradi svoje pravičnosti in poštenosti naklonjenost mehiškega ljudstva, ki ga ima za boga. Juarez pripravlja proti Maksimilijanu in proti Francozom odpor, toda niti med najožjimi sodelavci nima vse zaslombe. Podpredsednik republike, Urada, mu surovo prigovarja, naj odstopi, češ da se kot na pol Indijanec ne more vojskovati proti Habsburžanu. Juarez njegove zahteve zavrne. Maksimilijan doživlja žalost tudi kot človek: Charlotta zastoj moli in roma po svetiščih, da bi dobila otroka, Mehika pa prestolonaslednika. Ko to strašno resnico spozna, se zaradi možnega poslanstva vda in privoli v posinovitev daljnega potomca zadnjega indijanskega cesarja Inturbida. Maksimilijan odbije zahteve mehiških veleposestnikov, da bi za ceno prestola vzel ljudstvu zemljo ter jo vrnil njim. Tudi ne mara ustreči zahtevam maršala Bazaineja, da bi začel brezobziren boj proti Juarezovim ljudem. Malega Indijanca slovesno razglase za prestolonaslednika.

Ko je bil hrum ljudstva na višku, ga je nenadno pretrgal strašen tresk. Zamajala so se tla, da so ljudje sredi krika onemeli. Iz molka se je začelo glasiti strahotno grmenje in treskanje, da so ljudje začeli bežati kakor ovce na vse strani.

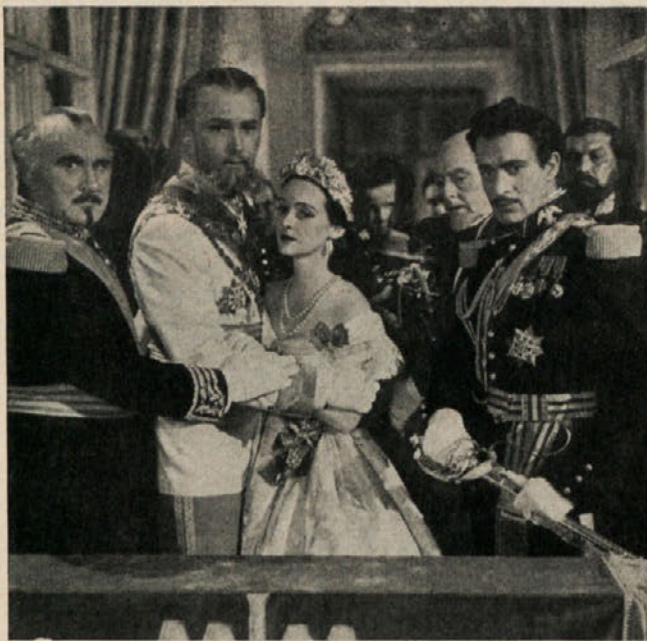


Foto Warner Bros.

Na balkonu so bili vsi kakor zledeneli. Nekdo je pograbil prestolonaslednika in ga umaknil od ograje. Maksimilijan je objel cesarico, kakor da jo hoče ubraniti s svojimi rokami. V njegovih očeh je zagorel srd. Bila je to jeza razočaranega človeka, ki je storil vse, da bi si z dobroto osvojil zemljo, o kateri je mislil, da mu pripada. Nekaj trenutkov je gledal v begajoče množice in dim, ki se je dvigal tam zadaj. Med spremstvom so si šepetali, da je zletela v zrak smodnišnica.

Cesar je dejal eno samo besedo in še tisto sebi:

»Juarez...«

Potem je planil v svojo delovno sobo, pograbil na mizi zapoved, katere podpis je bil maršalu Bazaineju že tolikokrat odklonil: zapoved o neusmiljenem obračunu z vsemi, ki bi kakor koli podpirali Juareza in njegove načrte.

Francoska vojska se je zagnala na prestolniške ulice in neusmiljeno preganjala vse, ki se niso o pravem času umaknili. Kdor se je ustavljal, je bil ubit. Ljudstvo je drhtelo v strahu in si šepetalo:

»Cesar se maščuje nad Juarezom, ker je ta z gromom pozdravil prestolonaslednika...«

IV.

V strmi gorski globeli sta Juarezova generala Diaz in Escobedos čakala, kdaj bo prišel Juarez. Moral bi biti že tam. Z njima je bil tudi Urada, ki po zadnjem razgovoru z Juarezom še vedno ni odnehal in je na tihem napejal vse sile, da bi si pridobil človeka za človekom.

Previdno je začel tudi pri Diazu in Escobedosu, ki nista vedela nič, kakšen mučen prizor se je bil odigral med Uradam in Juarezom in tudi nista slutila, da bi hotel Urada biti Juarezov naslednik.

Sedeli so v mračni sobi in čakali. Urada je govoril:

»Če dobro premislimo, ne pelje vse to vojskovanje nikamor...«

Generala sta prisluhnili in bila skoraj pripravljena verjeti, saj je beseda prišla iz ust tako pomembnega moža kakor je bil Urada. Odgovorila mu nista nič.

Urada je čakal na besedo, potem je nadaljeval:

»Morali bomo Bazaineja prositi za premirje. Prej ali slej. Saj smo že zdaj v zagati, ko se še začelo ni.«

Generaloma je bilo težko, saj se jima je zdelo, da oni navsezadnje govorijo resnico. Čez čas sta se spogledala, potem je Diaz zmignil z rameni in dejal:

»O tem naj odloči Benito...«

Urada je odvrnil:

»Že, že, nihče mu ne odreka pravice in tudi je gotovo, da bo modro odločil. Toda naše onemogle čete se ne morejo več upirati Francozom. Proti tej resnici tudi Juarez ne more nič.«

Escobedos je ugovarjal:

»Čemu bi mi razpravljali o tem. Juarez bo storil vse, kar bo potrebno, saj je prisegel, da bo skrbel za vojsko in za ljudstvo...«

Še preden je Urada mogel kaj odvrniti, je močan, pa miren glas zadonel z vrat:

»In kdo trdi, da ne skrbim?«

Bil je Juarez, ki se je nenadno prikazal na vratih in slišal zadnje generalove besede.

Generala sta v hudi zadregi vstala in nista vedela besede. Čutila sta se kriva pred Juarezom že zaradi tega, ko sta se sploh spustila v pogovor, v katerem je bilo nekaj dvoma o tem, da Juarezova reč ne bi utegnila uspeti.

Urada je s prevejanim skokom skušal zadrego potlačiti in se je vmešal:

»Govorili smo o našem vojskovanju.«

Juarez ga je pogledal predirno, da Urada ni zdržal pogleda in rekel:

»Od danes uvajam novo vojskovanje. Dobro poslušajte! Vsa naša vojska naj se razide v majhne gručice. Vojaki naj gredo po vaseh, na svoje domove...«

Generala sta strmela, kakor da ne razumeta. Juarez ju je gledal in se jima smehljal.

Tedaj je nenadno stopil v sobo kmet, v čigar hiši so bili, ter privedel s seboj dolgega suhega fanta, nerodnega, ki se je napol neumno režal.

Vsi so pogledali, kaj pomeni ta prihod, gospodar pa je dejal samo:

»To je Pepe!«

Fant se je zarežal in potrdil:

»Da, jaz sem Pepe.«

Oče je razlagal:

»Prinesel vam je sporočilo, gospod predsednik.«

Fant je ponavljal za njim:

»Da, sporočilo.«

Potegnil je izza srajce zamazano pismo, oče mu ga je vzel iz rok ter ga dal Juarezu.

Vsi so čakali, da jim predsednik pove, ali je dobil dobro ali slabo vest. Toda Juarez ni niti trenil z očesom, ko je bral. Potem je pismo zganil in ga spravil. Ne da bi se menil za spremstvo, je začel spraševati fanta:

»Pa kaj delaš, Pepe?«

Fantu se je spet zasmejalo in je odgovoril:

»Pasem čredo.«

Juarez se je smehljajal:

»Dobro Pepe, tudi jaz sem bil včasih pastir. Pa imaš kaj psov?«

»Imam.«

»Kaj pa, če pride volk nad ovce? Ali so dosti močni, da ga preženo?«

»Dosti, če so psi skupaj.«

»In kako store, da ga uženo?«

»Nič posebnega. Če dobi enega pod zobe, ga strga. Toda drugi mu ne puste do tega. Ko se požene za enim, ga zagrabi drugi za nogo. Ko hlastne za tem, ga tretji useka v hrbet. Ko hoče ujeti tega, ga prime spet drugje prvi. In tako gre naprej. Nazadnje se volk zmuči, tedaj pa planejo vsi nadenj in po njem je!«

Fant je z živimi gibi popisoval, kakor da vidi boj prej sabo. Juarezu so žarele oči, potrepljal je fanta po rami in mu dejal:

»Dobro Pepe. Pridno pasi in preganjaj volkove.«

Oče je fanta odvedel iz sobe, Juarez se je pa obrnil k svojim:

»Vidite, gospodje. Stvar je kaj preprosta. S Francozom bomo delali tako kakor dela Pepe z volkovi. In ne more nam spodleteti.«

Urada je skušal ugovarjati. Juarez pa je dejal samo:

»Zatohlo je tukaj, pojdimo ven.«

Odšli so iz kočje proti skalam, kjer so stale straže. Juarez je mirno gledal po pokrajini, ki se je kopala v poslednjem soncu. Njegovi možje so stali okoli njega in čakali, da jim pove še kaj naprej.

Čez čas je Juarez začel:

»Da, vsakdo naj na svojem mestu čaka mojih zapovedi. Ne vem, kje bo vlada danes in kje jutri. Prestolnica države je zdaj v moji kočiji. Morda se bom umaknil čisto do ameriške meje, a čez mejo ne pojdem



Foto Warner Bros.

nikdar. Dokler bo ustavna vlada ostala na mehikanskih tleh, bo republika živela. To si vsi zapomnite!«

Nihče ni zapazil, da se je bil Urada med Juarezovimi besedami na tihem oddaljil, poiskal konja, ki je stal za skalami ter z nekim svojim človekom naglo odjezdil.

Juarez je še naprej razpravljal s svojimi, ko je nenadno zagrmel top. Med generale je planil stražnik in sporočil:

»Francoski topovi streljajo na nas!«

Prvi se je znašel general Diaz in začel poveljevati, kakor da ima pred seboj vojake:

»V pasti smo! Benito, ti pojdi s četami proti zahodu, mi bomo tu skušali ustaviti Francoze. Hitro in brez oklevanja!«

Drugi, ki si niso bili dosti v svesti za kaj gre, so se mu brez besede pokorili, saj ni nihče tako naglo pregledal pravega stanja, kakor je to storil Diaz.

Juarez se je brez besede povzpел v kočijo, ki je omahovaje oddrvela, obdana od nekaj desetih Diazovih jezdecev. Še trenutek, pa je bilo videti samo prah, ki je vstajal za njo v daljavi.

Diaz je medtem pripravljaval svojo peščico ljudi za odpor. Kraj tu ni bil pripraven za kakoasedo, moral pa je za vsako ceno preprečiti, da bi Francozi predsednika ujeli. Zato ni mogel drugega, kakor s svojimi ljudmi jezdit proti njim in jih napasti ter tako vsaj za nekaj časa ustaviti zasledovanje. Ni mu bilo treba Francozov dolgo iskati. Še preden so se njegovi ljudje

dobro zavedeli, so že bili sredi divjega spopada. Po dolini je primrgolelo rdečih francoskih kap, topovi so začeli metati svoje krvave pozdrave na Diazovo krdelo.

Vas, iz katere so tiščali Francozi, je bila že vsa razbita in je gorela, nad njo pa se je pričelo divje klanje moža z možem. Mehikanci so se tolkli kakor volkovi, toda padali so drug za drugim in Diaz kmalu ni imel več nikogar, da bi mu vlil pogum. Vsi tovariši so padli, samo njega ni hotel zadeti nihče, zakaj Francozi so imeli zapoved, da morajo generala ujeti živega.

Tisto, kar so dobili v roke: začrnelo, spehano, raztrgano in okrvavljeno bitje, ni bilo več podobno človeku, kaj šele generalu.

Tega edinega jetnika so Francozi odvedli s seboj, vsi drugi so ostali v hrano jastrebov, pred samotno, pogorelo vasjo. Toda Juarez je ušel in Diazu zaradi tega ni bilo težko v prestolniški temnici, kamor so ga privlekli čez nekaj dni.

(Dalje.)



ŠEMBI LJINE BUKVE



SLOVENSKI LJUDSKI ROKOPIS • PRIREDIL NIKO KURET • ILISTR. SLAVKO PENGOV

Bog jim bo dal kralja, ki jih bo k pravi veri Mesijevi spreobrnil in podučil. Medtem bo prišlo v deželo mnogo od hudiča iznajdenih ver in te vere bodo ljudstvo k hudim pregreham in neveri zapeljevale in ljudje se bodo grdim hudobijam vdajali, da bo vsegamogočni Bog nadlogo in sovražnike poslal, kateri bodo deželo puščevali in ljudstvo stiskali. In če se ne bodo poboljšali, jim bo Bog njih kralja vzel in bo vnanjega kralja ljudstvu dal. Ta tuji kralj bo ljudi na vse načine preganjal in stiskal, tako da si bodo takega kralja želeli, ki bi bil njih jezika. Pozneje bo prišlo to ljudstvo pod oblast rimskega cesarja in bo dolgo pod njim ostalo. V času, ko bo ljudstvo pod oblastjo tega cesarja, se bodo ljudje še nečimrnosti, slepote, oferti in živinskih grehov tako navadili ter jih bodo toliko let doprinali, da ne bodo vedeli, kaj vérovati imajo in kateri veri pripadajo. V svoji nečimrnosti se bodo k neveri in zmotnjava obrnili. Zdaj se bo tudi veliko tujcev v njih deželo priteplo in bodo veliko hudega in pregrešnega v deželo prinesli, da bodo vsej deželi in prebivalcem v pohujšanje. Zakaj prebivalci dežele bodo vse sorte noše pri tujcih videli in se jim bodo dali v veliko rečeh zapeljevati. Kakorkoli bodo pri tujcih in drugih ljudeh videli, bodo tudi oni hoteli imeti in bodo prevzetni in nečimrni biti hoteli. Ne bo pa samo ljudstvo tako počenjalo, da se bo prevzetno in nečimrno oblačilo, da tega še spregovoriti ni moči: ko bi kak star kmet iz groba prišel in bi to ljudstvo videl, bi ne spoznal niti svojega soseda ali kmeta ne, in bi mislil, da je njegov žlahtnik, ker bo z obleko tako napravljen. Vse druge dežele bodo v noši posnemali. Ženski spol se bo v svojem delu in nesramežljivosti tako spozabljal, da bo čisto nesramežljiv in zapeljiv postal. Marsikatera se bo za devico štela, pa bo že dolgo, kar je svoje devišstvo zapravila in zgubila. Mladeniči bodo svoje veselje nad tem imeli in izkazovali. Pa bo tudi dosti mōž, ki ne bodo s svojimi ženami zadovoljni in tudi dosti žená tako, ki bodo počutkov svojega telesa iskale. Oko božje bo prevzeto z žalostjo in s pravo jezo gledalo in bo pravični Bog eno kazen za drugo pošiljal nad to ljudstvo, oni pa ne bodo dosti za to porajali, ampak bodo v svojih hudobijah dalje ostali. Zdaj jim bo Bog pošiljal enega kralja za drugim, ki jih bodo prav po egiptovski stiskali in trpinčili, tako da bodo tri dni gospodu, dva dni pa zase delali. Pozneje bo to ljudstvo kralja dobilo in ta bo vse sorte nove reči vpeljal. Preprostemu ljudstvu bo nekaj časa všeč, pozneje bodo spregledali, da so se v svojem čakanju zmotili, zakaj ta kralj ne bo do konca izpeljal, kar je bil začel. Velikim pa ta nova reč ne bo všeč in oni bodo s častjo čakali, da bi kralja z dobro voljo odpravili in njegove namene zadržali. Pod oblastjo tega kralja bodo tudi postave predelane in bo ljudstvu oklicano, da se sme vsak v svoji veri brez skrbi spoznati. Ta kralj bo velik spoznavalec duhovščine in tudi velik preganjalec duhovščine. Zavoljo tega bo pod njegovo oblastjo tudi veliko duhovnih pomočnikov in dobrotljivosti in veliko božjih hiš konec storilo in svetloba duhovska bo čisto zatirana in njih častljivost bo ponehala. Travnike in gozdove bodo za podložne z lesenim ključem ali lesenimi ključavnicami zaprte imeli. Ko bo pa kralj to videl, bo dal gozdove premeriti in vsak preprosti človek bo svoj del dobil. V tem ko bo kralj te nove reči v red deval, bo prišla smrt in bo naredila konec njegovemu modremu začetju. Umrli bo v svoji postelji in njegova smrt se bo ljudem čudna zdela in tako bo mrtev za živega držan. Po njem bo dobilo ljudstvo drugega kralja. Le-ta bo zopet veliko spremenil in bo veliko pravic deželi odvzel. Podložni bodo morali četrt del davka plačevati, pa njegovo vladanje ne bo dolgo trajalo. Potem

bo dobilo ljudstvo spet novega kralja, pa mladega. Pod njegovim vladanjem bodo velike in dolge vojske. Preprosto ljudstvo mu bo žito od svoje setve zastonj vozilo in mu bo vse zastonj dajalo in bo moralo vse plačevati. Zakaj v tem času bodo druge postave izdane za povzdigo vojaškega stanu, za regiment in trupe vojščakov, in vsak bo svoje lastno ime imel in ljudstvo bo moralo vojščake z vsem potrebnim prevideti. Vedi, o kralj, da se bo vse to gotovo zgodilo in bodo prihodnji vse to doživeli. V tem času bo veliko slabih let, veliko viharjev in hudih ur, veliko toče, veliko strašnih treskov in bo velika grozovitost na svetu, kakršne še ni bilo, kar svet stoji. In bo tudi veliko snega in bodo grozne povodnji v deželo prišle, ki bodo grozno škodo naredile, ko bo šlo vse pod vodo. To bo Bog dal čez ljudi priti, ker bo njih pregreha in hudobija grozno velika, pa se po vsem tem še ne bodo nič spreobrnil in nič poboljšali. Zatem bo nastopila velika draginja in revni bodo revščino trpeli in jih bo veliko konec. In tako bo zmeraj huje in slabše in bo velika potreba na deželo pritisnila in bodo grozovite vojske, da bo kmet prisiljen do zadnjega sina na vojsko dati. Rokodelci bodo svoje delo popustili in za orožje prišli, pa ne bodo iz tega nič naredili. Ako pa ne bodo sovražniki v deželo vdrl, bodo prevzetno verovali, da so se oni s sovražniki vojskovali.

Potem bo sprememba v obleki, da marsikateri ne bo vedel, kako bi se bolj prevzetno oblačil in kako bi stopal. Ženske bodo napol nage obleko narobe nosile, da bi moškim bolj dopadle. Poslej ne bo gospoda od služabnika ločiti. Marsikateri ne bo za jed nič imel, pa bo novsko oblečen. Ženske bodo v moških oblekah okoli hodile, lase bodo pristrižene in na vse sorte zavihane imele. Vsako leto bo drugače: kar bo danes oblekla, bo jutri proč vrgla ali pa vsak dan prenamediti dala. Zraven bodo ženske tudi prevzetne in imenitne, pa ne samo ženske, tudi moški.



Bog bo dolgo časa ta hudobna dela gledal, nato bo pa vsega tega prizanašanja konec. Iztegnil bo svojo kaznujočo roko čez ljudi, tako da bodo cele dežele in mesta, v katerih se bo nesramnost uganjala, k nič šla.

Če bodo Usti, Sobreslav in Mělnik božjim resnicam zvesti ostali, bodo čez druga mesta blagoslovljeni, če pa ne bodo od nečimrnosti in nečistosti odstopili, bodo kaznovani. Kutna gora (?) se bo potopila, Kraljevi gradec, Kraljevi Haslov in druga kraljeva mesta pa bo vsa sovražnik razdrobil. Najbolj bo pa v prah poteptan ta prevzetni Babilon. To mesto bo z ognjem in velikimi povodnjimi k nič šlo. Zraven ga bodo pa še sovražniki oblegali in razsuli in s tlemi zravnali. Ob tem času bo velika kuga nastala in bo vojske konec storila, tako da bo večje število tistih, ki jih bo kuga pomorila, kakor pa tistih, ki jih je sovražnik usmrtil. Trupla bodo povsod ležala in psi in roparski ptiči jih bodo trgali, ker ne bo nič ljudi, ki bi trupla pokopati mogli. Tisti, ki bodo ostali, bodo preplašeni zaradi vseh reči, ki jih bodo videli. Vse mesto bo le kup podrtije in iz nje se bo vilo mnogo neusmiljenih gadov. Iz tega kupa podrtije ne bo nikoli novo mesto vstalo. Kune in lisice bodo tod prebivale in tuljenje volkov in mili glasovi se bodo slišali iz podrtin. Kadar bo kak voznik mimo vozil, bo brž z bičem udaril in rekel: »Tukaj je nekoč ta velika Praga stala in tam je bila starega mesta svetovalna hiša. Kjer je zdaj nekaj hišic postavljenih, tam so prej velike hiše in palače stale.« In vsak, kdor bo v tem času na ta kraj prišel, bo k nebesom povzdignil roke in bo rekel in klical: »Kje je zdaj veličastvo tega mesta, kje so ljudje in mesto, kjer je toliko tisoč ljudi živelo, zdaj pa ni drugega kakor kup podrtije in dom kač in lisic?«

Popred pa ko bo to mesto k nič šlo, bo pa Bog še veliko kazen čez deželo poslal, zato da bi prebivalce k poboljšanju in pokori pripravil. Te kazni bodo: nesreče, lakote, slabe letine, bolezni, vojske, zmrzline (katere bodo lepa žita in cvetje po vrteh uničile; bo namreč v začetku poletja velika zmrzlina, tako da bodo vrtovi in gozdna drevesa zaradi tega čisto rjavi in bodo okna zamrznila in bo mraz strašno škodo napravil; in zraven bo Bog ljudem še dneve prikrajšal, tako da bo grozno veliko otrok smrt pobrala in nebeški planeti se bodo proti ljudem sovražne kazali; sonce ne bo tako toplo in bo dostikrat strašen mraz pritisnil, tako da bodo ljudje v kožuhih žito želi in bodo tako veliko škodo trpeli; in tudi sadje bo zavoljo mraza k nič šlo). Popred pa ko bo ta čas prišel, bo ljudem 12 znamenj danih.

Prvo znamenje bo:

ko bodo ljudje o praznikih težka dela opravljali.

Drugo znamenje bo:

ko se bodo ljudje od 13. do 14. leta ženili in se zopet ločiti dali, ker eden z drugim zadovoljen ne bo.

Tretje znamenje bo:

ko bo v deželi mnogo neznanih, nikoli videnih reči in umetnosti, kar bodo ljudje večidel iz vnanjih dežel dobivali in prinašali.

Četrto znamenje bo:

krave in druge domače živali bodo malo koristile in ljudje bodo to za coprnijo držali (?).

Peto znamenje bo:

ko bodo ljudje od Boga obrnjeni, tako da bodo bolj laž kakor resnico ljubili in bodo imeli srce bolj na denarje in pozemeljske zaklade navezano kakor na Boga.

Šesto znamenje bo:

ko bodo hiše in premoženje in posestva veliko dražje cenili in prodajali kakor bodo vredna.

Sedmo znamenje bo:

ko bodo ljudje veliko sadnih vrtov in vinogradov imeli in veliko pustega sveta preorali in bodo polje iz njega napravili, pa se bo kruh zraven podražil.

Osmo znamenje bo:

ko se bodo v denarjih velike spremembe zgodile in bo to dolgo trpelo in bodo vse sorte davkov in priklad nalagali.

Deveto znamenje bo:

ko bo kratek post, kakor ga že dolgo ni bilo, pa ljudem šumečih zabav ne bo dosti in bodo tudi v postu šumne muzike držali.

Deseto znamenje bo:

ko bodo sneg namesto sena domov vozili, ker bo v času košnje veliko snega padlo.

Enajsto znamenje bo:

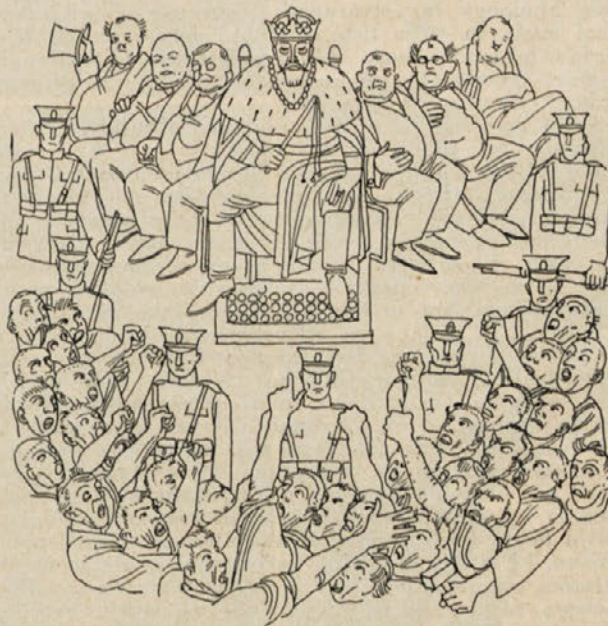
ko bo Bog kobilice poslal in jih bo od vzhoda do zahoda pokazal in bodo veliko škodo napravile.

Dvanajsto znamenje bo:

ko se bo v deželi na gori Blanik vse drevje od vrha do tal posušilo in bo potem strašna lakota nastala.

Teh 12 znamenj bo Bog dal ljudem vedeti in vse se bo gotovo zgodilo, da bi ljudje svoje grešno življenje spoznali in da bi se poboljšati mogli. Oni pa tega ne bodo storili, ampak bodo še grje naprej gnali.

Nato pridejo nad ljudstvo velika kazen in nadloge od vseh strani. In bodo tako velike, da takih še ni bilo, odkar svet stoji. Tako bo Bog ves svet kaznoval zavoljo človeškega greha. Tisti, ki bodo tisti čas doživeli, bodo za pravo spoznali vse, kar je v teh bukvah zaznamovano. Vse v spolnjevanje gre in vse bo v spolnjevanje šlo. Ali malo jih bo, kateri bodo te bukve imeli. To rečem: srečen, kateri jih bo imel, da se bo po njih ravnal. In če ljudje ne bodo na ta znamenja pazili in svoje življenje poboljšali, bo Gospod Bog enega do drugega obudil, tako da bodo eden zoper drugega, in zdaj bodo strašne vojske nastale in bodo v vojskah tako veliki in po vsem svetu prestrašni davki, da o njih spregovoriti ni. Ljudstvo bo tako obloženo z davki, katerih ne bodo mogli plačevati, da bo med ljudmi punt vstal in se bodo služabnikom ustavljali, ker ne bodo mogli tako velikih davkov plačevati. Zdaj bo veliko ljudi skupaj prišlo in se bodo blizu velikih mest zbrali. Ko bodo pa velikaši dežele to videli, se bodo v mestu zbrali in bodo



zbor imeli in to bo pod oblastjo kralja, ki bo osmi tega imena. Vsakdo bo hotel pri tem zboru biti in zvedeti, kaj se bo zgodilo. Veliko število vojskinih trum in grozno število ljudi od preprostega stanu do velike gospode bo tukaj skupaj prišlo. In ko bo čas prišel, da bodo zbor imeli, jim bo na znanje dano, da se ima ljudstvo v brzdah obdržati, da se ne prevzame in moči ne dobi od njih. Ko bo preprosto ljudstvo to slišalo in sprevidelo, da mu davek ne vpade, bodo vsi z enim glasom zavpili: »Vi gospodje! Mi smo vam dajali, dokler smo kaj imeli, in kar je vam dopadlo, ste si sami plačevali, nam pa ne toliko pustili, da bi mi z našimi otroki imeli kaj jesti in bomo morali zdaj v potrebi in pomanjkanju od lakote umirati!« Na to govorjenje pa ne bodo sodniki nič glihe dali, ampak bodo še hudobnejši in bodo davke od njih terjali. Ljudstvo pa se ne bo dalo nič pregniti, ampak se bo močno vkup držalo in bo reklo: »Vi gospodje, dajte kaj za nas! Saj ste že veliko našega dela dobili in nabrali. Mi nimamo zdaj nič dati in tudi nič nimamo.« Zdaj pa bodo velikaši nekaj teh mož v ječo dali. Ljudstvo bo pa vstalo in se bo krvava bitka začela, tako da bo veliko gospodov ob življenje prišlo. (Dalje.)

Aleša Ušeničnika Izbrani spisi, III. zv.

Misel daje človeku veličino, piše slavni Pascal, podarjajoč s tem vzvišeni pomen umovanja in razmišljanja; misel je, ki človeka dviga iz sveta prirodnih nujnosti na višine duha, svobode in vrednot. In umovanje najboljših glav človeštva o človeku, Bogu in stvarstvu je predmet raznih filozofskih sistemov, ki hočejo zaobseči uganko vesoljstva, odkriti smisel našega bivanja ter dati norme življenjskega »vodila« poedincu in občestvu.

In takšna misel, kakor se je javljala in razvijala, kristalizirala pa tudi »krivila« v glavah modrijanov skozi kulturni razvoj človeštva, je vzel avtor v pretres za III. zvezek svojih Izbranih spisov, ki izide te dni pri založnici Jugoslovanski knjigarni.

Knjiga je razdeljena na tri dele: Filozofiji in njih misli, Filozofski problemi in Svetozori. Za temi naslovi pa se skriva toliko privlačnega gradiva, da bo ta zvezek gotovo med najpomembnejšimi v Izbranih spisih.

Na prvem mestu je tiskana še neobjavljena razprava Platon in idealizem. Divus Plato — božanski Platon so mu rekli stari, pesnik in utopist med filozofi, je poleg hladnega in »stvarnega« Aristotela najvišji vrh grške misli, in sicer tiste misli, ki je po besedi Klementa Aleksandrijskega vodila h Kristusu in katera je kasneje, dopolnjena po razodetju, prešla v veličastni sistem krščanske sholastike.

Avtor najprej obravnava Platonov idealizem, ki je srčika njegove filozofije, ter polemizira z novokantovci, ki ideje, katerim je Platon pripisoval realno bit, pojmujejo zgolj logično, kot »izdelke« uma samega. Sledi zanimivo poglavje, v katerem so te ideje razmotrivane z metafizičnega zrenja. Čitatelj se seznani z univerzalijami, ki so večni kamen spotike filozofskih preprirov, in so bile, čeprav se čudno sliši, oddaljen vzrok takega pojava, kot so bile husitske vojske na Češkem. — Končno je podana še etična moč in pomen Platonovega idealizma za življenje, o katerem pravi ta veliki modrec, da mora biti pot navzgor — in pažnja vselej obrnjena v to, kako dobiti delež na kreposti in razuma. Srečujemo njegov nauk o državi in zakonih in vidimo, da je kakor nalašč za naš razbiti čas napisano vodilo državnikom in politikom: Pokličimo najprej Boga, ko urejamo državo, naj nas usliši ter pride milostno in uredi z nami državo in zakone! — Nejasnosti o Bogu, o razmerju duše do telesa, pretirano razumarstvo, ki mu je dejal kar »svetostno« obeležje in totalitarno pojmovanje države, so pa temne pege Platonovega sestava, ki jih Ušeničnik na koncu kritično obdela.

Pa tudi naslednja razprava se še nanaša na Platona, oziroma njegov o nesmrtnosti duše, kakor ga je podal v znamenitem dialogu Phaidon, ki ga je pri nas prevedel Sovré, pa mu na tem mestu Ušeničnik dodaja še nekatere potrebne opombe.

Sledita študiji dveh največjih mislecev krščanstva: afričana Avrelija Avguščina in angelskega učitelja sv. Tomaža Akvinskega. V prvi je opis Avguštinove poti k Bogu — poti, ki je poleg Pavlove najbolj znamenita med konvertiti —, obravnavana je tudi Avguštinova spoznavna teorija, ki je celo našemu Vebbru navdihnila posebno in obširno študijo; v drugi pa je postavljen lik Akvinca v odnosu do naše dobe. Ali je ta veleum srednjega veka moderen še tudi za naš čas. Ali je po Kantu sploh še mogoč. Odgovor na to vprašanje daje skoraj vsa sodobna filozofska miselnost, ki se vrača na Tomaževe principe, da skupaj z njim gre naprej in gradi stavbo pozitivnih miselnih vrednot.

Filozofija srednjega veka pa ni le vsebina debelih folijantov, znanstvenih knjižnic in blestečih univerz; našla je svoj močan odziv tudi v takratni umetnosti; najmočnejše v »lodbjem spevu« sholastike, pesnitvi »La

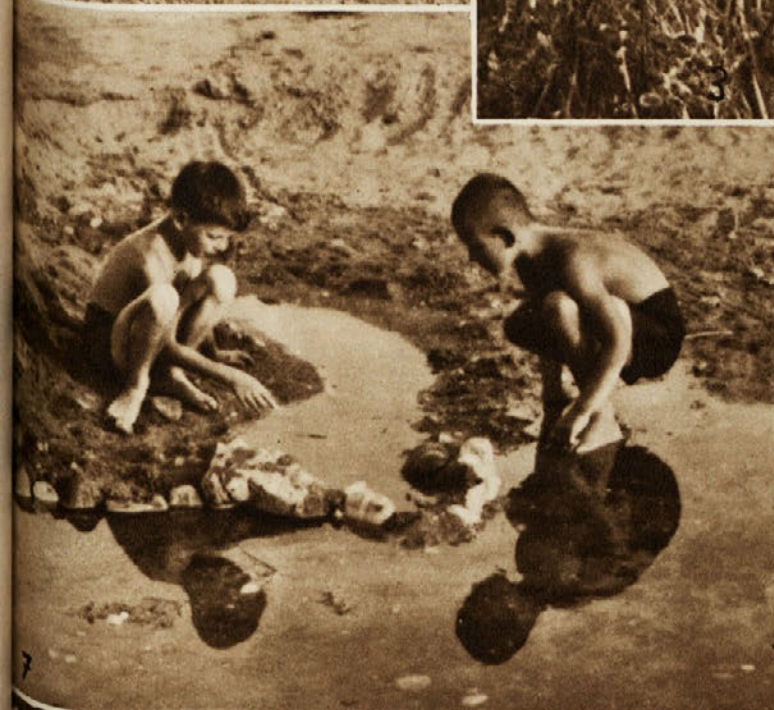
divina Comedia«. Nesmrtni Dantejev genij ni podal v njej le mističnega opisa svojega potovanja v onostranska kraljestva, temveč je v vezani besedi obravnaval tudi najraznovrstnejše filozofske in teološke probleme o spoznavanju, o človeku, etiki in sociologiji. In pod naslovom Dante in filozofija nam pokaže Ušeničnik pesnika, ki tudi s te strani spada med veleume, ki jih je dalo človeštvo.

Kot zadnji mislec »svetovnega formata« je obravnavan oče moderne filozofije René Descartes. Ni dolgo, kar je Francija in z njo ves kulturni svet praznoval 300 letnico tega slavnega »dvomljivca«, ki je evropsko miselnost res speljal na nova pota, pa jo tudi zapeljal v kaos, iz katerega danes trudoma išče izhoda. Za imenovani jubilej je bila napisana tudi ta razprava, ki nam plastično pokaže, pa tudi kritično oceni Descartesovo delo, ki zasluži, da ga poznamo v pravi podobi.

Osebnost, ki je v naši polpretekli dobi najbolj razburila duhove, je nedvomno Anton Mahnič. Medtem ko so ga eni pretirano slavili in sprejemali, ga drugi še vedno napadajo ter kažejo nanj kot na najbolj črno točko našega kulturnega življenja. Ušeničnik obravnava Mahniča kot filozofa, to je s tiste plati, ki je za tega »kladivarja« najbolj merodajna, da nam razjasni njegov pomen in njegovo osebnost, za katero je najbolj značilna načelna jasnost in logična doslednost. Mahniču je lebdela pred očmi velika zamisel, zasnovati vso našo kulturo na ideje; tej zamisli je živel in



Pariški nadškof kardinal Verdier je umrl dne 9. aprila. Bil je socialni apostol modernega Pariza. Slika ga kaže na neki prireditvi krščanske delavske mladine (JOC).



NAŠI OTROCI

1. Bog ve, če ima ribič Blaž iz Skotlje Loke lovsko karto? — 2. »Ali pojde?« se sprašuje Breda iz Ljubljane. — 3. Aleško izpod Kuma se je izmed rož zastrmel v nebo. — 4. Tugica iz Rožne doline je divja športnica. — 5. Klarica iz Chicaga gleda sicer že kot filmska zvezda, pa ima vendar rada »Obisk«. — 6. Lojzek, Zlatan, Adi, Ivan in Jurček iz Dobrnič so na veliki teden takole »Boga strašili«. — 7. Dva inženirja iz Ljubljane, ki sta se pozabila imenovati. — 8. Stanka iz Iriškega Venca se je takole sankala po Fruški gori. — 9. Darko iz Pesnice kot težak.



Norveška in njene čudovokrajine



Bergen — zaliv in mesto ponoči



Lofötski otöki pred Narvikom



Avtomobilska cesta na Qeyre Aardal v po-



Aalesund na srednjem Norveškem — pristanisce in fjord



Zima na norveškem severu — črede severnih jelenov



Narvik na severu — pomorsko in
hodišče za švedsko železno rudo



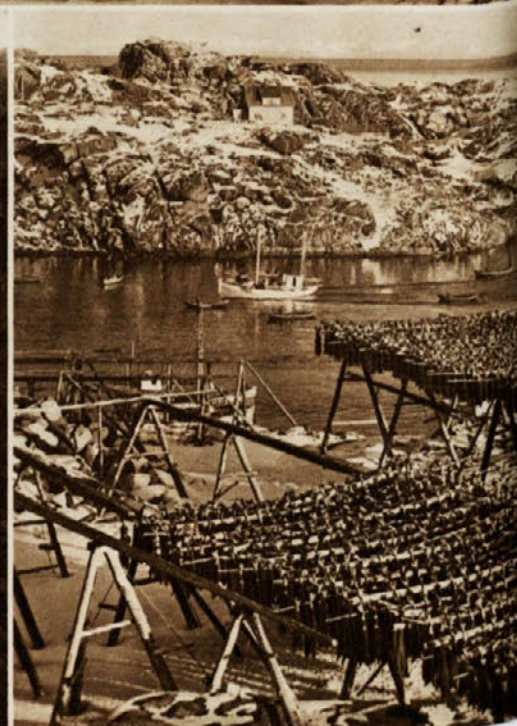
Pred Aalesundom



Slap »Sedem sestric« v Geisangerju, na kate-
rega se nanašajo številne norveške pravljice



Geisanger fjord — najlepši norveški zaliv





Lojze Erjavec
FOTOKLUB LJUBLJANA

POMENEK



Maks Gliha
FOTOKLUB LJUBLJANA

POLETNI DAN



ji posvetil svoje duševne moči. Prav radi pritrdimo Ušeničniku, ki pravi zanj, da pripada ljudem, katerih delo je kakor vihra, ki čisti ozračje in oplodi polja, pa tudi marsikaj v tlo potepta, kar bi moglo kliti in živeti. Teh klic je morda škoda, a brez nevihte bi tudi drugo življenje zamrlo.

V drugem delu knjige so obravnavani razni filozofski problemi, predvsem vprašanje o izvestnosti našega spoznanja, vprašanje, ki filozofa Ušeničnika najbolj zanima in ga tudi samostojno rešuje; o skepticizmu, realizmu in o spoznavnosti vnanjega sveta.

V članku o Bistvu življenja obravnava tisto neznanstveno pojmovanje življenja, ki so ga z raznimi »poljudnimi« brošurami širili tudi pri nas nekateri znanstveniki. Za te ljudi (dr. Zarnik) in njih reklamo o mehničnem pojmovanju življenja rabi izraz, ki je sicer trd, pa najbolj na mestu: šarlatanstvo.

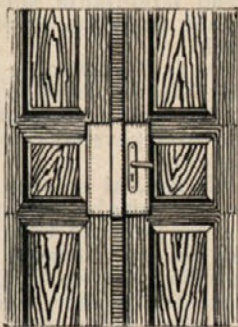
V naslednjih treh poglavjih razpravlja o pojavih polznanstvenih struj, ki so pred vojno in pozneje tudi pri nas mešale glave. Obširno, objektivno in znanstveno piše o Monizmu, Evolucionizmu in o Descendenci. Brez dvoma so to najboljše razprave o razvojnem vprašanju, kar so bile napisane pri nas.

Tretji del knjige pa obravnava naše mislece in je kot tak glede na domače razmere najbolj zanimiv, posebno še, ker obravnava zastopnike različnih svetovnih nazorov, ali kakor jih imenuje Derganc Svetozori.

Prvi je na vrsti energetik Zmave — pristaš angleškega filozofa in darvinista Spencerja, zatem pride glavni »apostol« monizma med nami, geolog F. Seidl, pomemben prirodoslovec, pa slab in po sili filozof. Priznati moramo, da se do monizma pride le s slabo metafiziko, in tega priznanja Seidlu noben metafizik ne bo odrekel, pravi Ušeničnik. Toda ta materialistično-prirodna modrost tone v pozabo. Vse bolj vabljiva je filozofija naključja, kakor jo razodeva v svojih knjigah Milan Vidmar, tehnik in svetovni šahist. Tak človek mora imeti močno kombinacijsko fantazijo, kar se tudi v njegovem sistemu, sestavljenem iz matemat. funkcij in geometričnih likov, močno pozna. Matematika pač lahko zadene in meri kvantitativno plat sveta. Toda jedro in bistvo? Ostalo je prikrito tudi moderni fiziki, kakor jo zastopa Vidmar z naključjem in četrto dimenzijo.

Zanimiv mislec je tudi Franc Derganc — zdravnik. Njegovo življenjsko delo »Svetozor« je ostalo torzo, ki vsebuje veliko lepih idej in misli, toda pogreša prave življenjske in filozofske jasnosti. Za vzgojo postavlja napačen princip, da že same telesne in logične vaje budijo v srcu ljubezen in bratstvo.

Poslednja študija je referat knjige o Bogu, ki jo je napisal moderni slovenski filozof France Veber. Spis tega izvirnega misleca je nad vse znamenit in eden najmočnejših doprinosov naši filozofski znanosti. Kritične pripombe o imenovani knjigi zaključijo III. zvezek Izbranih spisov, ki se kar sam ponuja vsakemu, ki ga privlačijo skrivnostne lepote miselnih razglabljanj, ter jasna orientacija pojmov in nazorov. Tolle, lege!



Izdelava celuloidnih
ščitnikov za vrata

Zastopstvo »Windfix«
zatesnil za okna in vrata

Steklarstvo
FRANJO ZRNEC
Ljubljana, Kopitarjeva 1

SKODELICA SLADNE KAVE JE SKODELICA ZDRAVIA!



Kneippova
SLADNA KAVA

Štefan Plut:

Oče poštne znamke je - Slovenec

Trije so, ki se potegujejo za čast izumitelja prilepljive poštne znamke. Zasluga, da jo je kot prva država uvedla v svojem poštnem prometu, gre brez dvoma Angliji. Dejstvo je tudi, da je dal glavno pobudo za izdelavo prve znamke Anglež Rowland Hill. Ni pa tako gotovo, da je bil Hill sam tisti, ki je prišel na misel o prilepljivi znamki. Čim se je izkazala njena praktična uporabljivost in so angleški zgled posnele ena za drugo evropske in izvenevropske države, so se čuli vedno pogostejše glasovi, ki so dvomili o izvirnosti Hillove zamisli glede prilepljive znamke, in dobrih 20 let po izidu prve znamke se je v Angliji razvnela huda polemika o tem, kdo jo je prav za prav iznašel. L. 1891. je izšel letak: The adhesive Postage stamp (Prilepljiva poštna znamka), kjer je skušal Skot Patrick Chalmers dokazati, da je njen izumitelj njegov oče James Chalmers. Tretji pa, ki si prisvaja isto slavo, je Slovenec Lovrenc Košir.

Košir (rojen 1810. v Sp. Luži v selški dolini) je bil poštni uradnik (po naslovu drž. podknjigovodja) na Dunaju. L. 1838. je avstrijski poštni upravi izročil obširen predlog glede preureditve poštne prometa in uvedbe prilepljive znamke. Predlog pa je bil odklonjen, ker se je zdel za takratne razmere neizvedljiv. Če bi avstrijska poštna uprava sprejela Koširjev predlog, bi slava, ki jo danes uživa deloma nezasluzeno R. Hill, pripadla našemu rojaku. S tem pa zadeva idejnega očetovstva nalepljive znamke še ni pri kraju in res ne moremo preiti nekega dejstva, ki o njem pripoveduje J. Kahof v 3. št. Hrv. Filat. Vjesnika. Košir se je nekoč v Ljubljani razgovarjal o svojem načrtu z nekim Angležem, »pa je možno, da je Anglež to, kar je od Koširja slišal, povedal R. Hillu, ki je tedaj svoj načrt za preureditev poštne prometa in poštne službe sploh izpopolnil s tem, da je poleg prvotno nameravanih, z vtisnjeno znamko opremljenih pisemskih pol in ovitkov predlagal tudi prilepljivo znamko za frankiranje pisem.«

Naj bo že kakor koli, Slovenci smemo biti ponosni, da je z zgodovino prve poštne znamke povezano tudi ime našega rojaka.

Košir velja tudi za izumitelja poštne dopisnice (prim. knjigo: Škofja Loka in njen okraj; dr. Tine Debeljak: Kulturni delavci loškega okraja, p. 73). Tudi ta problem bi bil vreden, da se razjasni. Res je, da je bila avstr. poštna uprava prva, ki je 1. oktobra 1869 vpeljala poštno dopisnico. Pobudo za to pa naj bi dal neki dr. E. Herrmann, zamisel dopisnice same pa se pripisuje Stephanu, ustanovitelju svetovne poštne zveze.

V naši zadnji kroniki v 4. številki »Obiska« smo omenili, da je Evropa zelo bolna in da se še ni nikjer naznanil zdravnik, ki bi znal izvesti pravilno zdravljenje njenih razmer. Bolezen pa se medtem širi in od časa do časa skuša z izbruhi besnosti zadušiti zlo, ki se ne more zadušiti, ker en baci sproti rojeva tisoč novih.

Tako zlo je v teh dneh zajelo severne evropske države. Danska je bila dne 9. aprila zasedena v devetih urah, norveški zunanji minister Koht pa je 8. aprila zvečer mirno legel v postelj, dokler ga ob treh zjutraj ni zbudil nemški poslanik in mu naznanil, da so v pristanišču Osla že nemške vojne ladje, ki so pripeljale s seboj vse potrebno, da bi zasedle vso Norveško. Če bi Koht nato še nekaj ur zadremal, bi vsa Norveška bila najbrž zasedena v dveh ali treh dneh. Zgodilo pa se je drugače: bolnik ni omedlel, ampak se zdaj za norveški narod začena nenadna vojna, ki bo mogoče rešilna zanj tedaj, če se bo izpremenila v zelo dolgotrajno vojno in trpljenje. Vojna se je raztegnila na sever, dasi so vsi mislili, da se je s podpisom moskovskega mirovnega diktata, ki je kar čez noč zaključil vojno med Finsko in Sovjetijo, nevarnost vojne na severu odstranila.

Operacija, ki se sedaj razvija na severu, je silno zanimiva. Kar nenadoma se je hotel začeti izvajati sloviti načrt srednjeevropskih geopolitikov, ki že dalj časa uče naslednjo veliko modrost: nemški narod šteje približno 80 milijonov duš. Tako velik narod lahko živi pravilno samo tedaj, če veliko prodaja in poceni kupuje. Proizvajalni in življenjski stroški morajo biti nizki. Tak način življenja pa se da le težko doseči z ustanavljanjem kolonialnih imperijev: zgled Italija. Zato so geopolitiki sestavili za nemški narod nov življenjski prostor, ki bi se naj v skrajnem primeru povezal med se-



Zanimivosti blokade: tudi kosti spadajo med tihotapsko blago, ker služijo vojni kemični industriji. Ravno tako posušeni jajčni rumenjaki in beljaki, ki so jih v Nemčijo vozili s Kitajskega.

boj v skupino zveznih držav. Tri skandinavske države Danska, Norveška in Švedska bi bile celota zase, Srednja Evropa z Ukrajino pa celota zase. Način in odvisnost teh dveh skupin do Nemčije bi se urejala po potrebah nemškega naroda.

Velike evropske vojne so se navadno zaključevale tako, da so nove mirovne pogodbe pomenile napredek v organizaciji in sožitju Evrope. Vojščaku, ki se je boril na bojiščih, je bilo treba nekaj dati, da je vsaj nekoliko zadovoljen vrgel puško v zapeček. Mir dunajskega kongresa v letu 1815 je bil pravičnejši od mirovnih pogodb, ki jih je vsiljeval Napoleon, mir berlinskega kongresa v letu 1878 je bil pravičnejši od frankfurtskega miru, ki je ponižal Francijo; versajski mir je bil s svojim uvodom o organizaciji Zveze narodov idealnejši, kot pa so bili mirovni dogovori o balkanskih vojnah, vojnah za delitev Turčije. Tako se bo tudi sedanja vojna morala zaključiti z mirom, ki bo v vseh ozirih korak naprej od Versaillesa in Zveze narodov.

Zato je vsem narodom govorica o pravičnejšem in pravičnejšem sožitju posebno na evropski celini vedno bolj pri srcu; vsi vidijo pred seboj tak vzor, dasi ga nikdo ne more še pravilno zarisati. Prav gotovo se ta vojna ne bo mogla zaključiti z mirom, ki bi slonel na zatiranju narodov, na nesreči osebnosti, ki bi stalno krvavela zaradi tega, ker ji je nekdo vzel svobodo.

Priprava za tako obnovo pa se lahko izvaja samo v okviru tistega, kar se v anglosaksonskih državah imenuje »fair play«. Viteštvo duhovnega in oboroženega obračunavanja bo postavljalo temelje novi Evropi. Presenečenje, potegavščina in cinično izrabljanje sile ne morejo niti med vojskovanjem biti primerna sredstva za propagando idej o novi Evropi.

Po zadnjih novicah, ki prihajajo iz Norveške, se tam razvija borba, ki bo trajala najbrž dovolj dolgo. Iz teh dolgih borb bodo klili ideali v obliki sožitja skandinavskih narodov; norveški narod bo sam povedal, kakšen naj bo obraz nove Evrope na severu.

Take nazore bodo pač zavračali tisti, ki se pred porajajočimi novimi imperializmi ne smejo svobodno usmerjati in menijo, da je n. pr. Sovjetija že nakazala pot, kako se naj razčleni tragika Evrope. Navadno govore, da je Sovjetska Rusija zasedla polovico Poljske, zato da si je prisvojila »samo ruski del Poljske«. Sovjeti v avgustu vojne niso povzročili, ampak vojno samo pospešili itd. Kajti Sovjetija na svoj način pripravlja reorganizacijo Evrope: svoje posadke je že poslala v balt-



Zanimivosti pomorske blokade: angleške nadzorstvene oblasti so zasegle na nekem nemškem parniku za 12.000 funtov šterlingov kopro, kokosovega jedra, ki služi za pridobivanje dragocenih strojnih olj.

ske države, z moskovskim diktatom pa si je zagotovila premoč v Finskem zalivu, ko je za 30 let zasedla Hangö ob vhodu v Finski zaliv.

Toda ta načrt zveznega oblikovanja Evrope narodi odklanjajo. Ko je po 104 dnevni borbi Finska morala odstopiti nekaj pokrajin Sovjetiji v skladu z določili moskovskega diktata, je nad pol milijona Fincev raje zapustilo svojo zemljo in domove in zbežalo pred sovjetskimi upravniki. Ko so sovjetski vojaki prišli v Hangö, so našli tam samo finskega upravnega uradnika, ki je sovjetskemu poveljniku izročil mestne ključe; tako dobro pozna najkulturnejši narod Evrope kotiča sovjetskega imperializma.

Nova Evropa se bo le počasi oblikovala, kakor so se s težavo in trpljenjem uveljavljale najlepše ideje evropskega človeka. Sožitje nove Evrope se ne bo moglo uveljavljati mimo popolnejše ustanove, ko pa je bila Zveza narodov. Pot bo še dolga in ponekod jo bodo skušali uveljaviti s potvorbami in naseljem. Verski boji reformacije so se v 17. stoletju končali z westfalskim mirom, ki je omogočil mirno sožitje vernikov na istem ozemlju, idealni mir v 20. stoletju bi pač moral doseči isto spravo in sožitje raznih narodnosti na istem ozemlju. Toda to se ne more doseči z računi geopolitike in tudi ne s popačenim machiavellizmom, ki mu skušajo boljševiki iz Azije vsiliti svoj barbarski prizvok. Po vojni bi se nova organizacija mogla naslanjati samo na red, ki bi bil pravičnejši za posameznika, ne da bi pri tem oseba morala biti suženj države.

V mesecu marcu pa nam je politična kronika nizala dogodke v naslednjem redu:

1. Nemške oblasti so zaprle mejo med Belgijo in Nizozemsko ter Nemčijo in listi pišejo, da bo mogoče v marcu vendarle prišlo do oboroženega odločilnega spopada;



Zanimivosti blokade: trsje vrste rattan iz hollandske Indije. V mirnem času so delali iz njega drage palice, v vojni pa bi Nemčiji služilo za nadomestilo gumijastih cevi pri kablilih.



Zanimivosti blokade: na krovu neke nemške ladje so zasegli veliko svežnjev plutovine.

Rooseveltoy posebni odposlanec Myron Taylor je bil prvič sprejet pri sv. očetu. Francija je uvedla živilske karte. Blizu Dunaja pa je umrl prvi predsednik bivše avstrijske republike Hainisch.

2. Ameriški državni podtajnik Sumner Welles je dopotoval v Berlin, da se pouči o nemških razmerah med sedanjo vojno. Anglija je sklenila preprečiti prevoz nemškega premoga iz Amsterdama v Italijo. Ta odredba bi Italijo zelo zadela, ker je Italija rabila letno do 12 milijonov ton nemškega premoga.
3. Ves katoliški in kulturni svet se spominja prve obletnice vladanja sedanjega papeža Pija XII. V Dublinu so se med nemškim poslanikom (Irska ni v vojni z Nemčijo) in angleškim guvernerjem lordom Tewistokom vodila neka pogajanja za mir, toda angleška in nemška vlada sta kmalu zanikali novice o teh pogajanjih. Prvič se širijo novice o mirovnih pogajanjih med Finsko in Sovjetsko Rusijo.
5. Širijo se vesti, da so v Berlinu Sumnerju Wellesu razložili nemške načrte o bodoči ureditvi Evrope. Poudarili bi mu naj bili, da je Srednja Evropa »samo nemški življenjski prostor«. Oton Habsburški je odpotoval v Zedinjene države, kjer bo delal propagando za svoje načrte.
6. Angleške vojne ladje so ujele vse italijanske parnike, ki so vozili premog iz Nemčije; parnike so odvedle na pregled, v Italiji pa so se hotele začeti že prve demonstracije proti Angliji.
8. Predsednik senata dr. Anton Korošec je govoril slovenski akademski mladini o nevarnosti komunističnega, proustozidarskega in republikanskega rovarjenja. Njegov govor je v domačem in tujem tisku silno zadonel. Jugoslovanski časnikarji so bili sprejeti pri nemškem zunanjem ministru Ribbentropu, ki jim je poudaril, da je Jugoslavija lahko popolnoma mirna. Ameriški državni podtajnik Welles je prišel v Pariz.
9. Potrjujejo se novice o tem, da se Finska in Sovjetska Rusija pogajata za mir v Moskvi. Nemški zunanji minister von Ribbentrop je odpotoval v Rim.
11. V spodnji zbornici je predsednik vlade Chamberlain izjavil, da so zavezniki za takojšno pomoč Finski, dočim iz Moskve prihajajo vesti, da mirovna pogajanja ugodno potekajo. Hitler je govoril ob spominskih slovesnostih za padle nemške vojake in poudaril, da mora nemški narod zmerom misliti samo na zmago.
12. Ponoči je bil podpisan mir med Finsko in Sovjetsko Rusijo. Daladier je še isti dan napovedal obširno zavezniško pomoč Finski, pa je bila njegova izjava že prepozna.
14. V spodnji zbornici je moral Chamberlain odgovarjati na ostra vprašanja zaradi tega, ker Anglija ni mogla uspešno preprečiti sklenitve miru v Moskvi.



Zadnji angleški poslanik v Berlinu Neville Henderson v sobi, v kateri je spisal svojo slovito knjigo spominov »Polom poslanstva« (Failure of a mission), ki slika dve leti poslanikovega sodelovanja s Hitlerjem in voditelji nove Nemčije.

15. Listi objavljajo, da je Italija močno utrdila vse svoje alpske meje.
Finska, Norveška in Švedska bi rade sklenile obrambno zavezniško pogodbo, pa je sovjetska vlada sporočila Finski, da bi bilo to proti določilom moskovskega diktata.
17. Ameriški državni podtajnik Sumner Welles se je vrnil v Rim in se še enkrat sestel z Mussolinijem in Cianom.
19. Dne 18. marca sta se sešla na Brennerju Hitler in Mussolini. Sestanek je povsod vzbudil ogromno zanimanje.
21. Francoska vlada je s predsednikom Daladierom na čelu odstopila. Novo vlado je sestavil finančni minister Paul Reynaud, ki je prevzel tudi zunanje ministrstvo, Vojno ministrstvo vodi naprej Daladier.
22. Francoska nova vlada se je predstavila parlamentu, kjer je dobila samo en glas večine.
27. Listi obširno objavljajo besedilo velikonočne poslanice sv. očeta Pija XII., ki jo je izrekel na velikonočno nedeljo v baziliki sv. Petra.
Italijanski in jugoslovanski tisk proslavlja triletnico pogodbe med Italijo in Jugoslavijo.
28. Sovjetski veleposlanik v Parizu Šurič je moral oditi iz Francije.
Vrhovni vojni svet je zasedal v Londonu in sklenil povečati nadzorstvo nad prometom v norveških vodah, kjer nemški parniki vozijo v Nemčijo železo.
30. Italijanski listi pišejo, da ostane italijanska politika še neizpremenjena.

Vojskovanje se na zahodni fronti ne pomakne nikamor naprej. Za tisto fronto veljajo določila vojnega prava, to je, da se obe vojskujoči stranki tako spoštujeta, da si še ne rušita tistih krajev in zgradb, ki niso vojaškega pomena.

Prav nič pa te določbe ne veljajo za tiste nesrečne male narode, ki so postali žrtev sedanjega vojnega obra-

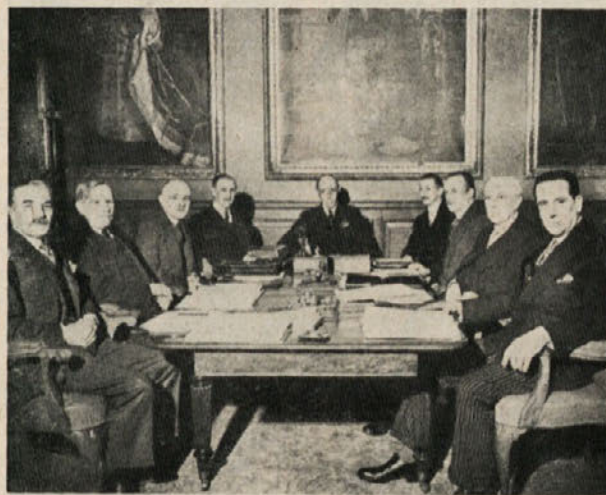
čunavanja. Sovjeti so v vojni proti Fincem uporabljali vsa sredstva, da bi čimprej strli odpor malega junaškega naroda. Toda vkljub temu, da so bombardirali odprta mesta, bolnišnice in taborišča civilnega prebivalstva in otrok, se jim to ni posrečilo.

Poljaki tudi sedaj objavljajo »bele knjige« o tem, kako se na poljskem bojišču niso upoštevali zakoni vojnega prava. Listi pa te dni obsežno objavljajo poročila, kako mora norveški kralj Haakon bežati pred zračnimi napadi in zažigalnimi in eksplozivnimi bombami, dasi se skriva v krajih, ki nimajo nobenega vojaškega pomena.

Kjer si stojita nasproti približno enaki sili, tam se spoštujejo zakoni vojnega prava, gorje pa tistim, ki so obsojeni na to, da morajo biti izpostavljeni premoči sovražnikov.

Kronika vojnih dogodkov v tem mesecu pa bi bila naslednja:

1. Poljske divizije so hotele oditi Fincem na pomoč, toda jim Anglija in Francija tega nista dovolili. Poljski vojaki v tem primeru ne bi bili prostovoljci, ker je Poljska še v vojnem stanju s Sovjetsko Rusijo. Bitka za Viipuri se razvija z vso silovitostjo.
5. Nad zahodnim bojiščem se množe letalske bitke.
7. Sovjetski listi pišejo, da bodo sovjetske čete premagale Fince do 1. maja, ko bo rdeča vojska vkorakala v Helsinki.
8. Angleški letalski minister Kingsley Wood je izjavil, da so zavezniki številčno že prekosili nemško letalsko proizvodnjo.
Največji parnik na svetu, angleška ladja »Queen Elisabeth« je srečno preplula Atlantik in se zasedrila v Newyorku.
11. Dne 11. marca, to je na predvečer podpisa miru v Moskvi, še noben sovjetski vojak ni stopil v Viipuri, dasi borba zanj traja že več tednov.
12. Boji za Viipuri še trajajo z vso silovitostjo.
20. Ponoči so angleška letala sedem ur bombardirala nemški otok Sylt in na ta način odgovorila na večurni nemški letalski napad na Scapa Flow v prejšnji noči. Oba letalska napada sta bila največja v tej vojni.
22. Angleški listi pišejo, da letalstvo v tej vojni nima tiste vloge, kakor so to prvotno pričakovali.
27. Angleško vojno brodogradništvo je začelo križariti ob vsej norveški obali, da bi ujelo nemške parnike, ki vozijo železo iz Narvika v Nemčijo.
Norveška vlada je poslala protestno noto v London.
30. Ameriški listi pišejo, da so zavezniki kupili v Združenih državah 10.500 novih letal.



Posveti angleških poslanikov z Balkana v Londonu. Prvi na levi je beograjski poslanik sir Ronald Campbell. Sredi med njimi angleški zunanji minister lord Halifax. Na tem sestanku so govorili o bodoči usodi Balkana po angleški in francoski zamisli.

Cvetje naših gora



IN SKRIVNOST NJE-
GOVEGA ŽIVLJENJA

Štefan Plut

Gore spet vabijo... Težko mu bo, kdor se je enkrat vdal vabilu, preslišati njihov klic. Prijetna zavest, da smo storiili nekaj nevsakdanjega, ko smo se povzpeli na vrhove, ugoden telesni počutek, ko smo se za nekaj časa rešili enoličnosti vsakdanjega dela in zadihali gorski zrak, lepote gorskega sveta, ki je za nas dolince nova, nenavadna pozornica za skromno, a vendar žilavo življenje alpskega rastlinstva in živalstva, jarka svetloba, ki meče temne, ostro očrtane sence, občutek zadovoljne sproščenosti duha in bližina Stvarniku — vse to nas znova in znova vleče v gorske višave.

Hitimo čez polja in travnike, mimo vrtov in sadovnjakov. Rastlinsko življenje, ki tu utriplje, kot to želi človek, je gosto nagneteno zaradi ugodnih prirodnih, pa tudi umetno povzročenih pogojev (pas kulturnega rastlinstva). V vznožju nas sprejme pobočja prekrivajoča, le tu in tam od trat pretrgani gozd, ki nas spremlja vse višje in višje (gozdni pas). Primerna toplota in izdatne padavine dovoljujejo v tem predelu bujno rast. Le kjer manjka svetlobe (tla v bukovem gozdu), je rastlinska in zlasti cvetlična preproga redka, saj jo tko le maloštevilne sencoljubne cvetnice kot šmarnica, zajčja detelja itd. V višjih delih prevlada iglovje, ki je na strmih pobočjih, zlasti pa proti svoji zgornji meji, vedno rahlejša. Zato je tukaj podrast številnejša in pestrejša, posebno še, ker se tu mešata dolinsko in predgorsko z gorskim rastlinjem. Čim višje smo, tem zgovorneje nam kaže gozd, da prihajamo v predele, kjer so podnebne razmere sovražne lesovom. Sklenjen gozd se razpusti v manjše sestoje, ti v posamezne drevesne skupine in malo višje stoje le še poedina drevesa. A kakšna sol Kržljava je njihova rast, okleščene so jim veje in vrhovi odlomljeni. Pravi pohabljeni so ti viharniki, ki pričajo o svojem težkem boju s podnebnimi osornostmi, zlasti s pogostimi in silovitimi vetrovi.

S prehodom čez gozdno mejo (v višini okrog 1600 m), ko je za nestrpne težko pričakovani konec pristopanja v gorovje, pridemo šele v pravi gorski svet, ki ga v pričetku obrobijo 200–300 m širok pas pravih grmov (rušje, pritlikavi brin, sleč) in grmasto raščeni dreves (smreka) (grmovnati oddelek alpskega pasu do 2000 m). V njihovem blagodejnem varstvu uspevajo mnoge cvetnice (grint, zlati klobuk, alpska mastnica itd.).

Ko smo se — mnogokrat zelo težko — izmotali iz ruševja, prestopimo na gorske trate, ki so prav za prav šele prava domovina alpskega rastlinja (oddelek alpskih trat okrog 2000 m visoko). Na njih je dosti manj trav in poltrav (šašev) kot na dolinskih. Tudi sklenjenost rasti je — zlasti v višjih legah — manjša, kajti med travnimi in šašjimi rušami je vse polno najraznovrstnejših alpskih cvetlic (petoprstniki, zlatice, repnjaki, jegličiči, sviščiči, usniki, zvončnice, razne košarice: rmanji, škrožolice itd., zlasti pa zala planika; poleg teh so še mleč, ključavnica ali narcis in brdnja ali arnika, deloma doma v dolinskih legah).



Viharnik pod Debelim vrhom v Julijskih Alpah. (Foto Petkovšek.)

Čim višje se vzpenjamo, tem bolj prevladuje skalovje, tem večje so vrzeli v tratih, ki tvorijo le še tu in tam zelene otočke v sivem skalnem morju. V višini okrog 2200 m, kjer je zgornja meja strnjene alpske trate, se začneja pas skalovja s pritlikavimi blazinastimi trajnicami, ki sega nekako do 2500 m. Prsti je vedno manj; vzdržala se je le v skalnih razpokah in po zatišnih globelicah, od koder je ne moreta odnesti voda in plaz in odpihati veter. Pa ne samo talne, tudi vremenske in podnebne razmere na vso moč nasprotujejo žilavemu naskalnemu rastlinstvu in kar ganljivo je videti, kako se skuša rastlina, rastoča iz drobne grudice prsti v neznatni razpoki, izpostavljena žgočemu soncu, zdaj zopet mrzlemu dežju in dolgotrajni megli, pa besnečemu viharju, ohraniti pri življenju, še več, celo svoj rod razmnožiti. Planinec, ki ima za življenje prirode odprte oči, vidi tu gori mnogo bojev, pa tudi mnogo zmag. Cvetnice iz tega predela (lakotniki, repnjaki, kamenokreči, sviščiči) kažejo — kakor so si že po svojih rodovih med seboj različni — za čuda podobno vnanjost. Vse so nizke rasti, vendar ne zanikrne in kržljave. Polne so življenjske sile, ki jo pokažejo zlasti, ko nastavijo ali en sam, razmeroma zelo velik, v nasičeni barvi žareč cvet ali pa lično cvetno skupino.

Sama od sebe se vsiljuje misel, da so vse posebnosti teh pravih gorskih prebivalcev smotrne prilagoditve na ondotne podnebne vplive, ki so bistveno različne od dolinskih. Oglejmo si najvažnejše in skušajmo razumeti, kako določajo vnanjost gorskim cvetnicam.

Rastna doba, to je čas od enega do naslednjega rastlinskega zimskega počitka, traja na visokih gorah le dobre tri mesece, včasih celo samo poldrugi mesec. Toplina, potrebna za vzbrstitev in popoln razvoj listov, cvetov in plodov, zavлада tu znatno pozneje kot v dolini in se tudi preje umakne. Vrh tega so tu povprečne mesečne temperature mnogo nižje (v višini 2000 m znaša ta za julij, najtoplejši mesec, največ 9°C, in še ta nizka temperatura traja komaj 20 dni). Zato se gorske rastline, ki so vse prilagodene enakim življenjskim pogojem, zbude iz zimskega sna pozno, a skoraj



Triglavska roža pod Aleksandrovim domom.
(Foto Petkovšek.)

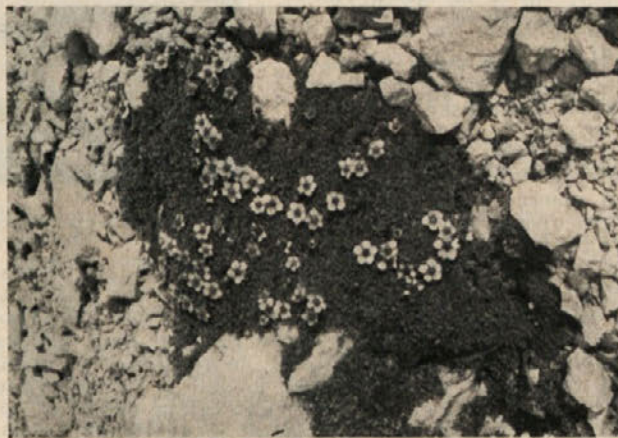
istočasno se hitro odenejo — v kolikor nimajo zimzelenih listov — z novim listjem, razprostro cvetove in izgode svoje plodove in semena. Vse se zgodi v najkrajšem času, kar je možno le, ker so gorske cvetnice večinoma same — s koreniko prezimujoče — trajnice (le 4% je enoletnic). Mnogim se s cvetjem tako mudi, da ga razvijajo, še preden so se polno razvili listi in steblo. To jim je mogoče, ker zasnujejo cvetove in pripravijo gradbene snovi že konec prejšnje rastne dobe. Nič hudega ni za obstoj njihove vrste, če jim kakšno kratko poletje izpodleti dozoretev semen; poskusile bodo svojo srečo v prihodnjem letu ali še pozneje, saj jim podzemna korenika zagotavlja dolgotrajno življenje.

Medtem ko je gorski zrak hladen, pa je tlo vedno toplejše (v višini 2200 m je razlika med zračno in talno toplino 3,6°C). Zemlja namreč vpija sončne žarke in preobrača njih energijo v toploto, ki jo umejo rastline izborni izkoristiti s tem, da so nizke rasti, da imajo liste zbrane v pritalni listni rožici ali da pritisnejo svojo blazinasto rušo čim tesneje k zemlji. S tem se tudi izognejo vetrovom, ki že nizko nad tlom dosega veliko hitrost in moč. Je pa veter še drugače važen činitelj, ki zaustavlja rast najprej drevesom, v višjih legah grmom in nazadnje tudi zelnatim trajnicam. Veter — v zavezništvu z redkim višavskim zrakom, ki že sam na sebi pospešuje izhlapevanje — suši rastline. Padavine v gorovju nikakor niso redke, niti majhne. Navzlic temu pa so gorska tla vendarle rastlinam suho bivališče, nekoliko zato, ker vsa voda po skalovju hitro odteče, največ pa zaradi suščega delovanja vetra. Nizko rastlinje, ki ne sega v vetrovne plasti, je torej na boljšem; kljub temu pa skrbe alpske rastline tudi sicer za stalno ravnesje v vodnem gospodarstvu svojega telesa. Poleg neke odpornosti proti suši — kakor utrjenost proti mrazu — utemeljena v posebni sestavi žive snovi, imajo gorske rastline še razne naprave, ki jim omogočajo dobivanje ali shranjevanje vode oziroma z njimi uravnovešajo in celo omejujejo njeno oddajanje. Najvažnejše so: listi so trdnokožnati, debeli in imajo shrambe za vodo; včasih pa so majhni ali podolgem preganjeni, da je izhlapevajoča površina čim manjša; dlakavi so kakor tudi vsa rastlina (prim. planiko); imajo včasih voščene prevlake; korenine so močno razraščene in segajo globoko itd. Tudi listne rožice mnogih gorskih cvetlic in blazinasta oblika njihovih ruš so prilagoditve v tej smeri. V listni rožici oziroma med gosto stoječimi poganjki nastaja nekakšno zatišje, ki zmanjšuje izhlapevanje vode iz rastline, poleg tega pa vpijajo odmrli suhi listi in poganjki ob vlažnem vremenu kot nekakšna goba vodo, ki jo pozneje po malem oddajajo rastlini.

Zanimiv je tudi mnogostranski vpliv jarke sončne svetlobe na alpske rastline. Kaže se v tem, da se cvetovi hitro razvijajo, da so veliki (vsaj mnogokrat) in nasičenih barv. Slednje je rastlini nadvse koristno: le tako more uspešno vabiti maloštevilne žuželke, ki pomagajo pri razmnoževanju rastlin s tem, da prenašajo cvetni

prah s cveta na cvet. Tudi zorenje plodov in semena je v močni gorski svetlobi hitrejše. Svetloba tudi zavira rast v višino, kar složno podpirajo — rastlini v korist — veter, nizka zračna in stalno višja talna toplina. Svetloba, ki je v gorovju ne nedostaja, na neki način nadomešča toploto. Nekateri znanstveniki so namreč mnenja, da more rdeče, vijoličasto ali modro cvetno barvilo antokijan preobraziti svetlobno energijo v toploto in v dokaz navajajo, da imajo mnoge alpske rastline ne samo v svojih cvetovih, marveč celo v zelenih listih obilico antokijana.

Preden se poslovimo od tega glede svojega rastlinskega prebivalstva tako zanimivega predela naših vrhov, poudarimo še enkrat, da so vse te posebnosti v kroju poskalskih cvetnic prilagoditvene pridobitve v boju za biti ali ne biti, saj jih njihove najbližje sorodnice, rastoče v nižinskem podnebju, nimajo. Da je to tako, kažejo primerjajoča opazovanja in tudi poskusi. Planika, presajena v dolino, izgubi v nekaj letih svojo dlakavost in steblo se ji podaljša. Še manj so planiki gorjanki podobne planike, ki — morda že dolgo — rastejo v nižjih legah, kamor je prinesel njihova semena veter ali pa je njih same zanesla voda (n. pr. planike v savski tesni Zarici pri Kranju). Nasprotno pa dolinke, presajene v gorovje, kmalu dobe za alpske rastline značilno vnanost (dobe dlakav kožušček, nizko raščenost in močne, vejnate korenine).



Moškatni kamenokreč pod Grintovcem.
(Foto Petkovšek.)

Najtežja je pač borba za obstanek v najvišjih legah. Poedinkam iz pasu naskalnih blazinastih trajnic se sicer tu in tam posreči, da prodro v te negostoljubne kraje, vendar so ti predeli poseljeni redno le z najskromnejšimi in obenem najžilavejšimi rastlinami, z lišaji in algami, ki so tako zadnje priče ugašajoče življenjske sile rastlin.



Vojna na zahodu.

»Pazi! Kapitan bo zdvijal, če mu ne boš pritisnil na hlače lepega roba.«

»Zemunska vremenska napoved se glasi...«

Vsak dan trikrat slišimo v našem radiu: »Zemunska vremenska napoved se glasi...« Ne zanima samo nedeljskega izletnika, temveč še v večji meri onega, čigar poklicno delo in uspeh zavisita od vremena, kako pride do vremenske napovedi in v koliko se smemo nanjo zanašati. To zanimivo vprašanje spada poleg drugih problemov v področje vremenoslovja ali meteorologije.

Napovedovanje vremena je danes že tako napredovalo, da smo vsaj za nekaj časa vnaprej poučeni o njem od vremenoslovnih postaj, katerih rezultate prinašata časopisje in radio. Drugače pa so nam viri vremenskih dogajanj in osnove vremenoslovja splošno kaj slabo poznani, da smo občutili že kar živo potrebo po knjigi, ki bi nam dala vpogled v zapletene vremenske skrivnosti. Sedaj nam jo je napisal najboljši slovenski poznavalec te stroke, upravnik meteorološke postaje na ljubljanski univerzi, dr. O. Reya; izšla je v založbi Jugoslovanske knjigarne pod naslovom **Vremenoslovje**. Posebna odlika tega modernega priročnika je v tem, da je pisan zelo poljudno in ne potrebuje za razumevanje nobene posebne izobrazbe. Potrebno znanje fizike je razloženo v tekstu, kjer so raztolmačeni in prevedeni tudi vsi tuji strokovni izrazi.

Knjiga je opremljena s 46 skicami, ki tolmačijo vsebino; priobčeni so tudi nekateri zelo lepi posnetki oblakov.

Tako bodo sedaj izsledki tega zanimivega področja naravoslovnih ved dostopni vsem slojem našega naroda. Kdor se bo poglobil v imenovano delo, bo spoznal, da je to, kar imenujemo »vreme«, rezultat delovanja najrazličnejših sil, ki imajo tudi svoje zakone, kar omogoča postavljati zaključke za bodočnost, t. j. napovedovati vreme.

V naslednjih vrsticah naj bodo v bežnih orisih podani t. zv. elementi vremena in način znanstvene napovedi vremena. Splošno znano dejstvo je, da obdaja zemljo okoli in okoli debela plast zraka, ki jo imenujemo ozračje ali atmosfero. V teh zračnih plasteh do višine 10–15 km se odigravajo vsi pojavi, katerih skupnost nam daje vsakokratno vreme. Posamezni pojavi v ozračju ali t. zv. elementi vremena so: zračna temperatura, zračni tlak, veter, zračna vlaga, oblačnost in padavine.

Zračna temperatura je najvažnejši element vremena, od katerega zavise vsi drugi. Sončni žarki prodirajo skozi ozračje, ne da bi ga ogreli, do zemeljske površine, ki jo ogrevajo. Segreta zemeljska površina oddaja toploto najvišjim zračnim plastem, ostalo ozračje pa se ogreva zaradi kroženja zraka, ki obstoji v tem, da se segrete plasti zraka dvigajo kvišku, ker so postale lažje, na njihovo mesto pa pride težji mrzel zrak. Tako se vrši mešanje zračnih plasti, ki vodi do njihovega ogrevanja. Jakost ogrevanja tal zavisi od višine sonca nad obzorjem in od kakovosti tal: temna, hrapava in suha tla se ogrejejo hitreje nego svetla, gladka in vlažna tla, toda tudi ohlade se hitreje. Rastlinstvo zadržuje ogrevanje, pa tudi ohlajevanje. Voda toploto le počasi sprejema, zato jo pa dolgo obdrži. V tem oziru so morja nekaki zbiralniki toplote.

Na drugem mestu po svojem pomenu za stanje vremena je zračni tlak. Teža zračnega ovoja izvaja na zemeljsko površino pritisk ali tlak (na 1 cm² površine približno 1 kilogram). Zrahlanje zraka zaradi segrevanja povzroči znižanje ali padanje zračnega tlaka, zgoščevanje zraka zaradi ohlajevanja pa povzroči povečanje ali naraščanje zračnega tlaka. Črte, ki vežejo na zemljevidu kraje z enakim zračnim tlakom, imenujejo izobare, ki tvorijo podlago vsakodnevnim vremenskim kartam in s tem tudi vremenskim napovedim.

Veter je posledica različnih zračnih tlakov po zemeljski površini: od krajev z visokim zračnim tlakom teče zrak v obliki vetra proti krajem z nižjim zračnim tlakom s tem večjo brzino, čim večja je razlika zračnega tlaka v obeh krajih.

Zaradi ogrevanja zemeljskega površja izhlapeva na njem voda, ki se v obliki vodnih par dviga v ozračje. Na ta način se stalno dovajajo zraku menjajoče se množine vodne pare: zrak postaja vlažen. Določena množina zraka more pri določeni temperaturi sprejeti samo določeno največjo množino vodne pare: v tem primeru je zrak nasičen z vlago. Če se zraku še dovaja vodna para zaradi izhlapevanja, ali če se zniža zračna temperatura, se izloči vodna para v obliki kapljic: nastanejo oblaki in padavine.

Za vse te elemente vremena obstojajo merilne naprave (termometer, barometer, higrometer), ki omogočajo točno primerjavo opazovanj iz različnih delov zemeljske površine.

Kot zadnji vzrok vremena je smatrati krajevno nasprotje med toplimi in mrzlimi zračnimi masami, od katerih se prve dvigajo, druge pa padajo k tlom. To



Oblak, ki prinaša dež (nimbus).

navpično gibanje zraka ima svoj odmev v različnem zračnem tlaku določenega ozemlja. Zato služijo kot osnova za točno ugotovitev vremenskih razmer in za napoved vremena v dotični pokrajini že omenjene izobare, ki vsak dan narisane na zemljevidu dajo vsakodnevno vremensko karto. Te karte podajajo v pregledni obliki vsakokratno razdelitev zračnega tlaka v zvezi s toplotnimi razmerami, kar daje znanstveno osnovo za napoved vremena za prihodnjih 24–36 ur. Na ta način ugotovljena napoved vremena za bodočnost je do 80% zanesljiva.

Moda + Žena + Družina



Nekaj misli k letošnji pomladanski in poletni modi

Prav o kakšnih izrazitih modnih novostih letos pač ne moremo govoriti. Letošnjo pomlad imajo ljudje glave polne drugih skrbi, in spričo dogodkov, ki pretresajo ves omikani svet, je pač malo važno, če so ženska krila malo širša ali malo ozja, če imajo spomladanski klobuki široke ali ozke kraje, ali če so sploh brez krajev... Večina velikih pariških modnih salonov se je omejila na zmanjšani obrat, veliko jih je sploh zaprtih. V letošnji modi je poudarek predvsem na praktični strani in vsaka žena se skuša s čim manjšimi stroški preprosto, pa vendar okusno obleči. Razne »modne norosti«, kot n. pr. poškrabljenno belo spodnje krilo, negraciozne opanke z debelimi podplati iz plutovine, ki niso ne lepe ne praktične, in ki so lansko pomlad preplavile mondena kopališča, so letos popolnoma nemogoče. Ker pa se žene le kljub vsemu nočejo odreči vsaj malenkostnim modnim novostim, prinašamo nekaj skromnih pobud, kako si za malo denarja osvežimo našo pomladansko in poletno garderobo:

Trije klobuki iz enega. K naši spomladanski garderobi spada zlasti nov klobuk; toda kaj, ko eden po navadi ne zadošča. Če izberemo nevsipljivo obliko iz debele slame, ga lahko z različnim okrasjem tako izpremenimo, da dobimo iz enega klobuka tri. Najprej okrasimo klobuk s širokim baržunastim trakom v kontrastni barvi (a); drugič nadomestimo trak z drznim peresom, ki ga zatakemo v oglavje, kar da klobuku čisto športni videz in bo izvrstno pristojal angleško krojenemu dopoldanskemu kostumu (b). Junija meseca nam bo isti klobuk služil kot poletno pokrivalo, če ga bomo okrasile z živobarvno vrtnico, ki bo lepo harmonirala s pisano poletno obleko (c).



Kot dopolnilo k enobarvni obleki, katere smo se preko letošnje dolge zime že naveličale, si napravimo živobarvno ohlapno jopico iz solidnega volnenega blaga, ki je letos zaradi svoje praktičnosti zopet v modi. Hrbet je zelo širok in je bogato zvončasto ukrojen, ali pa ima po sredi globoko gubo. Kot barve pridejo v poštev rdeča, svetlorumena ali pa siva, bledomodra, ki se posebno sklada s kostanjevorjavo.

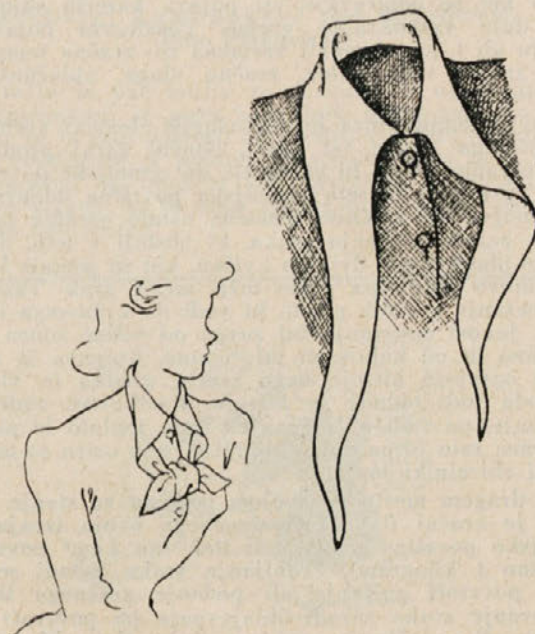
Modri cvet in vsakdanji zajtrk

Na poletnih sprehodih ste na robih poljskih potov gotovo kdaj zapazili rastlino z lepim modrim cvetom. To je divji regrat, najbližji sorodnik plemenite cikorije, iz katere izdelujejo pravi Franek. Naše gospodinje ga uporabljajo že desetletja kot dodatek k vsaki kavi, ker daje odlični, krepek okus in lepo barvo, vrhu tega pa koristi tudi zdravju.



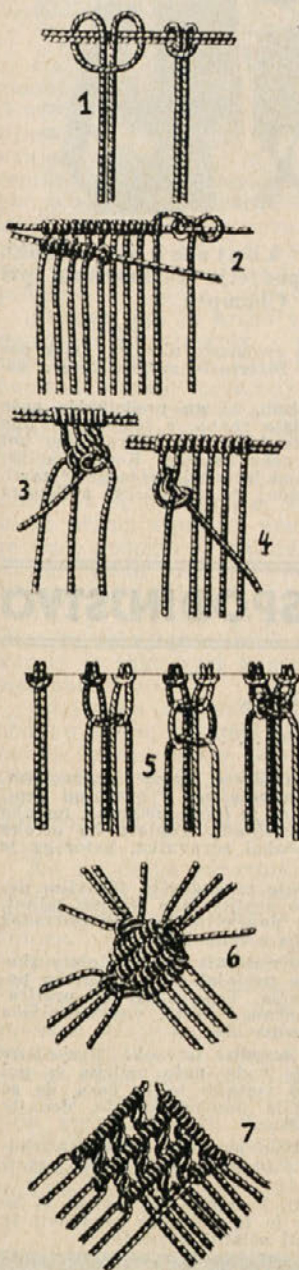
K spomladanskemu kostumu, ki se je izkazal kot izredno uporaben za vsako priliko, nam je potrebna nova bluzo. Če si omissimo eno športno za dopoldne, in eno popoldansko, katero nosimo bolj za slovesne prilike, bomo vso pomlad dobro oblečene. Naša slika št. 1. nam predstavlja športno bluzo iz pisane kari-rane ali črtaste svile, ki je krojena čisto po moški srajci. Končast ovratnik, manšeti in svilena kravata v kontrastni barvi še posebno poudarjajo to moško noto.

Št. 2. K istemu kostumu lahko oblečemo ljubko popoldansko bluzo, kakor jo predstavlja naša druga slika. Zamišljamo si jo iz lahkega žoržeta ali muslina v kaki pastelni barvi. Ves okras te sicer zelo preproste bluze je v tenkih, enakomerno razporejenih robčkih. Sprednjik in rokavi so prevezani s pentljami. To bluzo bomo lahko nosile vse leto h kostumu ali k dolgemu črnemu svilnemu krilu tudi za zvečer.



Bela piké garnitura, kakor jo predstavlja naša skica, nam zelo poži vsako enobarvno obleko. Kroj je isti ko pri vsakem moškem ovratniku, podaljšani konci zvežemo v rahel vozel, ki ga pritrdimo na prsih.

Vozlanje kot moderno okrasje naših oblek



Moda se prav za prav vedno ponavlja. Naše mame so se učile v samostanskih šolah vozlanja in ga uporabljale kot okras pri torbicah, rutah, prtihi in oblekah. Najnovejši francoski časopisi nam zopet prinašajo kot zadnjo modo vozlane motive, ki služijo kot žepi in pasovi.

Vozlanje je tako zabavna tehnika ročnega dela, da se ga vsaka žena, ki ima malo spretnosti in veselja od ročnega dela v splošnem, kar hitro priuči. Če nam služi vozlanje kot okras na oblekah, je zelo primeren material kordonet svila, svilena vrstica in ozki trakovi.

Na sliki, ki nam prikazuje žep in pas, je vzorec dobro razviden. Uporabljeni sta samo

dve vrsti vozlov, ploščati vozle in rebrasti ali makramé vozle. Za vozlanje nam je treba težke blazine. Če je nimamo, preoblečemo opeko z debelim blazinom. Blazino imamo na mizi pred seboj in na njo pripnemo z dvema močnima bučkama osnovno nit ali vrstico. Na to nasnujemo niti, s katerimi vozamo. Kako dolge niti moramo imeti, zavisi od njene kakovosti in od vzorca. Mehke in tenke niti se porabi manj kot trde in debele. Računamo pa, da se porabi približno šestkrat toliko kakor znaša dolžina vzorca. Vzorec na sliki (žep) sestoji iz 28 nit. Ker pa se nasnuje vedno tako, da se vsaka nit ujame z zanko in zagtegne okoli osnovne niti, preganemo vsako nit na pol. Rabimo torej samo 14 nit po 3 m, kar nam da 28 napol preganjenih in pol metra dolgih nit. Slika 1. pokaže nasnutek. Vzporedno z osnovno nitjo pripnemo (slika št. 2.) še eno, jo z desno roko držimo napeto poudre, z levo pa opletamo vsako nit dvakrat okoli nje, nakar nastanejo rebrasti vozli in s tem so niti šele pritrjene. Nato razdelimo vseh 28 nit na pet skupin: levo in desno po 4 in 6 nit, v sredi jih ostane 8. Levo in desno delamo iz štirih nit rebraste vozle, kakor kaže na sliki št. 3. in 4. Pri tem delu držimo enkrat vložno nit z eno roko napeto, okoli nje pa opletamo z drugo roko vložno nit, drugače pa obratno. Pazimo, da vozle enakomerno zagtegujemo. V tem leži lepota dela. Srednji motiv nam prikazujeta sliki 5. in 6. Na sliki 5. vidite, kako se zaveže navaden ploščat vozle, ki je v začetku srednjega motiva. Ko smo zavozlali teh 8 srednjih nit v dva ploščata vozla, delamo rebraste vozle kakor na sliki 3. in 4. Nato pridejo na vrsto levo in desno po 6 nit, iz katerih zavežemo poševne rebraste vozle, zatem pa spiralne rebraste vozle, ki nastanejo na ta način, da vložno in vložno nit menjavamo. Spiralam sledi zopet ena vrsta poševnih rebrastih vozlov. S tem je vozlanje stranskih dveh skupin gotovo in niti na notranji strani dobro zašijemo. Kako se dela srednji mrežasti motiv je nazorno razvidno iz slike št. 7. Delo zaključimo zopet s spiralami kakor zgoraj in konce niti na notranji strani zašijemo. Žep je gotov. Iz svilenih vrvic narejen, tvori lep okras za popoldanski plašč ali temno obleko. Podobno izdelamo pas, pri katerem je delo v začetku zato malo nerodno, ker so niti tako dolge. Pas se zapenja z gumbi, ki so izdelani iz koncev vrvic.

Franck



**KAR JE ŽE
DAVNO
PREISKUŠENO
JE GOTOVO
DOBRO**



Omlete z gnjatjo.

Stiri rumenjake, pol litra mleka, 30 dkg moke in ščepec soli razžvrkljamo v loncu. Tej zmesi dodamo sneg štirih beljakov in 15 dkg dobro sesekljane gnjati. Iz testa spečemo omlete (približno 12) in jih serviramo s solato.

Citronova torta.

Prijeten, osvežujoč okus ima torta, pripravljena s citrono. Šest rumenjakov umešamo z 12 dkg sladkorja in temu narahlo primešamo sneg šestih beljakov, 12 dkg moke ter nastrgamo lupinico ene limone in njen sok. Zmes spečemo v dobro namazanem modlu za torte. Ohlajeno torto čez sredo prerežemo in jo namažemo s sledečo kremo: 25 dkg surovega masla penasto umešamo z 20 dkg sladkorja. Temu dodamo sok ene limone in sesekljano lupinico. Z isto kremo lahko namažemo tudi torto povrh in jo nato potresemo s sesekljanimi lešniki ali mandeljni.

Šest modnih novosti za pozno pomlad



Slika št. 1 nam predstavlja enobarvno volneno jopo, na kateri so posebno značilni žepi z globokimi gubami. Obleka, ki jo lahko nosimo tudi brez jope, je iz živopisanega črtastega jerseyja. Krilo je spredaj in zadaj razširjeno z globokimi gubami. Pas iz črne usnja.

Druga slika prikazuje preprosto športno obleko tudi iz črtastega volnenega blaga. Ves učinek te sicer enostavne obleke je v različni legi črt. Blago za sedlo je vzeto podolgem, ostali život je počez. Sedlo in reverji so dvojni. Šiv v pasu, krilo je plisirano, črte tečejo po dolgem.

Na sliki št. 3 vidimo bluzo iz rdeče in modro karirastega mehkega volnenega blaga. Na zgornjem delu rokava opazimo globoko gubo, ki nekoliko poudari ramena. Krilo, ki ga nosimo k tej bluzi je enobarvno, svetlosivo (modna barva), temno-modro ali črno. Spredaj je nekoliko zvončasto razširjeno in ima dva velika žepa.

Št. 4 nam predstavlja zopet dvobarven kostum. Hrbet jopice, ki ni posebno dolga, ima po sredi šiv. Tudi prednik ima dva stranska šiva, ki prehajata v okrogle žepe. Krilo je enobarvno z dvema gubama spredaj.

Zelo praktično obleko vidimo na št. 5. Sedaj spomladi jo nosimo brez plašča, pozimi pa nam bo služila kot obleka za pisarno in za dom. Dva velika žepa spredaj skrivata šive sedla in držita dve globoki gubi. Krilo je spredaj malo razširjeno z



Spomladanski pariški kostumi in klobuki, kakor so jih razna modna podjetja razkazovala pri dirkah v Long Champsu.

vstavljenim sprednjim delom, ki je zvončasto ukrojen. Ozek pas je iz laka in se sklada v barvi z žoržetasto rutico, katero za-vežemo okoli vratu.

Zelo mladosten je črtasti kostum, ki ga predstavlja naša šesta slika. Jopica je kratka in čisto ravna, s sedlom, ki ima črte počez. Krilo je plisirano, črte blaga so uporabljene kot robovi gub, ki so zašite 20 cm od pasu navzdol. Kostum si zamišljamo v svetlosivi barvi z modrimi in češnjevordečimi črtami. Enostavna bluzja, ki se zapenja spredaj, je iz modrega svilene-gerseja.

KUHINJA IN GOSPODINJSTVO

Deset dobrih nasvetov, kako si pomagata, če...

1. trga otroka po ušesih in ste na deželi, daleč od zdravnika. Pomagata si s platneno vrečko, napolnjeno z ovsenimi zrnji, katere ste prej segreti v peči. Vrečko je treba privezati na uho in izmenjavati zrnje takoj, ko se shladi. Toplota bo otroka nekoliko pomirila, da bo lahko počakal zdravnika, katerega je treba vsekakor poklicati;

2. vas boli kurje oko. Preizkusite to čudovito zdravilo: namočite kruhovo sredico v kisu in jo pustite tako trideset minut, da se kruh dobro odmoči. Nato si napravite čez noč obkladek na boleče mesto in kurje oko vas bo nehalo boleti;

3. zvečer ne morete zaspati, vzemite tik preden ležete skodelico vročega mleka, kateremu ste pridejali kavino žličko pomarančnega cveta in veliko sladkorja. Toda nikar ne pretiravajte, če pridenete preveč pomarančnega cveta, vas bo pijača prej razburila, kot pa da bi vas uspavala;

4. vam zmanjka lepila, si ga naredite iz moke. Razredčite 10 dkg moke v mali količini mrzle vode, nato prilijete še pol litra vode. Mešanico segrejte in jo mešajte toliko časa, da se zgosti. Če hočete, da vam bo lepilo posebno držalo, dodajte med kuhanjem 25 g smolnatega praška;

5. vam zmanjka črnila za nalivno pero. Primešajte navadnemu črnilu 30% glicerina in hranite to mešanico v dobro zaprti steklenici, da ne izhlapi;

6. imate mastne madeže na svili. Potresite jih s soljo, ki bo takoj vsrkala vso maščobo. Seveda je ta postopek učinkovit le takoj, zastarele madeže je treba dati očistiti kemično;

7. se vam pri likanju zažge perilo, ga naškropite z mrzlo vodo in potresite rumena mesta z drobno soljo, nato razprostrite perilo na soncu;

8. so stekleni kozarci postali motni. jih izperite s kisom, kateremu ste pridali soli, in jih potem dobro izplaknite v čisti vodi;

9. hočete očistiti krtače za lase, jih potresite z otrobi in drgnite dve krtači druga ob drugo. Otrobi poberejo vso maščobo in umazanijo;

10. se je strdil vosek za parkete, ga naredite zopet uporabnega, če mu dodate malo vročega mleka.

Hrenovke v vrečkah.

Testo zamesimo iz 30 dkg moke, 2 dkg kvasa, 5 dkg masla, enega jajca, 3 dkg nastrganega bohinskega sira in ščepca soli. Nato ga pokrijemo, da vžide. Medtem naglo prevremo in shladimo pet hrenovk. Testo razvaljamo, kakor za kekse debelo in ga razdelimo na deset pravokotnih krp, tako velikih, da se v vsako lahko zavije pol hrenovke. Robove pomazemo z beljakom in jih na koncih skupaj stisnemo. Nato položimo hrenovke na pekač, ki ga postavimo na toplo, da se testo še enkrat malo dvigne, potem ga pomazemo po vrhu z raztepenim jajcem in spečemo v pečici. K hrenovkam serviramo špinačo ali solato.

Inšpekcija v norišnici

Državna norišnica v Černovicah pri Brnu je splošno znana zaradi posebno človeškega ravnanja z bolniki. Norcem pustijo kolikor mogoče dosti prostosti, ravnaajo z njimi v rokavicah in store vse, da bi jim naredili bivanje v zavodu kar se da prijetno. Direktor zavoda je osebno naročil zdravnikom in strežnikom pustiti, naj počno norci, kar hočejo, in nič ne ovirati njihovih zamisli, v kolikor niso nevarne. Zato tudi velja černoški zavod v vsej deželi kot vzoren. Dnevno prihajajo zdravniki iz drugih mest in dežela, da bi v kratkem obisku preučili te vzorne naprave.

Nekega dne je prišel v pisarno zelo zaposlenega primarija mlad zdravnik v belem plašču s prošnjo, da bi smel pregledati zavod in njegove prebivalce v študijske namene. Čeprav primarij nikdar ni imel časa, vendar ni opustil, da ne bi osebno vodil mladega, izredno simpatičnega tovariša in mu pokazal posamezne zanimive primere.

Tako sta šla zdravnika najprej v oddelek težkih bolnikov in si ogledovala celico, v kateri je sedel norec, ki je očitno trpel za neozdravljivo melanholijo. Glavo je imel podprto z rokami, neprestano je jokal in solze so mu tekale v divjo brado. »Moja Klara, moja lepa Klara,« je vzdihoval.

»To je žalosten primer,« razlaga doktor. »Ubogemu človeku je njegova žena, lepa Klara, ušla z ljubimcem, kar si je tako vzel k srcu, da je postal neozdravljivo melanholičen.«

Zdravnika sta prišla nato v naslednjo, z gumijem obdano celico, v kateri je divjal v prisilni jopič oblečen norec. Sreča, da je bila celica iz gumija, kajti vsak trenutek je skočil divjajoči z groznim tuljenjem z glavo proti steni. »To je naš najtežji primer besnosti,« pravi direktor, »to je ljubimec, s katerim je lepa Klara pobegnila.«

Ko sta prišla zdravnika v oddelek za lažje, toda neozdravljive primere, jima pride nasproti v rdeč plašč oblečen norec s krono iz zlatega papirja na glavi. »Na kolena!« zavpije, »vsi na kolena, jaz sem Ludvik XV.« »Tipičen primer samoveljčja,« pripomni direktor, »in kakor večina takih neozdravljiv.«

»Ali mi dovolite,« pravi mladi zdravnik, »da se pogovorim nekoliko na samem s tem človekom, morda se mi posreči, da mu izbijem to samoveljčje iz glave s pomočjo svoje moderne sugestivne metode?«

»Kar poskusite,« reče direktor neverno, »vendar mi-slim, gospod kolega, da ne boste imeli sreče.«

Mladi zdravnik se odpravi z bolnikom v neko celico in kmalu zasliši ravnatelj živahno debato, dokler se ne prikaže čez kake pol ure zdravnik iz celice, sicer potan

in očitno utrujen, vendar izredno zadovoljen. Ponosno pravi: »Enega sem mu že izbil, sedaj misli, da je le še Ludvik XIV.«

Zdravnika prispeta nato v oddelek čisto lahkkih primerov. V eni mnogih modernih kopalnic je v kadi sedel le s slamnikom pokrit norec, ki je v rokah držal trnek in se trudil z ribarjenjem v kadi. »Le pustite ga! Naj dela, kar hoče,« zašepeče direktor mlademu tovarišu, »nikar mu ne ugovarjajte!« — »Dobri človek,« vpraša zdravnik ribiča, »koliko rib ste že danes ujeli?« — »Kaj ste znoreli,« odgovori norec, »ribe v kadi?«

Poleg teh kopeli je bil moderen plavalni bazen za bolnike. Gospoda sta videla že od daleč nekaj norcev, kako izvajajo raz visoki skakalni stolp skoje na glavo po vseh pravilih umetnosti. »To je divno,« meni mladi zdravnik, »celo za šport ste poskrbeli.« — »Da,« pravi direktor, »to je čisto novo, mi stari se sicer nič ne razumemo na šport, toda očitno je to bila dobra misel, ki mi jo je sugeriral neki bolnik. Norci se kraljevsko zabavajo s skoki, toda prihodnji teden bo še dosti bolj veselo, ko bomo spustili v bazen vodo.«

Končno sta prišla zdravnika na vrt, kjer so lahko bolni vozili za neko stavbo opeko na samokolnicah. Vsi so bili z velikim veseljem pri delu in so si dali znova nalagati opeke na samokolnice. Samo eden je stalno prevračal svojo samokolnico. »Njegova fiksna ideja,« reče direktor in zmigne z rameni. — »Gospod,« vpraša mladi zdravnik, »zakaj vedno prevračate samokolnico, saj vam pade tako vsa opeka na tla?« — »Jaz sem sicer nor,« odgovori bolnik, »toda tako nor, da bi v taki vročini vozil opeko, pa vendar še nisem.«

Po nekako petih urah sta gospoda končala inšpekcijo. »Tako, sedaj pa popijte z mano skodelico čaja, gospod kolega,« pravi gostoljubni ravnatelj in pelje obiskovalca v svojo zasebno pisarno. Ko sta hotela oba gospoda ravno piti, se prikaže med vrati režeč se obraz strežnika. »Tako, zdaj ste pa igrali že dovolj dolgo zdravnika. Novak,« pravi mlademu »kolegu,« »slecite sedaj svojo belo nočno srajco in ne zadržujte več gospoda ravnatelja. — Veste, gospod ravnatelj, on bi rad ves dan igral zdravnika in vi ste naročili, naj bolnike pustimo, da počno, kar hočejo.«

»Ven!« zatuli ravnatelj, in strežnik in »kolega« zapustita složno pisarno.



Gole resnice.

»Ali je res, da ženske žive dalj ko moški?«

»Vdove že.«



STROKOVNA IZVRŠITEV ★

Velika izbira VSAKOVRSNIH OČAL, daljnogledov, mikroskopov, povečalnih stekel, toplomerov, barometrov, hygrometrov, raznih areometrov itd.

Oddajajo se očala tudi na recepte vseh bolniških blagajn!

IZPRAŠAN OPTIK TELEFON 44-86
LIUBLJANA Stritarjeva ul.

ZEISS-PUNKTAL-STEKLA ★

ELEKTRIČNI OBRAT



Hampsteadski turnir nam je dal elegantno „sicilko“, ki jo objavljamo zaradi njene poučne vrednosti. Saj je skoraj nekaj šolski primer, kako je treba izkoristiti nasprotnikovo napako v otvoritvi.

Sicilska obramba

Sir G. A. Thomas — W. Ritson-Morry

- | | |
|------------|-------|
| 1. e2—e4 | c7—c5 |
| 2. Sg1—f3 | d7—d6 |
| 3. Lf1—b5+ | |

Sir Thomas ljubi to bolj redko potezo. Njen glavni namen je, da nasprotnika spravi na „tiste stezice“, ki jih v krajših šahovskih vodičih ni.

- | | |
|-----------|--------|
| 3. | Lc8—d7 |
| 4. Dd1—e2 | Sb8—c6 |
| 5. 0—0 | g7—g6? |

Prezgodaj odpira „zmajsko“ okence. Če je že hotel na g7 zgraditi gnezdo za strojnico Lg7, bi moral poprej poslati ogledno patrolo Sg8—f6. Majhna napaka, vendar dosti velika, da ga beli, ki se je po klasičnih načelih razvil, začne zbadati:

- | | |
|-----------|-------|
| 6. e4—e5! | |
|-----------|-------|

Po zamenjavi na e5 bi bela dama hkrati napadala kmeta c5 in Th8. Zato črni zapira nerazvito pozicijo:

- | | |
|----------|-------|
| 6. | d6—d5 |
| 7. d2—d4 | c5×d4 |
| 8. c2—c4 | |

To ostro gambitno nadaljevanje, za Thomasovo sicer umirjeno pozicijsko igro kaj nenavadno, se močno zajé v stisnjeni sovražni tabor.

- | | |
|-----------------------|-------------|
| 8. | d4×c4 e. p. |
| 9. Sb1×c3 | e7—e6 |
| 10. Lc1—g5 | Lf8—e7 |
| 11. Lg5—e3 (taktikal) | h7—h5 |

Črni hoče svojega vranca voditi preko h6 na močno postojanko f5 in tako priti do protiigre: brez dvoma zdrava misel v sili.

- | | |
|------------|--------|
| 12. Sc3—a4 | Sg8—h6 |
| 13. Sa4—c5 | Le7×c5 |
| 14. Le3×c5 | Sh6—f5 |
| 15. Ta1—c1 | g6—g5? |

Ta nesrečni kmetavs ga je že v 5. potezi polomil. Zdaj mu je pa celo šinilo v glavo, da bi otvoril napad na belega kralja po krilu, ker pač po sredi ne gre: brez dvoma nezdrava misel v sili. Saj je beli predobro razvit. Boljša bi bila obramba 15... a6, 16. Lb5×c6, Ld7×c6. Tako bi obdržal kmeta v sicer težki, stisnjeni poziciji, ki bi se pa še dala braniti.

- | | |
|------------|--------|
| 16. Lb5×c6 | Ld7×c6 |
| 17. Sf3—d4 | Ke8—d7 |

Tudi zdaj bi kazalo reducirati mate-

rial s 17... Sf5×d4, 18. Lc5×d4. Dd8—d7, čeprav bi bila potem rokada na katero koli stran nevarna.

- | | |
|------------|-------|
| 18. Sd4×f5 | e6×f5 |
| 19. e5—e6+ | |

Uvod v lepo in dobro preračunano kombinacijo.

- | | |
|-------------|-------|
| 19. | f7×e6 |
| 20. De2—e5! | |

Ultimat! Grozi namreč Dd6+ ali Dg7+. Na 20... De8 pride 21. Dg7+, Kc8 22. Ld6 in beli zmagava.

- | | |
|-------------|--------|
| 20. | Dd8—g8 |
| 21. De5—d6+ | Kd7—c8 |
| 22. Tf1—e1! | |

S to mirno razvojno potezo, nekaj „coup de repos“, zvabi črno trdnjavo iz zadnje linije.

- | | |
|-------------|--------|
| 22. | Th8—h6 |
| 23. Lc5—b6! | |

Imenitna poteza! Črna kraljica ne more hkrati kriti obeh matov na c7 in d8. Če pa vzame lovca, ga čaka 24. Tc1×c6+, b7×b6 25. Dd6×c6!, Kb8 26. Dc6—b6+, Kc8 27. Te1—c1+, Kd7 28. Tc7+, Ke8 29. Dc6+ in mat v naslednji potezi.

- | | |
|-------------|--------|
| 23. | Th6—h7 |
| 24. Tc1×c6+ | b7×c6 |
| 25. Dd6×c6+ | Kc8—b8 |
| 26. Lb6—d4! | |

Ta lovec ne bo več spustil srnjaka.

- | | |
|-------------|------------------|
| 26. | a7—a6 |
| 27. Dc6—b6+ | Th7—b7 |
| 28. Ld4—e5+ | Črni se je vdal. |

Proti kombiniranemu napadu bele kraljice, trdnjave in lovca ni nobenega zdravila. Sir Thomas ima kljub letom še prav zdrave zobe.

Odmev z dvoboja Euwe—Keres

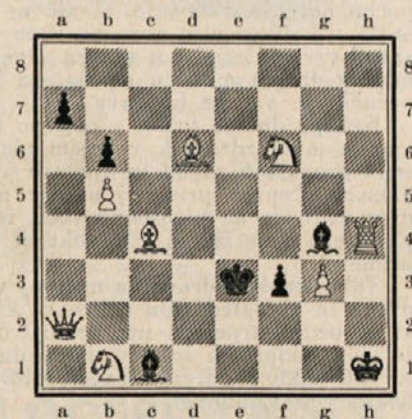
Retijeva otvoritev

Beli: Keres Črni: Euwe

1. Sf3, d5 2. c4, dc: 3. e3, c5 (dober razvoj bi bil: 3... Sc6 4. Lc4:, e5) 4. Lc4:, Sf6 5. 0—0, a6 (agresiven razvoj damskega krila, ki je pa preuranjen; najprej bi moral z e6 in Le7 pripraviti rokado) 6. b3, b5 7. Le2, Lb7 8. Lb2, Sd7 9. a4! Db6 (b4 bi močno oslabilo c5; a zdaj pride b-kmet v ogenj) 10. ab:, ab: 11. Ta8+:, La8: 12. Sa3!, Lc6 13. d4, e6 14. dc:, Lc5: 15. Sd4, Ld4: 16. Dd4!: Db7 17. Db4 (črni je trdovratno branil ogroženega kmeta, a pri tem izgubil rokado) Sd5 18. Dd6, Se7 19. Te1, b4 (obup? Skakač bo zdaj preko c4 usodno posegel v igro) 20. Sc4, Sf5 21. Df4, Lg2: 22. Sd6+, Sd6: 23. Dd6: in črni se je vdal. Grozi namreč: 24. Tc7+, in kmalu — smrt.

Problem št. 9

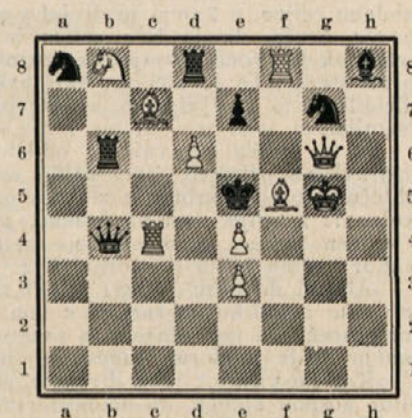
B. G. Laws



Beli matira črnega v dveh potezah.

Problem št. 10

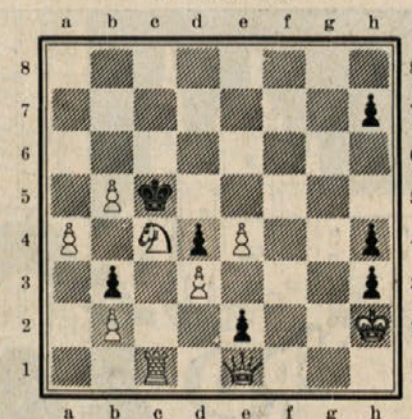
B. Beers



Beli matira črnega v dveh potezah.

Problem št. 11

N. K. Malahov



Beli matira črnega v treh potezah.

Glede rešitve problemov, imen reševalcev in razpisa novih nagrad gl. str. 228

G. Lafumée:

Sedem osumljencev

10. maja 1927, malo pred polnočjo, so v shrambi za prtljago v postaji Charing Cross našli črn kovčeg, v katerem so odkrili razmesarjeno truplo mlade ženske. Posamezni udje so bili zaviti v rjav zavojni papir. Po zdravniški ugotovitvi je zločinska roka žrtvi prebila lobanjo z nekim topim predmetom in zločin se je pripetil pred več ko dvema tednoma.

Listek, na katerem je bila vpisana ura, kdaj je kovčeg bil oddan, so uslužbenci v shrambi za prtljago nekam založili, da ga niso mogli najti.

Pri popisu vnanjosti in notranjosti kovčega so našli te-le podrobnosti:

1. Na dveh notranjih stenah je bila z belo barvo narisana velika začetnica A;

2. v pokrov so bile vtisnjene začetnice I. F. A.;

3. na majhni napisni tablici, pritrjeni na ročaj, so našli ime in naslov: F. Austin, St. Lenards;

4. na enem kosu ženskega perila je bilo natiskano: P. Holt;

5. na nekem drugem so zapazili peričino številko: 447-81.

»To je bilo policijsko poročilo, ki ga je prejel detektivski oddelek Scotland Yarda,« mi je mirno pripovedoval Harold Lewis.

»Tedad sem še bil eden Cornishevih pomočnikov. Za preiskavo smo spčetka imeli le dvoje imen: F. Austin v St. Lenardsu in P. Holt, peričino številko 447-81, nadalje črko A na stenah v kovčegu in začetnice I. F. A., vtisnjene v pokrov.

Ti podatki so Scotland Yard takoj spravili na noge. Cornish je pogнал vse kolesje detektivskega oddelka v tek: skrbno je obvestil vse stražnike v Londonu, listom sporočil opis kovčega in po radiu prosil javnost za pomoč. Obenem je poizvedoval pri trgovcih s kovčegi, pri taksijih in si napravil zapisek oznak vseh peric.

Že v prvih urah preiskave se je zdelo, da se Cornishu obeta uspeh.

St. Lenards je majhno mesto v zvezi s Hastingsom, ki leži na obrežju ob Rokavskem prelivu, kakih

80 km od Londona. Tja je poslal detektiva, ki je takoj iztaknil nekega F. Austina v obmorskem hotelu. Naprosil ga je, naj gre z njim na policijo v Hastings, kjer sta potem čakala na brzi policijski avtomobil vrhovnega nadzornika.

Peljal sem se s Cornishem; slišal sem, kako je dva-krat zamomljal: »To je prelepo, prelahko...«

In res! V nekaj trenutkih se je že izkazalo, da ta F. Austin ni bil samo nedolžen, marveč da o vsem zločinu v Charing Crossu ni prav nič vedel. Dokazal je prepričevalno, da že leto dni ni zapustil St. Lenardsa.

Osumljenec št. 1 je bil prost.

Komaj se je Cornish vrnil v Scotland Yard, že mu je eden njegovih sodelavcev telefoniral, da je našel nekega P. Holta v hotelu Strandu. P. Holtu so takoj naprosili, naj bi šel na policijo v Bow Streetu, kjer ga je Cornish že nestrpno čakal. A tudi osumljenec št. 2 ni imel nobenega opravka pri zločinu v Charing Crossu. Šele pred nekaj dnevi je namreč dospel z Malte, kjer je prebil več let, in se izkrcal na angleških tleh. Po zdravniški ugotovitvi pa naj bi se bil zločin pripetil pred več ko dvema tednoma.

Osumljenec št. 2 je bil prost.

Vse to ni Cornisha prav nič potlačilo. Že spčetka je čutil, da zadeva ne bo tako preprosta. Omenjena osumljenca, ki sta se na videz dala kar sama od sebe nekako vkleniti, je izprašal le zato, da bi si pomiril vest. Sklenil je, da bo vsa poročila, ki jih je dobil od londonskih detektivov in od detektivov iz vse Anglije, sam prebral. Nato je začel obširno in podrobno izpraševanje pri prodajalcih in uslužbencih velikih trgovskih hiš, če so prodali v poslednjem času kaj vrvice in rjav zavojni papir. Hotelski vratarji so si morali ogledati fotografijo kovčega.

Ko je skoraj potekel prvi dan izpraševanja, je dospela željno pričakovana novica: neka perica se je spomnila, da se številka, ki so jo našli na perilu mrtve ženske, ujema s številko njene bivše odjemalke, gđe. P. Holteve, ki je stanovala v Chelsei... ta je morala biti žrtev. Detektiv, ki ga je Cornish brž tja poslal, pa jo je našel živo in zdravo. Vendar pa je detektivu pojasnila, da je tako perilo podarila neki kuharici, ge. Rollsovi, ki je bila prejšnje leto pri njej v službi. Na vabilo se je odpravila s Cornishem v mrtvašnico in v razmesarjenem trupu spoznala go. Rollsovo.



Tam, kjer še lahko nemoteno uživajo lepoto. Balet Radio City v Newyorku, edina stalna — in seveda najslavitejša — baletna skupina v Združenih državah, ki nastopa tudi pri televizijskih oddajah.



Tisoči in tisoči ameriških avtomobilov za francosko in angleško vojsko čakajo v newyorškem pristanišču, da jih bodo naložili na parnike.

Cornish in mi nismo več zatisnili očesa. Takoj smo morali poiskati g. Rollsa, moža umorjenke.

Proti večeru drugega dne ga je Cornish sam iztaknil in ga pripeljal na policijo. Osumljenec št. 3 je stopil v začarani krog. Možakar je bil debel in dobrodušen. Precej je priznal, da ni nikoli oženjen, da pa je nekaj časa živel z neko žensko, ki se je izdajala za njegovo ženo. Moral jo je odsloviti zaradi javnega sramotnega vedenja. Prisegel je, da o zločinu nič ne ve, in to živo dokazoval. Njegove izjave so pretipali, a se prepričali, da so resnične.

Osumljenec št. 3 je bil prost.

Toda podatki, ki jih je dal, so bili dragoceni: umorjenki je bilo ime Mina Bonati. Njen mož je bil Italijan, ona sama pa Angležinja. Bila je spretna kuharica, a rajši si je na sramoten način služila kruh, ko pa s pomivanjem posode. Zdaj je Cornish dognal vsaj to važno resnico, da je umorjenka res Mina Bonati. Poiskati je torej bilo treba Bonatija. Na podlagi seznama tujcev so ga našli v nekem majhnem hotelu v Greek Streetu.

Ceprav je bilo opoldne, so ga našli v postelji. Bonati se je namreč bavil s tem, da je ponoči nadzoroval svoje prijateljice počestnice in jih izžemal. Moral je na policijo. Njegova vnanjost je bila taka, da te je takoj prešinilo, da umora ni mogel biti noben drugi kriv kakor on. Izpraševali so ga celo uro, a uvideli so, da je nedolžen. Svoje žene ni videl že več mesecev, vrhu tega pa je pravkar zapustil bolnišnico, kjer je bil operiran in moral ležati pet tednov.

Osumljenec št. 4 je bil prost.

Pa tudi tokrat je izpraševanje prineslo nekaj sadov. Cornish je vedel za kraj, kjer je Mina Bonati živel in pohajkovala. Stanovala je v Leicester Squareu, kjer so se shajali tatovi avtomobilov, izsiljevalci, tihotapci in mornarji. Izvedel je, da sta se zanjo potegovala dva ljubimca. Eden je imel na čelu brazgotino in nosil mornarsko čepico. Drugi je imel rdečkaste brke in veljal za vozača taksija. Cornish je od stalnih gostov v baru izvohal, da sta maja meseca oba želela kupiti kovčeg.

Cornish ju je našel. Toda osumljenca št. 5. in 6. sta navajala docela nepobitne dokaze za odsotnost.

Ostalo pa je dejstvo: Mino sta še videla 4. maja popoldne, torej šest dni pred odkritjem njenega razkosanega trupla v prtljažnici v Charing Crossu.

Nenadoma pa sta dospeli še dve novici, ki sta druga za drugo prinesli popolnoma drugačno luč v tej zamotani zadevi. Neki trgovec je ugotovil, da je bil zagonetni kovčeg prej v njegovi izlozbi. Prodajal ga je 5. maja in se še dobro spominjal kupca: visoko rastel mož, v črni obleki, z naočniki. Poleg tega pa so v prtljažnici našli listek za kovčeg: oddan je bil 6. maja ob treh popoldne.

Cornish je svojo taktiko takoj spremenil. Njegovo raziskovanje se je usmerilo proti postaji Charing Cross. Izpraševal je vse nosače, ki so bili 6. maja od dveh dalje v službi na postaji. Z mnogimi vprašanji jim je skušal osvežiti spomin: kje ste bili ob tem času? pred tračnicami ali v postaji? ali morda pred glavnim vhodom? Eden od vas je imel opravka z velikim črnim kovčegom. Morate se spominjati!

S spretnimi vprašanji jih je zbadal toliko časa, dokler ni eden od njih nazadnje izjavil, da se mu zdi, da je bil tega dne priča, kako se je neki voznik taksija prerekal z nekim gospodom, ki ga je vozil, češ da mu je velik črn kovčeg odrgnil vso avtomobilsko streho.

Zdaj je bilo treba poiskati voznika. Tega posla se je lotil nadzornik Steel. Obiskal je vse postaje svojega okoliša in v pičli uri moža dobil. Najprej ga je vprašal, zakaj se ni javil, ko so vendar vsi listi o stvari pisali. Voznik je odvrnil, da si rajši privoščil kozarec piva, kakor da bi trošil denar za bedasto branje. Takoj pa je bil pripravljen obnoviti potek svojega dela dne 6. maja. Ta dan je imel posla z mnogimi ljudmi in naključje je hotelo, da je imel precej voženj k postaji Charing Cross. Spominjal pa se je le tega, da je nekemu gospodu pomagal spraviti kovčeg s hodnika neke nove hiše na avto. To je bilo nekje v Rochester Rowu.

Steel je voznika pripeljal v Cornishevo pisarno. Tam smo ga postavili pred načrt Londona in skušali najti ulico; a bilo je zaman. Tedaj je Cornish z voznikom sedel v avto in se peljal z njim v Rochester Row, kjer sta pregledovala vse nove hiše. Končno je voznik našel hišo, o kateri je govoril.

Samo po sebi ni to nič dokazovalo. Kovčeg je prav lahko kdo prinesel iz kakega drugega kraja in ga začasno postavil na hodnik te nove hiše, kjer so bile same pisarne. Vendar pa je Cornish sklenil kaj poizvedeti o vseh stanovalcih v številnih pisarnah. Podrobna preiskava je trajala nekaj dni. Cornish je prevohal nadstropje za nadstropjem, pisarno za pisarno. Na vratih neke pisarne, ki je bila prazna, je zapazil napis: Edward in Co., brez vsake druge navedbe.

Poizvedoval je pri oskrbniku in spoznal — pomenljivo naključje —, da je stanovalec, po poklicu trgovec z imenom Robinson, dan pred odkritjem trupla v kovčegu v Charing Crossu odpovedal lokal z izgovorom, da mu trgovski posli niso več kaj prida šli. Cornish je moral najti tega Robinsona.

V tem trenutku pa je skoraj obupal. O skrivnostnem možu ni vedel prav nič. Robinson je pisarno najel in odpovedal pismeno. Nihče ga ni nikdar videl in vrsta njegovih trgovskih poslov je bila docela nepoznana. To bi se torej reklo, da treba najti kapljico vode v jezeru. Preiskava v zapuščenih prostorih ni dala nobenega uspeha.

Tedaj je Cornishu šinila v glavo dobra misel. Vprašal je oskrbnika pisarne, kako je Robinson plačeval najemnino. Izvedel je, da po čeku. Ravnatelj banke, kjer je bil ček izplačan, je dal naslov Robinsonovega zasebnega stanovanja v Wallworthu. Toda tudi tam je Robinson stanovanje že odpovedal.

A detektivni so po izjavah sosedov prišli do Robinsonovega osebnega opisa. Vendar tudi to bi jim prav malo pomagalo, če ne bi vprav tedaj prestregli brzjavko, ki jo je pošta vrnila pošiljatelju Robinsonu, češ da je naslov napačen. Čudno naključje je to bilo, kajti prejemnikov naslov je bil popoln in pravilen; na pošti so se zmotili in Robinsonu brzjavko vrnili.

Cordish je na podlagi brzojavke poslal detektive na sled. Naslednjega dne so detektivu Robinsona že dobili na napovedanem ljubezenskem sestanku, ki ga je imel z neko žensko.

»Ali ste vi gospod Robinson?« so ga vprašali.

»Da.«

»Prosimo vas, da bi šli z nami v Scotland Yard.«

Ponovno sta Cornish in Wensley izpraševala novega osumljenca. Ta je bil sedmi. A kakor njegovi predniki tudi ta očitno ni nič vedel o umoru Mine Bonatijeve. Mirno je podal ves svoj življenjski popis: bil je v službi pri cestni železnici, nato trgovec, nato knjigovez, nato mlekar, nato pa še strežnik v baru. Najel je pisarno v Rochester Rowu, kjer se je hotel baviti s posredovanjem, toda ker ni uspel, se je nameraval odpraviti na Irsko. Ni mogel dati prav natančnih dokazov za odsotnost; toda ni mogoče kar tako zapreti človeka, ker nima prič, ki bi mogli potrditi vsak njegov korak ponoči in podnevi.

Preostala je samo še ena formalnost: da ga predstavi trgovcu s kovčegi in vozniku taksija, ki sta oba izjavila, da bi morilca spoznala, če bi ga videla.

Po prav presenetljivem naključju pa sta bila oba vprav tedaj bolna in ležala v posteljah. Cornish je Robinsona vprašal, če mu je prav, da ga jima predstavi.

»Prav rad grem, samo da vam pomagam,« je odgovoril.

Bolnika sta zanikala, da bi bil Robinson osumljeni zločinec. Detektivu so se mu oprostili in Robinson je šel, potem ko jim je za vsak primer pustil naslov.

Osumljenec št. 7 je bil prost in je zdaj lahko odpotoval na Irsko. Devet dni je bilo že preteklo, odkar so odkrili kovčeg. Cornish je bil truden do smrti. Tedaj smo se vsi detektivu in nadzorniki zbrali za posebno sejo. Bilo nas je več ko trideset, trdno odločeni, da moramo priti do uspeha. Znova smo preresetali vso zadevo od početka, da bi mogli vso pozornost posvetiti kakim nejasnim podrobnostim. Po dveurnem posvetu smo sklenili, da bomo znova natančno pregledali predmete v kovčegu in še enkrat pregledali Robinsonovo pisarno.

Cornish se je odločil za pregled kovčega, detektiva Clarka in mene pa je določil za poslednjo preiskavo pisarne v Rochester Rowu.

Dospela sva tja zvečer. Električna je bila v praznih prostorih odključena in ob svitu žepnih svetilk sva brskala po obeh sobah, kjer sva našla le nekaj stolov, pultov in miz, peresnik, tintnike, stekleničice z limono in pepelnike.

Da bi si umiril vest, je Clarke iztresel vsebino koša za papir na mizo. Našel je nekaj čikov cigaret in cigar in nekaj vžigalic. Hotel je že vse pustiti, ko je nenadoma zapazil vžigalico, omadeževano s krvjo. Skrbno sva jo zavila v papir in se vrnila v Yard.

Medtem je Cornish odkril še nekaj drugega. V kovčegu je našel krpo, zlepljeno s posušeno krvjo. Sprva jo je imel za robec; ko jo je pa dal oprati, je videl, da je servietna s hotelskim znakom »Greyhound«. Tedaj se je Cornish spomnil Robinsonove izjave, da je bil tudi strežnik v baru. Med mnogimi hoteli v Londonu s tem imenom je Cornish brž našel pravega, kjer so mu potrdili, da je bil Robinson tam v službi in da je servietna hotelska last.

Zjutraj ob šestih sva s Clarkom vstopila v Robinsonovo sobo, ga zbudila in rekla:

»Hitro vstanite in oblecite se! Peljati vas morava v Scotland Yard.«

Prvič je Robinson bil videti potlačen.

»Za kaj pa gre spet?«

»Ne moreva vam povedati. Pojdite!«

Sedli smo v avtomobil in slišal sem, kako je šklopel z zobmi. Ko smo dospeli v Yard, sva ga peljala v Wensleyovo pisarno. Tam nismo našli nikogar in rekli sem mu, da bo treba malo počakati.

To je bila tista znana past, v kateri skušajo osumljenca streti s tem, da ga pustijo v strahu čakati. Tako mu rahljajo živce, da zgubi oblast nad samim seboj. Seveda ni bilo misliti, da bi se to obneslo pri človeku Robinsonovega kova, ki je bil v preiskavi čudovito hla-



Slika, posneta v stotisočinki sekunde. Edino fotografiranje s tako majhno osvetlitvijo more dati čisto, jasno in do zadnje podrobnosti natančno sliko bliskovitega plesalskega giba. Potrebne aparate in svetila za tako fotografiranje je izdelal po večletnem trudu švedski inženir Djon Mili s sodelovanjem profesorja Edgertona v Ameriki. Z njegovimi aparati je mogoče dobiti n. pr. jasno sliko krogle po izstrelitvi.

den in miren ter docela nebrižen, ko smo ga predstavili pričama. Toda kdo more vedeti, kaj se dogaja v človeški duši? Robinson se je nenadoma okrenil proti Clarku in mu dejal z mehkim, brezbarvnim glasom:

»Ne morem več. Vse vam bom priznal.«

Cornish, ki je prisluškoval pri vratih, je pri priči stopil v sobo, za njim pa Wensley. Po njegovih besedah sem zapisoval zločinčovo izjavo:

»Nesreča je hotela, da sem 4. maja popoldne šel na sprehod. Zunaj je bilo lepo in toplo, meni pa v pisarni dolgčas. Komaj sem napravil nekaj korakov, pa sem srečal lepo žensko. Obrnil sem se in videl, da se je ona tudi obrnila. Prišla sva v pogovor. Povabil sem jo v pisarno, da bi kadila cigareto. Komaj sva dospela, že je zahtevala od mene denarja. Presenetilo me je in ogorčeno sem odbil. Tedaj je zagrozila, da mi bo napravila škandal. Ko sem ji velel, naj odide, se je je polotila nenadna besnost in že je bila na tem, da bo pograbila grebljo. A jaz sem bil urnejši. Udaril sem jo s pestjo pod brado, da je padla vznak. Da ne bi imel nepravil, sem pustil vrata odprta in odšel.

Ko sem prišel naslednji dan, je še zmeraj ležala na istem mestu. Videl sem, da je mrtva. Pri padcu si je prebila lobanjo ob robu kamina. Tedaj sem zgubil glavo. V eni trgovini sem kupil nož, v drugi papir in v tretji vrvice. Potem sem se vrnil, razkosal truplo, zavil vsak del v papir in nato šel domov spat. Šele drugi dan sem kupil kovčeg. Nesel sem ga v pisarno, vanj spravil vse dele in se dal odpeljati v Charing Cross.«

Zdravniki pa so ovrgli to razlago, ker so pri mrtvaškem ogledu ugotovili, da Mina Bonati ni umrla zaradi počene lobanje, temveč ker je bila zabodena in nato zadavljena.

Osumljenec št. 7 je bil obsojen na smrt na vešalih.

Kdo je zločinec?



1 Ko se je Hribar prebudil, se je rahlo prijel za glavo — začutil je ostro bolečino. Na samotni poti domov ga je nekdo pričakal in ga udaril po glavi, da je obležal nezavesten. Poleg njega je ležala prazna listnica. Pogledal je na uro. Bilo je 10 minut čez šesto zjutraj.



2 Hribar je pobral listnico in pisma. Pri tem je zapazil tri vžigalice, ki so ležale na tleh. S težavo se je spravil na noge in se s klecajočimi koraki odpravil na policijo.



3 Detektivski nadzornik je sočutno poslušal Hribarjevo zgodbo. Hribar mu je pripovedoval, da je pri konjskih dirkah zadel veliko vsoto denarja. Na potu domov se je zglasil pri »Belem konjičku«, kjer je naletel na znanca Gregoriča (ki nosi dežni plašč, glej 4. sliko!) in Hočvarja. Tam so pili in proslavljali veselo srečo.



4 Pozneje se je pridružil še Lavrič (glej 5. sliko!) in slišal novico. Hribar je nadzorniku še povedal, da so šli ob pol desetih zvečer iz gostilne. Preden so se razšli, jim je še povedal, da bo šel domov po bližnjici.



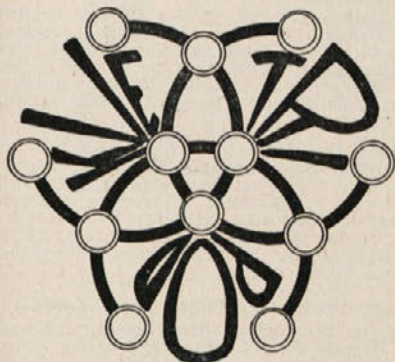
5 »Čisto temno je bilo«, je zaključil Hribar. »Na pol pota sem zaslišal za seboj neki šum. Preden sem se utegnil okreniti, me je nekdo udaril zadaj po glavi. Samo ti trije prijatelji so vedeli, da sem imel listnico polno denarja in da se bom vračal domov po znani bližnjici.«

Detektivski nadzornik je kmalu iztaknil zločinca. — Ali nam lahko tudi vi poveste, kdo je bil ta zlobnež in po čem ste to spoznali?

Za reševalce imamo tri polnilna peresa, ki jih bo žreb poklonil bistrim glavam! — Rešitev pošljite do 15. maja na: Uredništvo »Obiska« (Uganka), Ljubljana, Kopitarjeva 6.

prevejanke

1.



V krožce vpiši zaporedna števila od 1 do 12 tako, da bo vsota števil na vsaki podkvi 33!

2.



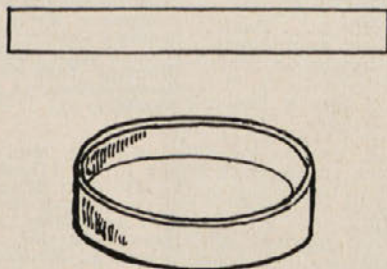
Steklenica stane z zamaškom vred 11 dinarjev; steklenica stane deset dinarjev več kakor zamašek. Koliko stane steklenica in koliko zamašek?

3.



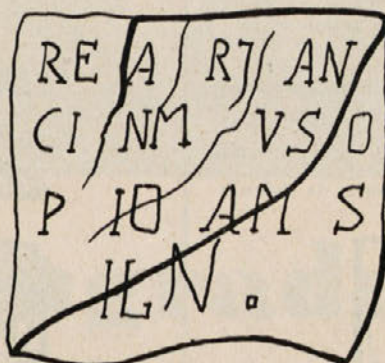
Koza je privezana za kol. Vrv je dolga 2 m. Danes je popasla vse, kar je mogla doseči. Za koliko bo moral gospodar jutri podaljšati kozi vrv, da bo dobila prav toliko paše kakor danes?

4.



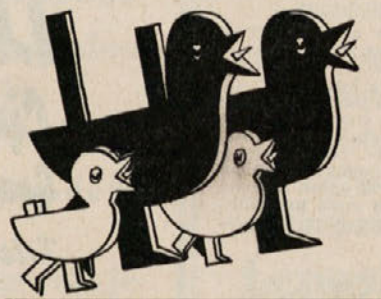
Na podobi vidiš trak papirja z vzporednima robovoma. Če oba konca zlepimo, dobimo obroč, ki ima še zmeraj dva roba in dve (notranjo in zunanjo) ploskvi. Kako bi moral trak zlepit, da bi dobil obroč z enim robom in eno ploskvijo?

5.



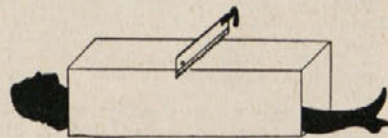
Kaj ti pove častitljivi kamen?

6.



Zane ima v svojem kurniku štiri putke. Prva znese vsak četrti dan, druga vsak peti dan, tretja vsak sedmi in četrta vsak deveti dan. Kdaj bo Zane tako srečen, da bo prvič dobil v gnezdu štiri jajca hkrati?

7.



Gotovo ste že slišali ali videli, kako je na kaki predstavi v prejšnjih časih fakir prežagal »živo babo«. V zaboju je bila ženska, fakir je vzel žago in zaboj docela prežagal. Nato pa je na začudenje vseh gledalcev zlezla ženska nepoškodovana iz zaboja. Seveda je bila to prevara. Kaj mislite, kako je fakir napravil svoj trik?

8.



Kako bi razdelili med tri osebe 7 polnih, 7 praznih in 7 do polovice z vinom napolnjenih enakih steklenic, da dobi vsaka oseba enako steklenic in enako vina, ne da bi ga prelivali?

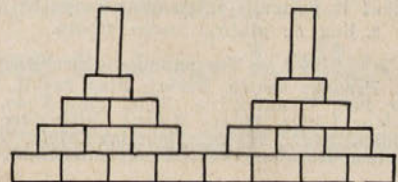
9.

ICC · IN
ICC
NTT
IANT

INU · NU
NUS
LNU
OINU

Dva vohuna sta dobila od generalnega štaba naročilo, da bi poizvedela, koliko letal na leto lahko zgradija neki dve sovražni letalski tovarni. Kmalu sta vse izvohala in vsak je svoje število javil pod tajnimi znaki. Kateri števili sta to bili?

10.



Ena opeka tehta 1 kg in pol opeke. Koliko kilogramov tehta 22 opek?

Glede rešitve ugank v 4. številki, imen reševalcev in razpisa novih nagrad glej str. 228

Rešitve šahovskih problemov in ugank v 4. številki:

Rešitev šahovskih problemov v 4. številki.

Partijski problem: 1. La6-c8+, Ke6-e5 (na 1... Dxc8 pride 2. Dg4+, na 1... Kd5 pa 2. Dh1+ z osvojitvijo dame). 2. Kd2-e3! (grozi Dd4 mat) 2... Da8xc8 (na 2... Dd5 ali 2... d6-d5 pride 3. Df4 mat; na 2... Kd5 pa 3. De4+ ali Dh1+ z osvojitvijo dame). Tudi če črni vzame lovca, pade v vsakem primeru nekrita črna dama. Presenetljivo pa je, da pride končni napad ne po diagonalah, marveč po linijah: 3. Dh4-f4+, Ke5-d5 (na Ke6 4. Dg4+ itd.). 4. Df4-e4+, Kd5-c5. 5. De4-c2+, K poljubno. 6. De2xc8 in beli zmaga.

Problem št. 7: 1. Kh8-h7! (beli razveže skakača in grozi Sf5 mat). — Na 1... La1xg7 2. Tg8xg7 mat. — Na 1... Dd3-d7 (da skakača spet priveže) 2. De4-f4 mat. — Na 1... Dd3xe4 2. Sg7-f5 mat. — Na 1... Tf3-f7 2. De4-g6! mat. Zlasti ta poslednja varianta, ki kaže mat z vezano figuro, je prav mišna.

Problem št. 8: 1. Ke8-c7! Karkoli zdaj črni igra z damo, lovca ali trdnjavo, vedno sledi 2. Sb7xc5+, Ka4-a5 3. Sd6-b7 mat. — Na 1... g3-g2 pride 2. Ke7xc6, črni karkoli. 3. La6-b5 mat. — Na 1... f5-f4 pride 2. Sd6-c8, črni karkoli. 3. Sc8-b6 mat. — Na 1... e3-e2 pride 2. La6xe4, črni karkoli. 3. Le4-b3 mat.

Vse probleme so pravilno rešili:

Alojz Berčič, Stražišče; Ferkulj Jože, Novinec Jože, Kovač Bogi, Rozman Ivan, Klobovs Anton, vsi Ljubljana; Škorpak Anton, Smarje pri Jelšah; Lokar Emica, Slovenska Bistrica; Horvat Janko, Bakovci; Kozina Tone, Križman Franjo, Nose Anton, vsi Struge na Dolenjskem.

Zreb je izbral:

1. Klobovs Anton, Ljubljana (Deledda, Golobi in jastrebi); 2. Berčič Alojz, Stražišče (Jammes, Gospod Ozeronski); 3. Križman Franjo, Struge na Dol. (Lippert, Od duše do duše).

Za reševalce problemov v tej številki imamo te-le nagrade:

1. Mattanovich, Elektrotehnika I. in II. del, 2. Bazin, Iz vse svoje duše, 3. Rahmanova, Tovarna novega človeka.

Rešitve pošljite do 15. maja na: Uredništvo »Obiska« (Šah), Kopitarjeva 6, Ljubljana.

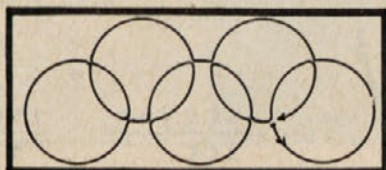
Uredniška torba: G. S. J., Ptuj: Pošiljko sem prejel. Moram jih še pregledati. Rešitve pa pošljite, ker moram imeti »avtorske dokaze« v rokah.

Rešitev ugank v 4. številki:

1. Zemlja bi seveda ne bila prav nič težja, ker bi morali vzeti železo iz zemlje. — Ti šmentani aprili!

2. Kupec ni imel prav. Kratek premislek ti pove, da dolguje trgovcu še 15 din.

3.



4. Augustus de Morgan je bil l. 1849. star 43 let.

5. Bogataš ni poznal pravil perspektive. Krogla Q je v resnici štirikrat večja ko krogla A. Zato se ne bi smel razjeziti.

6. Hudobni otroci so šiba svojih staršev.

7. Vaški brivec je hkrati subjekt in objekt: namreč brivec in vaščan. S tem se pojmovni obseg brivec—vaščan stalno menja, kar moti pravilno sklepanje. Kot brivec brije vaščane, ki se sami ne brijejo, ter sebe, ki se kot vaščan ne brije; kot brivec pa brije sebe vaščana. Iz take logične »dvoživke« ne moremo napraviti pravilnega zaključka. Vaški brivec je tista hudoba, ki nas zavaja v napačno logično sklepanje. Upajmo pa, da se brije tudi sam. — Da bi videli, kako je »vaški brivec« med našimi ugankarji »norce brile! Kakor prvo, tako je tudi to uganko napisal april. Da ne bo premnogih pritožb, teh dveh ugank sploh ne bom upošteval, temveč le ostalih šest. Saj so me že na cesti napadali, zakaj iz poštenih ugankarjev norce brijem! Torej brez zamere!

8. Bog ne plačuje vsako soboto.

Vse uganke so pravilno rešili:

Francka Veršič, Verzej; Blaž Perbil, Velenje; Urbančič Stan-ko, Peč; Virant Silva, Celje; Pipp Tone, Zetale; Hočevar Lojze, Suštar Lidiya, Osterc Božena, Vodopivec A. Alfred, Suhadolnik Tinka, Sever Matea, Debeljak Alojz, Pirnat Alberta, Adamič Anica, Korošak Jože, Luckmann Tomi, Ferkulj Jože, Novinec

Jože, Kovač Bogi, Rozman Ivan, Baloh Evlaliya, Likar Rudolf, vsi Ljubljana; Križman Franjo, Nose Anton, Kozina Tone, vsi Struge na Dol.; Pegan Milenko, Novo mesto; Klinar Valentin, Hrušica pri Jes.; Palčič Iza, Tunjice; Fon Stanko, Radovljica; Oman Ivan, Stražišče; Hlebec Angelca, Stražišče; Sink Franc, Kranj; Frass Marijan, Kranj; Jamnik Janez, Škofja Loka; Turnšek Marinka, Sv. Peter (Sav. dol.); Lokar Emica, Slov. Bistrica; Kos Neža, Maribor; Rovšnik Anton, Kralj Anton, Videnšek Ana, vsi Ljubljana; Bajželj Ada, Novo mesto; Kavčič Vinko, Jesenice.

Manj ko šest ugank so rešili:

Plestenjak Venceslav, Polhov Gradec; Mirko Gorjup, Zasip; Zmagoslav Košir, Hvale Bronka, Vončina Karol, Gerl Milan, Semenčič Jožef, Božič Ignacij, vsi Ljubljana; Novak Ivan, Maribor; Jurica Marija, Litija; Casar Vinko, Beltinci; Zagar Lojze, Ribnica; Strupeh Tone, Mokronog; Ambrož Stanka, Mostar; Gams Alfonz, Knjaževac; Jug Franjo, Beograd; Štok Milan, Hrastnik.

Zreb je izbral:

Pegan Milenko, Novo mesto (Suklje, Iz mojih spominov I., II., III. del); Virant Silva, Celje (Sinclair, Dolarji I., II. del); Rozman Ivan, Ljubljana (Slovenske novele); Mirko Gorjup, Zasip (Werfel, Mladostna krivda); Fon Stanko, Radovljica (Kranjec, Predmestje); Likar Rudolf, Ljubljana (Lagerlöf, Klara Gulleborg); Strupeh Tone, Mokronog (Verne J., 20 tisoč milj pod morjem).

Za reševalce ugank v tej številki so določene te-le nagrade:

1. Prus, Faraon I., II. in III. del, 2. Sienkiewicz, Križarji I., II. del, 3. Streuvels, Hlapec Jan, 4. Sienkiewicz, Na polju slave, 5. L'Ermite, Deklica z odprtimi očmi, 6. Urban, Živi bič, 7. Brackel, Cirkuski otrok.

Za prve tri nagrade pridejo v poštev le tisti, ki bodo rešili vse uganke, za ostale pa vsi, ki bodo rešili vsaj pet.

Rešitve pošljite do 15. maja na: Uredništvo »Obiska« (Uganke), Kopitarjeva 6, Ljubljana.

NAUMANN **2ideal**



The Rex Co.
Ljubljana
Gradisce št. 10
Telefon št. 22-68

Naročnina: za celo leto Din 72.—, za pol leta Din 38.—, za četrt leta Din 20.—, posamezna številka Din 7.—; za inozemstvo celoletno Din 100.—. — Naročnina se plačuje vnaprej po položnici poštne hranilnice št. 17.915 ali pri upravi v Ljubljani, Kopitarjeva ulica — trgovina Ničman.

»Obisk« izhaja vsakega 1. v mesecu. — Rokopisi se ne vračajo. — Urejuje Mirko Javornik. — Za uredništvo odgovarja Ludvik Klakočar. Izdaja in tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (Jože Kramarič).



Nagrade:

Radio aparat, petelektronski razkošni Super-Radione Tipa 540 W

2 moški ali ženski kolesi

Ure - budilke, moderne, za pisalno mizo ali nočno omarico

Jedilni servis za 6 oseb

Damske torbice, najmodernejše oblike

Damske torbice za potovanje

Usnjene denarnice in listnice
Izvrstna polnilna peresa

pisemski papir v kasetah

pisemski papir v mapah

krasni albumi za fotografije

aktovke, knjižni ovoji iz usnja

knjižni oporniki z umetn. figurami

pepelniki modernih oblik itd.

Leposlovne in druge knjige

»Obisk« dobite lahko zastonj!

Vsak, kdor pridobi **5 novih naročnikov**, ki bodo do 5. maja 1940 poravnali celoletno naročnino, bo dobival »Obisk« za leto 1940 zastonj in bo vpisan med naročnike, ki bodo žrebani za nagrade

Kaj vse dobite pri nas?

<u>Pleženine</u>	<u>porcelan</u>	<u>pošne kovčuge</u>
<u>frikotazo</u>	<u>steklo</u>	<u>turist. potrebščine</u>
<u>moško perilo</u>	<u>kuhinsko posodo</u>	<u>toaletne potrebščine</u>
<u>damsko perilo</u>	<u>kuhinske potrebščine</u>	<u>otroške igrčke</u>
<u>ovratnike</u>	<u>aktovke</u>	<u>čevlje vseh vrst</u>
<u>samoveznice</u>	<u>damske torbice</u>	<u>po najnižjih cenah</u>

ANT. KRISPER

MESTNI TRG 26 LJUBLJANA STRITARJEVA UL. 1-3

V **24** URAH

barva, plisira in kemično čisti obleke, klobuke itd. Škrobi in svetlolika srajce, ovratnike, zapestnice itd. — Pere, suši, munga in lika domače perilo. Parno čisti posteljno perje, puh

Tovarna JOS. REICH — LJUBLJANA

Sanatorij
EMONA

PRIVATNA KIRURŠKA KLINIKA

Sprejema vse primere iz področja operativne medicine
Opremljena je z najnovejšimi terapevtskimi in diagnostičnimi sredstvi
Specialistične rentgenološke preiskave
Kemijske in laboratorijske preiskave krvi, seča itd.

IZBIRA ZDRAVNIKA-OPERATERJA SVOBODNA

Cena oskrbi: II. razred din 75,—, I. razred din 100,— dnevno

LJUBLJANA, KOMENSKEGA ULICA 4 Telefon štev. 36-23

Informacije
pismeno in telefonsko



Knjigoveznica

JUGOSLOVANSKE TISKARNE

LJUBLJANA, KOPITARJEVA ULICA ŠT. 6-II.

Knjigoveški oddelek: Zaloga knjigovodstvenih in drugih poslovnih knjig za trgovce, urade, ustanove i. t. d. Lastna črtalnica. Izdelava poslovnih knjig po naročilu. — Vezave vseh vrst, od preprostih do luksuznih.

Torbarski oddelek: Lepe damske torbice iz zaloge ali izdelane po osebnem naročilu. Listnice, kovčegi, aktovke, denarnice, pasovi po izbiri ali naročilu. — Primerno za darila.

Nižke cene! — Solidno delo! — Točna postrežba!



Kraljica Elizabeta (Bette Davis) oštevsa Essexu, ki se je zmago-
vno vrnil iz Španije, ker ni preprečil, da ne bi Španci po-
svojili svojih ladij z zakladi, ko se je priboril do slave z
osvojitvijo Cadiza.



Essexovi sovražniki spletajo pretkan načrt za kazenski pohod
na Irsko; tam ne bi uspel in si tako nakopal nemilost. Na
Essexovih nasprotnikov so Burleigh, Cecil, Coke in Raleigh.



Robert Cecil (Henry Daniell; v sredi) je pridobil Lady
Malope (Olivia de Havilland), Elizabetino strežnico, da bi
prestrezala pisma in poročila med Elizabeto in Essexom.



Essexov prijatelj je Francis Bacon (Donald Crisp); svari ga
pred irsko zaroto in posreduje med njim in Elizabeto. Toda
ko Essex pade v nemilost, ga pusti na cedilu.



»Elizabeta in Essex«
je naslov novemu
amerišnemu filmske-
mu delu iz najbolj
burne zgodovine Ang-
lije. Zgodba tega
filma v besedi in sliki
je tale:

Essex (Errol Flynn) je lep,
mlad bister fant. Po po-
vratku iz Španije se s kra-
ljico hudo prepira o po-
litiki in o sebi, a kmalu
pride do nežne sprave.
Elizabeta ima važno na-
logo za Essexu, toda ne
želi, da bi jo sprejel: na-
logo namreč, da bi si
podvrnil Tyrone, irskega
vstaka.



Tyrone je Essexu premagal. Ko se Essex vrne v Anglijo se
razjasni nesporezom o pismih in Essex je spet v milosti. V
srcu je docela prepričan, da si je osvojil Elizabetino ljubezen.
Z uspehom v Angliji hoče zabrisati poraz na Irskem in se igra
z mislijo, da bi morda lahko postal kralj.



Essexov upor skoraj uspe. Zasede Eliza-
betino palačo, a kraljica ga pregovori,
naj odpravi svoje vojake, nato ga pa
da zapreli. Dolže ga veleizdaje in ob-
sodijo v smrt.



Zadnji sestanek med Elizabeto in Essexom na dan, ko naj bi
bil usmrčen. Dala ga je pripeljati v svoje sobane, kjer mu je
ponudila odpustanje, življenje in celo nekaj oblasti. Toda
Essex je odbil in šel v smrt. Pustil je Elizabeto samo. Slišala



Strahotne pomladanske poplave so hudo prizadele tudi Beograd, kjer sta narasli Sava in Donava spremenili cele predele v nekake žalostne Benetke